

Naliv je vztrajal, ledeno mrzel dež je udarjal po ležečih možeh, skritih v podrašti. S toplih teles se je dvigovala para, grobe, močne dlani so stiskale orožje in priprte oči so lakomno strmele v kolono v daljavi. Trgovci z jantarjem z obrežij Baltika so se vračali proti vzhodu, zadovoljni z izkupičkom in z do roba naloženimi vozovi.

Nekaj sto metrov pred karavano je na vrancu jezdil močno oborožen bojevnik v verižni srajci, skovani v frankovskih deželah, in pazljivo opazoval bližnji gozdni rob. Po pšenično svetlih laseh so se čez modre oči stekali potočki dežja in mu meglili pogled. Okleval je. Dvignil je dlan in prvi voz v koloni je počasi ustavil.

S pogledom je preskočil tri vprege in se ustavil na peti.

Ob vozniku je sedela Asterid.

Tudi ona je strmela v gozd pred seboj in bojevnik je v njenih črnih očeh našel potrditev neprijetne slutnje.

Princesa iz rodu Tavriskov je pod srcem nosila bojevnikovega otroka in njen čas se je bližal. Želela si je, da bi karavana še v tej luni dosegla naselbine vzhodnega ljudstva, iz katerega je izviral njen moški. Izpod polstenega ogrinjala so silili dolgi črni lasje, ki so kot temen slap padali do zaobljenih bokov. S pogledom je poskušala predreti zeleni zid pred seboj, v desnici je neustrašno stiskala bodalo, okrašeno z zelenimi kamni, očetovo darilo ob slovesu.

Slovan je globoko potegnil zrak vase, izvlekel meč in se nadihal.

Če je slutil prav in so roparji oddaljeni samo nekaj hitrih korakov, potem bo moral braniti trgovce in svojo žensko. Doslej se mu je med potovanjem uspelo trikrat ubraniti pred Balti. Vsakič je šlo zgolj za sestradane, neorganizirane roparje s slabo oborožitvijo, katerih pogum je hitro splahnel, ko so začutili divjo moč strašnega mečevalca. Prvi krvi je sledil umik, beg pred bleščečim rezilom.

Nenaden krik je presekal melodijo dežnih kapelj, napadalcu so z dvignjenim orožjem planili proti karavani.

Branilec je še zadnjič potegnil zrak v širok prsni koš in s petami sunil žrebca, da je boleče zahrzal in zdrinjal naprej. Pet napadalcev si je brez besed razdelilo cilje, šesti je dvignil sulico, da bi se ubranil konjenika.

Bojevnik je v delčku sekunde, preden bi se ost zarila v vrančev prsni koš, z mečem odbil kopje in konj je pomendral moškega pod seboj. Konjenik se ni niti za trenutek ustavil, z dvignjenim mečem je galopiral proti vozovom, kjer so napadalcu že pobili tri voznike.

»Asterid!«

Princesa je spretno skočila z voza, se zakotalila med kolesi na drugo stran in z vso močjo zarinila bodalo napadalcu v desno stegno ter močno zarezala. Hrust je zakričal in razkril škrbasto zobovje, zamahnil z buzdovanom, da je princeso vrglo po tleh. Povzpel se je nadjjo, da bi dokončal delo, ko so ga povsem nepričakovano zapustile moči, v navalu besa ni niti opazil, kako mu v utripajočih brizgih iz ranjenega telesa odteka življenje. Zameglilo se mu je pred očmi, skozi dež je vanj segla tema.

Konjenik je skočil s konja in pokleknil k ženski, ki je z okrvavljeno ramo ležala v blatu. Z odločnim rezom je prerezal tkanino in na hitro ošinil rano. Bila je globoka, segala je do kosti.

»Ognjen ...« je šibko zastokala.

Potrebovala je pomoč.

Skočil je na noge in se soočil z najbližjim napadalcem. Ta je vihrel meč in ga napadel s steklimi očmi.

Bitka za karavano je bila izgubljena. Dva ubita napadca nista mogla prevesiti očitne premoči v korist edinega branilca. Ostali trije napadalcu so posekali trgovce in se usuli proti paru, ki se je bojeval z mečem.

Svetlolasec je z obema rokama bliskovito vihtel meč, da oči skoraj niso sledile udarcem. Napadalec je odskočil in se pridružil tovarišem, ki so se previdno razporedili okoli vojščaka, čakajoč, da se utruji. Kakor hitro so se napadalcu ustavili, se je ustavilo tudi vrtenje smrtonosnega orožja.

Ognjen je predirljivo zažvižgal, vranec se je odzval in stekel.

Zemlja se je zatresla, ko je pridrvel med moške in se postavil ob gospodarja.

Ta se je spustil na desno koleno in z levico objel Asterid pod pasom. Dvignil jo je kot peresce in posadil na vranca, medtem ko je z desnico upiral ost stranskega orožja proti napadalcem.

Nihče ni spregovoril, moški so zasoplo lovili sapor in čakali naslednjo nasprotnikovo potezo.

Napadalcu so že dosegli svoje, blago je čakalo, da ga pograbijo pogoltne roke, zato niso želeli izzivati moškega z ledenim pogledom in strahotno desnico, tvegati, da jim preseka trebuhe. Nihče se ni premaknil, ko je neznanec zaklical v čudnem, nerazumljivem jeziku in se je vranec pomaknil korak nazaj, nato pa se še naprej vzvratno umikal iz obroča naperjenih mečev.

Za trenutek se je vzpostavilo krhko ravnovesje med napadalcu in branilcem.

Nemo, brez besed je bil dosežen sporazum. Drug drugega bodo pustili pri miru.

Kljub vsemu Ognjen ni odmaknil pogleda od roparjev, dokler se ni dovolj oddaljil, da je lahko spustil meč in se povzpел k Asteridu.

Odjezdil je, ne da bi se ozrl.

Vranec je vztrajal v polnem galopu in bi v divjem tempu tekel, dokler se ne bi ves penast zgrudil na tla s počenim srcem, če ga ne bi gospodar upočasnil, ko je Asterid začela stokati. Omotica zaradi bolečine je mignila, rana je zaradi divjega zibanja vedno bolj krvavela. »Ognjen!« je šibko zaklicala.

S stiskom kolen je ustavil vranca in se razgledal po dolini pred seboj.

Pokrajina ni niti malo spominjala na domovino, kjer je nebo nizko viselo nad širokimi ravninami, polnimi mastne črnice, kot nalašč za pridelovanje prosa in žita. Proti dolinam so se od vsepovsod spuščale sive, neprehodne skalne stene, drevesa iglavcev so tkala neprehodna prostranstva, v katerih so domovali medvedje in volkovi.

Zavohal je dim in kratko ciknil z jezikom.

Konj je ubogljivo sprejel ukaz in previdno nadaljeval po uhojeni poti.

Gruča brunaric se je skrivala v stranski dolinici, da jo je dosegel, pa je moral s konjem prebresti bister potok, po katerem so švigale postrvi.

Domačini so spremljali vsak njegov gib, nekaj moških se je prikazalo iz hiš, v rokah so držali orožje in grozeče strmeli vanj.

»Prihajam v miru,« je zavpil že od daleč.

Prebivalci niso razumeli njegovega jezika, zato je poskusil z latinščino, jezikom, s katerim se je spoprijateljil v času življenja na zahodu.

»In pace!«

Nobenega uspeha.

Dvignil je roko in pokazal prazno dlan.

Počasi je jezdil in se ustavil, ko je opazil negotovo mencanje kmetov pred seboj in poprijemanje za ročaje kopij in nožev. Spustil se je na tla, odpel pas z mečem, ga odložil na trdo zemljo in potegnil Asterid v naročje.

Nagnil jo je proti moškim, da so lahko opazili rano na ramenu in kri, ki je tekla po roki. Odzvali so se z besedami, v katerih ni zaznal grožnje, zato je z rano prineso odločno zakorakal mednje. Spustili so ga medse; brez meča in z ranjeno žensko v rokah ni predstavljal nobene nevarnosti, čeprav je v oči bodla težka verižna srajca.

Poiskal je največjo stavbo v gruči. Asterid je hotel čim prej odnesti z dežja na toplo.

Čutil je poglede na hrbtu in neodločno, bolj radevedno kot grozeče drsanje korakov za seboj.

Zdaj je zagledal ženske in otročad, ki se je skrivala za njimi.

Vhod v leseno hišo je bil nizek, nameščen sredi stene, drugače kot v domovini, kjer so v zemljanke vstopali s strani.

Prerinil se je v notranjost, dim, ki se je običajno vil z ognjišča proti vrhu strehe in skozi odprtino na prostu, se je obotavljivo valil po prostoru, da je zakašljajal.

S pogledom je poiskal primerno ležišče in odložil Asterid nanj.

»Prosim ...«

Nekaj trenutkov so domači odprti ust opazovali zdaj njega, zdaj žensko, potem se je ena od domačink ojunčila, stopila k Asterid in pogledala rano. Obrnila se je in prostor je napolnil nerazumljiv preplet hitro izrečenih besed. Pristopile so še druge ženske in nenadoma se je znašel rahlo odrinjen vstran. Prihajale in odhajale so vedno nove in nove vaščanke, slednjič pa tudi precej odločna, sivolasa zdravilka. Obrnila se je k Ognjenu, se ga rahlo dotaknila in ga stisnila za podlaket.

Na hitro je preverila rano na ramenu in se posvetila nosečnici.

Ognjenu povsem nerazumljiva govorica je bila Asterid očitno znana.

»Zdravilka pravi, da bom rodila,« je zastokala med bolečinami.

»Asterid ...«

Stisnil jo je za roko, da bi jo opogumil.

Potem je šlo hitro.

Ženske so začele tekati okoli Asterid, vse ostale pa so potisnile proč.

Na srečo je dež ponehal, oster zrak je potegnil po dolini in ogenj je živahno poskočil na ognjišču, dim pa je končno potegnilo iz prostora.

Zdravilka se je z vsemi izkušnjami, kar jih je premogla, borila za princesino življenje, a izčrpanost, izguba krvi in huda rana na ramenu so bili močnejši.

Proti jutru je Asterid zbrala še zadnje moči, da je pomagala na svet krepki deklici, preden je življenje zapustilo njeno telo.

2

Ajda je sklonila glavo na prsi in globoko potegnila dim vase.

Prijela se je za zlato ploščico, obešeno na traku okoli vratu, in jo močno stisnila. Hladna kovina je utripala v ritmu udarcev njenega umirjenega srca. Umetnik je v zlato vtolkel sliko visokih gora, v sredini katerih je izstopala najvišja s tremi vrhovi. Pod gorami so ležali prostrani gozdovi in jezero, sredi katerega je sameval otok.

Dežela v prehodu med visokimi gorami na severu in morjem na zahodu je bila domovina Tavrisikov.

To je bila domovina njene matere, princeze Asterid. Ker mame ni bilo več, bi to moralo pomeniti, da je ona postala princesa, ampak ne za Slovane. Ti niso poznali princes, princev, kraljev ali kraljic. Vsi so bili

enaki in o pomembnih vprašanjih so odločali stari, modri ljudje. Ženske in otroci niso imeli pri sprejemanju odločitev nobene besede. Dekleta so morala delati na polju in se pripravljati na materinstvo.

Poleg zlate ploščice je Ajdi po mami ostal še en spomin, ostro broneno bodalo z držalom iz bele kosti, v katero so bili vsajeni zeleni kamni. Nekdo je omenil, da gre za slonovo kost in da so zeleni kamni žad, ampak Slovani takšnih kamnov niso poznali.

Ajda je začutila, da je pripravljena. Duh skrivnostnih gob, ki ga je osvobodil ogenj, nad katerim so cvrčale, je odstrl zavese časa in razumevanja.

Njena krušna mati Roža in babica Rada sta bili zdravilki. Po Rožini prehitri smrti ob rojevanju bratcev se je Ajda še bolj navezala na Rado. Spremljala jo je na vsakem koraku in vpijala znanje kot goba. Ko je dopolnila deset let, jo je Rada odpeljala s seboj v gozd in ji pokazala gobe, ki se jih ljudje niso dotikali, saj je veljalo, da prinesejo zanesljivo smrt. Vendar pa strup v zelo majhni količini ni pokončal človeka, pripeljal ga je na rob med življenjem in smrtjo, kjer so se razkrile skrivnosti, do katerih na drug način ni bilo mogoče priti. Količina gob, potrebnih za prehod v videnje, je bila odvisna od človekove velikosti in teže, Rada pa ji je natančno razkrila, kakšen odmerek zadošča.

Štiri leta kasneje je že obvladala skrivnost mešanice različnih snovi, s pomočjo katerih je dosegla sprostitvev spomina globoko v njej. Tam je bilo shranjeno

znanje, ki ga je potrebovala in je bilo del izkušenj vseh zdravilk slovanskega in tavrškega rodu. Morda je izviralo tudi iz časov, ko plemen še sploh ni bilo in je bilo znanje zdravljenja poškodb last vseh. Imela je srečo, da je v njej tekla kri dveh plemen in je bilo v njej skrito znanje obeh. A pot do vedenja, kako se lotiti ran pa tudi kako reševati vprašanja, povezana z življenjem odraščajočega dekleta, je bila zahtevna. Vrata do tja so se odprla samo, če se je srce povsem umirilo in upočasnilo, da je pogled pod vplivom opojnih snovi premagal ovire časa, pozabe in verjetnega. Odgovori, ki jih je našla na drugi strani, so bili včasih presenetljivi, a jim je Ajda verjela, ker se je zdelo, kot da jih podaja njena mati Asterid.

Pogovarjali sta se v keltskem jeziku, ki so ga govorili Tavrski.

»Mathair ...«

»Ajda ...«

»Čutim zlo okoli sebe. Stiska me v prsih, ne vem, od kod preži nevarnost.«

Podoba Asterid je zamigljala, zdelo se je, da se izgublja, potem se je nenadoma povsem jasno izrisala.

Materina dlan je segla proti hčerki, Ajdo je prešinil droben drget.

Misli so se staknile in se prelile.

Nenadoma je Ajda videla odločne, jasne obraze sveta starost, kako strmih pogledov spremljajo njeno družino, očeta Ognjena, sestro Milo in tri bratce,

mlade, igrive volčiče, ob katerih je velikokrat izgubljala živce, a jih vseeno nadvse ljubila.

Od tu preži nevarnost.

Nikjer ni videla Rade, ampak ko je hotela vprašati mamo, kako in kaj, se je videnje razblinilo, kakor da ga nikoli ni bilo. Stik med njima je poniknil, začutila je dim po zažganem in se zavedela okolice.

Ponujalo se je več vprašanj kot odgovorov, a o enem je bila prepričana, lastno pleme je bilo tisto, od koder ji je pretila nevarnost.

Hudo jo je stiskalo v prsih, ko se je splazila iz votline, za katero ni povedala nikomur, ker je pri obredu potrebovala popolno zbranost.

Malo naprej ob tolmunu jo je čakala sestra.

Vročina je močno pritiskala na deželo, v zraku je bilo veliko vlage, kar je napovedovalo bližnjo nevihto, zato se ni začudila, ko je zagledala Milo, kako plava, posnemajoč žabje gibe. Dolgi lasje, običajno spleteni v debelo kito, so bili razpuščeni in so se kot pahljača razlezli po vodni površini. Imela je svetlo medene lase, tako kot njena mati Roža. Rodila se je dve zimi za Ajdo, vendar je hitro zrasla in jo je po višini že dosegla.

Kot je izdajalo njeno ime, je bila izjemno milo bitje, nihče, ne moški, ne ženske, ne otroci niso ostali ravnodušni, ko jih je pogledala z zeleno modrimi očmi in jim podarila bleščeč nasmech.

Je pa imela Mila še en dar, zaradi katerega je Ajdo pekla grenka zavist.

Razumela se je z živalmi, kot bi govorila njihov jezik. Noben pes ni dvignil glasu proti njej, tudi če se je bivališčem bolj oddaljenih sosedov približala nena-povedano ali zvečer. Psi niso ločili barv, zato se niso pretirano zanašali na vid in so zvečer raje kot ne šavnili po neprevidnem prišleku, ampak Mili niso nikoli grozili z renčnimi gobci, kaj šele da bi jo popadli.

Z njo se je bilo nemogoče sporeči; tudi če je Ajda nalašč zajemala kašo iz lonca na njeni strani, ji izmaknila košček medenega satu, Mila ni zavpila, ji zasadila nohtov v roko, je oprasnila ali brcnila, kot so to počele druge deklice, kadar so se počutile ogrožene ali ogoljufane.

Od vsakogar je pričakovala samo dobro in, glej, čudo, tako se je v večini primerov tudi zgodilo.

Ajda se je trudila, da bi se neslišno približala tolmunu, a je Mila izplavala, stopila na breg in se ljubko nasmehnila sestri.

»Si opravila?«

Ajda je pokimala in radovedno opazovala, kaj jo je izdalo. V odgovor je šoja na bukovi veji vzletela in pristala na Milini rami, kakor da je druženje ljudi in ptic nekaj najbolj naravnega na svetu.

»Me je zatožil ta butasti ptič?«

»Ne. Druge težave ima. In ni butast.«

Ajda je prhnila in pohitela naprej.

Mila ji je vedno prepustila vodstvo. Brez razmišljanja je sledila starejši sestri, kakor da je to nekaj povsem

samoumevnega. Mila se ni spraševala, zakaj, če je Ajda nekaj predlagala, je to sprejela, že zdavnaj je dojela, da za njenimi odločitvami stojijo tehtni razlogi.

Takšni izleti med delovnim dnevom so za večino žensk v družini pomenili zgolj izmikanje delu. Za skoraj odrasli dekletu se ni spodobilo, da bi se sredi dneva predajali igri ali svojim opravkom. Za hrbtom so opravljale Rado, ker ni imela pravega vpliva na temnolaso pastorko z globokimi črnimi očmi.

Ajda je bila s svojo trmo, predvsem pa nenačelnimi poskusi zdravljenja bolnih vedno tujka za rodbino, s katero jo je vezala le očetova kri in kjer so poleg Ognjenovih staršev živeli še njegovi bratje in sestre z družinami, samske tete in strici ter kopica otrok. Vseh skupaj je bilo oseminsedemdeset in živeli so v desetih zemljankah, vkopanih lesenih hišah, ki so premogle samo en prostor. Zemljanke so bile podolgovate, na eni strani so bili prostori za počitek, na drugi strani ognjišče s kuhinjo.

O najpomembnejših vprašanjih so odločali starejši in tudi Ognjen se je dolgo uklanjal odločitvam, čeprav je veljal za odličnega bojevnika ne le v rodbini, ampak tudi daleč naokrog. Prebivališča posameznih rodbin so bila oddaljena uro, uro in pol hoda, vmes so ležale njive, kjer je bilo treba garati od jutra do večera.

Ljudstvo se je selilo.

Stari ljudje so pripovedovali o domovini, prepolni rodovitne črne zemlje, tako globoke, da je ralo ni

predrlo do dna, toda z vzhoda so se valila nova in nova vojaško urejena ljudstva, da so morali zemljo za preživetje iskati proti zahodu.

Požigali so nizko drevje in na ta način gnojili zemljo, a se je rast po treh letih ustavila, treba je bilo poiskati nove njive, jih izkrciti, sejati proso in prositi bogove za dobro letino, da ne bi bilo lakote v dolgih, mrzlih zimah, ko je zaradi pomanjkanja, hladu in bolezni pomrlo veliko starcev in otrok.

Ajda ni hotela sprejeti tako enoličnega življenja, ujetega v zahteve običajev, predsodkov in volje več kot ducata bogov in boginj.

Kadar si ljudje česa niso znali razložiti, so to pripisali božanstvom, Ajda pa jim je z otroško trmo odklala zaupanje, ker so jo oropali matere in domovine.

Čutila je, da mora obstajati nekaj več kot le vsakodnevno ponavljanje večno istega.

Upala je, da obstaja lepše življenje.

Koprnenje v prsih je zmotilo vedno previdno Ajdo, da ni opazila nevarnosti. Stopila je iz grmičevja na plan, ko so jo zgrabile grobe, močne roke. Padla je na tla, moški je pokleknil nanjo, potegnil roke nazaj in jih zvezal. Tudi Milo je doletela enaka usoda.

Ajda je zavpila, a so jo napadali grobo dvignili, hip kasneje pa jo je zadela klofuta, ki ji je zaprla sapo.

»Utihnili!«

Napadali so bili najmočnejši moški prvega sodnjega bratstva. Poznala je njihova imena, vendar ni

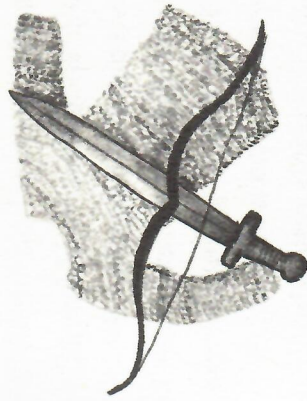
mogla spregovoriti, ker so jo dlani stiskale za vrat, da je le s težavo lovila sapo.

Potegnili so ju za seboj in vlekli proti bližnjemu breznu, kamor so odmetavali odpadke in poginule živali.

V trenutku je spoznala, kaj jo čaka na koncu poti.

Ubili me bodo.

3

Ognjen je zamišljeno sedel ob pojemajočem ognju in pregledoval udarjene členke verižne srajce. Že popoldne jo je namazal z mastjo in vestno preveril, da ni v kakšnem skritem delčku kaj rje. Zdaj ni bil več edini z varovalno opravo, še nekaj bojevnikov se je odločilo zanjo. Velika večina vojakov je vihala nos nad to novotarijo. Tehtala je skoraj toliko kot otrok pri petih pomladih – in kdo si želi s takšno težo teči v boj in se boriti z bremenom na sebi? Slovanom ni primanjkovalo poguma.

Najraje so se z veliko hitrostjo s kopji in meči zapodili v nasprotnika in ga ohromili že zgolj z divjim vpitjem in neustrašnostjo. Zelo redko in neradi so uporabljali ščite.

S takšnim načinom bojevanja si lahko računal na uspehe proti manjšim skupinam nasprotnikov, pri kmečkem prebivalstvu, nevajenem bojevanja, pa so se pokazale resne posledice, kadar se jim je po robu postavila urejena vojska.

Večkrat so se prepogumni vojaki morali umakniti, potem ko so pretrpeli hude izgube.

Ognjen je ukrotil divjo hrabrost svojih ljudi in jim vcepil v glavo, da ne šteje le pogum, ampak tudi pravilnost, urejenost in premetenost.

Včasih se da do cilja priti s prepričevanjem nasprotnika in preprostim trgovanjem.

Dvignil je pogled po spečem taboru in zavzdihnil.

Samota ga je kljuvala v srce in vanj dolbla nove in nove rane.

Slutil je, da je odločitev, ki jo je sprejel, dolgoročna in odločilna.

Ne bo se več uklanjal ukazom starost.

Odkar se je z malo Ajdo vrnil k svojim, se je sprememnil. Ranjeno srce je le s težavo dojemalo, da Asterid ni več in da mu je spet namenjeno krčiti gozd, orati svežo zemljo, sejati žito ter nadzirati živino, da je ne pokoljejo zveri ali ukradejo roparji.

Svet starost ga je še kot mladca poslal v dežele na zahodu, da bi proučil navade ljudstev, za katere se je govorilo, da so napredna, bogata in vojaško uspešna. Slovani so se skupaj z Anti in drugimi plemeni, ki so

prihajala z vzhoda, že dolga leta bojevali proti Bizancu in zdelo se je, da tam ne bo uspeha. Reke, ob katerih so Bizantinci uredili obrambne zidove, so se izkazale za prehudo oviro. Največja je bila tista, ki so jo germanška ljudstva imenovala Donaw ali Tonach, Slovani pa preprosteje Donava, ker so za rečni tok uporabljali besedo don in veliko rek poimenovali s podobnimi imeni.

Zdelo se je, da bi Slovani lažje nadaljevali širitev proti zahodu. Vsakih tri do pet let, ko so se izčrpale njive, so se premaknili naprej, napredovali pa so že tako dolgo, da so iz spomina že izgubili podobe in imena starih očetov, živečih v prvotni domovini.

Doslej ni bilo hujšega odpora.

Vendar so staroste hoteli vedeti, kaj jih čaka.

Ognjena je življenje na zahodu prevzelo, še najbolj način vojskovanja. Odlični loki, močni železni meči, verižne srajce. Slovani vsega tega niso imeli, in če so hoteli proti zahodu, so morali vzeti v zakup, da zahodna plemena ne bodo poceni prepustila ozemlja za njihove bodoče njive in pašnike.

Staroste so mu zamerili, da s srcem ni bil več s svojim ljudstvom.

Prednost je dal princesi Tavriskov in njenemu otroku. Odločili so se, da je tveganje z nekom, ki ga v srcu pestijo dvomi o pripadnosti, preveliko, da bi mu zaupali popeljati vojsko v veliko osvajalno vojno.

Odvzeli so mu poveljstvo in ga vrnili med kmete.

Čut dolžnosti mu je narekoval, da se pokori poveljem.

Na debelo je namazal dragoceno orožje z mastjo, ga zavil v platno in skrnil, preden je poprijel za delo.

Za deklico ni mogel skrbeti sam, zato je k sebi vzel Rožo, ki mu je kaj hitro rodila Milo. Dve pomladi kasneje je rodila trojčke, Vlada, Vuka in Plamena, a Roža težkega poroda ni preživela.

Njena smrt ga ni prizadela bolj kot izguba kakšnega zvestega vojaka, žensk je bilo dovolj, Roža pa ni zasedla prostora v srcu, kjer je prebival spomin na Asterid.

Za otroke so v celoti skrbele ženske v rodbini, še najbolj Rožina mati Rada, ki jih je imela rada, kot bi bili njeni. Sam se z njimi ni ukvarjal, dokler so bili še majhni. Kasneje je bog usode Rod zasukal njegovo življenje v povsem novo smer.

Verjetno bi življenjeje zapravlil ob krčenju zemlje in srkanju medicine med dolgimi, pustimi zimami, če ne bi posebej bojeviti odpadniki iz plemena Antov prekršili obljub, izropali velikega področja in pri tem bili precej ljudi.

Staroste so se spomnili na Ognjena in mu zaupali nalogo, da zavaruje področje, kamor so vpadali razbojniki. Izbral je sposobne moške, za katere je bil pričran, da bodo sledili njegovim naukom, in poskusil oblikovati učinkovit vojaški oddelek. Ker so se bili vojaki, ki jih je izbral v svojo majhno vojsko, vajeni

boriti predvsem peš, je bila njegova odločitev, da si priskrbi konje za svoje vojake in tako poveča področje delovanja, pogumna, a uspešna.

V nekaj letih je izuril učinkovito konjenico, ki ni le pregnala odpadnih, roparskih Antov, ampak je pritegnila še druge oddelke. Številno Ognjenovih konjenikov je vztrajno raslo, a z velikostjo so se povečevale tudi težave, s katerimi se je moral spopadati poveljnik. Kamorkoli je pripeljal tisočglavo vojsko, je v trenutku zmanjkalo hrane. Razpršeni slovanski zaselki niso mogli prehraniti toliko ljudi. Prisiljen je bil popeljati vojsko dlje proti zahodu, kjer so plenili med germanskimi plemeni. Lažje je bilo pobiti branilce in pobrati žito iz kašč, odpeljati živino in perjad kot čakati, da vse to zraste na njivi, kjer se je treba potiti celo leto.

Sprva je oropano hrano in živino, ki ju njegova vojska ni potrebovala, pošiljal domov, potem pa se je odmaknil tako globoko proti zahodu, da to ni bilo več mogoče. Hrano je prodal za srebrnike, z njimi kupoval orožje pa tudi plačeval vojaško službo obrskim vojščakom, ki so se mu pridružili. Ti so bili izvrstni jezdec in odlični lokostrelci, čeprav so bili vsaj za glavo manjši od njegovih vojakov. Vrhovni poveljnik Obrov, mešanice čudnih plemen in še bolj čudnih govoric, je bil kagan. Ta je sprejel odločitev, da bo svoje ljudstvo naselil na vzhodu ob Donavi, kjer se je nadejal bogatega plena, če bi mu uspelo streti Bizanc. Obri so se do Slovanov vedli prijateljsko, zato

za Ognjena niso predstavljali večje nevarnosti, hkrati pa so bili dobrodošli posamezni oddelki mlajših vojakov vročih glav in še hitrejših pesti, ki so prehajali pod njegovo poveljstvo.

Odločitev ni bila težka.

Nikoli več ne bo kmet.

Kot je videl na svojem potovanju v Norik v mladih letih, ljudje med seboj niso bili enaki. Vedno je izstopal sposobnejši, premetenejši ali pridnejši človek, ki so mu drugi sledili zaradi teh lastnosti. Svet starost njegovega ljudstva je bil preživeta, predvsem pa neučinkovita oblika vodenja.

Plemena so se zanašala na moč svojih vojaških polveljnikov, ti pa niso imeli časa za kmetovanje in lov. Z vojno so obogateli, bogastvo jim je povečalo moč, tako bogati pa niso več hoteli poprijeti za motiko.

Ognjen se je dobro zavedal teže srebra, naloženega na vozove svojega spremstva.

To je bila prava moč.

Slutil je, da njegovo ljudstvo takšnega obnašanja ne bo dovolilo. S povsem vojaškim življenjem in ustvarjanjem velike, močne vojske je ogrozil vodilno in odločilno vlogo starost.

Zavedal se je, da tega ne bodo sprejeli križem rok.

Streznitev je prišla na predvečer napada na kamniti stolp ob poti proti mestu, ki so ga na ruševinah Vin-dobone ustanovili Kelti. Ni se prvič srečal s pripadniki ljudstva, ki so govorili enak ali podoben jezik kot

Tavriski, toda spomin na Asterid ga ni ustavil, da ne bi izkoristil vojaške premoči in si povečal bogastva.

Vojaški tabor je živ organizem, ki se v trenutku odzove na sleherno spremembo rutine.

Ko so stražarji prestregli sla, je vzvalovalo po celem področju in valovi vznemirjenja so dosegli Ognjena, da je dvignil pogled.

Stražarji so predenj pripeljali utrujenega kurirja, umazanega od blata in dežja.

Uperil je ostre oči v prišleka.

Imel je izjemen spomin za obraze, in če je nekoga kdaj videl, ga ni več pozabil. Tudi tistih ne, ki so umrli pod njegovim mečem in so ga spremljali v neprespanih nočeh, kadar ga je tlačila mora.

»Lech!«

Sel je dvignil pogled.

»Ognjeni!«

»Dolga pot je za teboj, Lech, v precej slabi koži si. Zdi se, da nosiš pomembne novice.«

Lech je skomignil in Ognjen je z odločnim gibom odslovil spremljevalce.

Ni si želel prič.

Tudi Ahmetaj, zvesti Ober, njegov osebni stražar, se je umaknil s slišne razdalje.

Lech je nosil sporočilo starost na zvitku lubja, v katerega so bili vrezani znaki, ki jih sel ni razumel. Bojevanje je zahtevalo zapis z znaki, ni se dalo zanašati le na spomin in sposobnost, da bo sel dobesedno

prenesel ukaze. Ognjen se je hočeš nočes moral naučiti pisanja in branja znakov.

Odločil se je, da ne bo takoj prebral sporočila.

»Povej mi, kaj je novega doma.«

Lech je globoko pogoltnil. Dobro je poznal razpoloženje med ljudmi. Ognjena so kovali v zvezde, dokler je prihajala zastojna hrana, ko je tok presahnil, je navdušenje uplahnilo.

»Slaba letina je. Ljudje so lačni. Voda je poplavila velika področja in uničila žito. Čez zimo bomo stradali.«

Ognjen je stisnil pest.

Vedel je, kakšne ukaze prinaša sel.

Staroste so hoteli vrnitev vojske, ker niso sprejeli, da bi bila njihova udarna moč ločena od žensk z otroki in starci.

Spet mu bodo vzeli poveljstvo.

Niso si predstavljali, da je medtem vojska postala desetkrat večja. Takšna množica ljudi bi še poslabšala možnosti za preživetje slabotnejših.

Ne. Ne sme se vrniti. Tokrat bo starostam rekel ne.

Poslal bo nekaj oddelkov s hrano proti vzhodu, da bo ljudstvo preživelo zimo, sam pa bo napadel Vindobono, čeprav jo je v precejšnji meri varovala Donava.

»Lech, najej se in se spočij. Napisal bom odgovor in jutri ga boš odnesel domov.«

Ko je ostal sam, je ob trepetanju ognja preletel ukaze.

Res so zahtevali takojšnjo vrnitev.

Vrgel je popisano lubje v ogenj in gledal, kako so plameni ovili svetle prste okoli sporočila in ga spreminili v pepel.

Dlan je skoraj samodejno segla proti ognju, kakor bi za hip podvomil o pravilnosti svoje odločitve. V pepelu so izginile še zadnje vezi s starostami. Pot, ki si jo je izbral, bo spremenila zgodovino njegovega ljudstva, lahko pa bo povzročila njegovo smrt zaradi neposlušnosti. A čutil je, da ravna prav. O svoji usodi in usodi Slovanov bo odločal sam, ne pa staroste v domovini, ki jo je pustil za seboj.

Trojčki so se zmrdovali in vihali nosove. Zakaj bi morali prav oni po medu?

Rada je med krčenjem gozda opazila lahko dostopen čebelji dom, od katerega je že zdaleč dišalo po medu. »Ponj gremo!« je ukazala.

Fantom delo, pri katerem bodo med krajo deležni precej pekočih čebeljih pikov, ni dišalo. Raje so se podili po travnikih, se preizkušali, kdo je hitrejši in kdo močnejši, kdo bolje zadene tarčo s kamnom, lokom ali nožem. Po glavi sta jim rojili zgolj pretepanje in učenje bojevniških veščin, ker so vsi trije želeli postati neustrašni in nepremagljivi bojevniki kot oče.

Rada je v kali zatrla vsak upor.

Že tako so bili preveč razpuščeni, ker ni bilo trdne očetovske roke, zato si je zastavila za cilj, da bodo

ubogali na besedo, in ne le zato, ker jih bo naklestila z usnjem. Kazen za neubogljivost je bila huda in edina, ki je kaj zalegla. Ob nepokorščini jim je naložila najbolj neprijetno delo, kar si ga je v jezi utegnila izmisliti, in če so divjaki hoteli zvečer sestiti večerji, so ga morali opraviti še pred temo.

Fantje so se previdno odeli v več slojev debelih platnenih oblačil, da so čim bolj pokrili golo kožo, si namazali obraz in gole dlani z močnim kisom ter se podali proti gozdu. Upali so, da bo Rada zgrešila čebele, a se to ni zgodilo. Res je, da je bila starka precej posušena in da se je že ukrivljala k tlom, a njene misli so bile hitre, korak prožen, mišice na rokah in nogah pa trdne kot jeklo.

Pred luknjo je bučalo od izletavajočih čebel.

»Zdajle je pravi čas,« je rekla Rada, ko se je razgledala po soncu.

»Zakaj?« je zanimalo Vuka, ki se je kar naprej sklanjal in iskal primerne okrogle kamne za svojo pračo, od katere se ni nikdar ločil.

»Pašne čebele so odletelo po hrano, v gnezdu bodo samo dojilje in stražarke. Te nas bodo popikale, a tu ni pomoči.«

»Tako jih bomo zadimili, da nas ne bodo videle,« se je nasmehnil Vlad.

»Vseeno nas bodo našle,« se je nakremžil Plamen.

»No, fantje, pripravite se.«

Rada je imela v malhi vse pripomočke za netenje ognja, tudi netivo. Spretno je kresnila iskro in razpihala ogenj. Pritaknila ga je k suhim koščkom gob z odmrlih bukev in zadimila odprtino čebeljega gnezda.

»No, začnimo!«

Neustrašno je segla z roko v panj, odlomila medeni sat in ga povlekla na plan. Obrnila ga je vodoravno proti tloom in rahlo udarila po njem. Med ni kanil iz celic, kar je dokazovalo, da je zrel, delno že pokrit z voščenimi pokrovčki. Čebele so kot oblak obkrožile tatove, jezno žvižgale okoli njih in iskale najbolj ranljiva mesta. Kis jih je nekaj časa odvrčal, da bi sedle na golo kožo, a tu in tam je katera vseeno započila želo v grabežljive roke.

Rezultat kratkega boja med ljudmi in žuželkami je bil precej neizenačen. Babica je z vnuki zbežala skupaj z desetimi zrelimi sati medu. Nekaj najbolj vztrajnih stražark se je od zadaj zaletavalo v goste lase, a bolj ko so se lovci na med oddaljevali, manj čebel je bilo slišati za petami.

Na bližnji jasi so se zadihani otroci ustavili in to je bil običaj, ki ga tatovi medu niso nikdar pozabili; segli so v posodo in zgrabili vsak svoj kos satja. Nič ni teknilo tako kot tisti topli, rumeni, po prstih polzeči med, ki so ga z obema rokama tiščali v usta, dokler jim od pretirane sladkobe ni postalo slabo. Popackanimi z medom, lepljivi do zadnjega lasu na glavi so se smejali in se praskali po bolečih rdečinah na dlaneh

in obrazih. Vukov nos je otekel za polovico svoje običajne velikosti, razposajenemu smehu ni bilo konca. Nikamor se jim ni mudilo, počasi so se zresnili, se predajali lenobnemu dremežu in dehteči travi ter preganjali mraviče, da ne bi zašle v posodo z medom.

Plamen se je nenadoma zresnil, se dvignil na noge, zaprl oči in nagnil glavo v levo, da bi z desne ujel še kakšen zvok, ki ga je zmotil.

Tudi Rada je vstala.

Nekaj trenutkov kasneje so vsi štirje slišali pridušene, zelo oddaljene krike.

»Ajda!« je zavpil Plamen.

»Si prepričan?« je zavpila babica.

Tega ji ne bi bilo treba vprašati, saj je Plamen slišal tudi pajka, kadar se je s stropa zemljanke spustil na tla, da bi spletel novo mrežo.

Brata sta zbegano pogledovala okoli sebe. S posodo za med in bisagami, naphanimi z oblekami za zaščito pred čebelami, si niso mogli prav nič pomagati, če je Ajda res v težavah. Samo Vuk je imel svojo neumno pračo in nekaj kamenčkov, v katere brata nista zaprlo in Vlad meč.

»Tecimo!«

Fantje so stekli kot veter, ne da bi se še ukvarjali z Rado in medom.

Zapletali so se v srobot in robidovje, prebijali so se skozi goščavo, v katero ni še nihče izsekal poti, živali

pa tudi niso uhodile svojih. Zdaj ni bilo časa za razmišljanje o nevarnih merjascih, zaradi katerih je ugasnilo marsikatero življenje, niti o medvedih.

Tu in tam se je Ajdin krik zadržal v njihova ušesa in povzročil, da so še hitreje stekli naprej. Končno so dosegli uhojeno pot in zazebljo jih je pri srcu, ko so ugotovili, od kod se širijo glasovi. Plamen, ki je teklen na čelu male kolone, se je ustavil. Brata sta ga jezno odrinila, a ju je ujel za roke.

»Počakajta!«

»Zakaj? Ajda je v težavah! Pomagati ji moramo,« se je upiral Vlad.

»Ja. Pa vemo, kaj nas čaka? Nekdo jo je na silo odvlekel do brezna.«

»Kje pa je Mila?« je zanimalo Vuka.

»Najverjetneje sta skupaj. Samo Mila ne vpije, saj vesta, kakšna je.«

Plamen je od jeze zaškrtaal z zobmi. Dvignil je dlan in dovolil bratoma, da sta mu počasi sledila.

Prerekanje in vpitje sta postajali z vsakim korakom glasnejši. Plamen je komaj zadrževal nestrpnost brata, da nista stekla. Izmed trojčkov je največkrat prevzel pobudo, ko je bilo treba skovati kakšen načrt. Vuk in Vlad sta raje najprej udarila, potem spraševala.

Plamen se je prihulil in pokukal izza ovinka.

Okoli brezna se je nabrala tolpa več kot desetih moških sosednjega bratstva, med njimi ni bilo nikogar od domačih. Otroci niso vedeli niti razumeli,

kako odločajo staroste. Le enkrat ali dvakrat jih je Rada peljala do gradišča, kjer so plemenski staroste odločali o pomembnih vprašanjih. Njihovo bratstvo je ležalo najbolj zahodno izmed vseh in je bilo najmanj povezano z drugimi. Ne glede na oddaljenost pa so iz naključnih stikov vseeno doumeli, da njihov oče povzroča razdor v plemenu. Podpirali so ga mlađi, močni fantje, pripravljene za vojskovanje, globoko pa je razočaral vse starejše.

Otrokom je zastalo srce, ko so na robu brezna zagledali obe dekletki z zvezanimi rokami in nogami in režeče, besne moške, pripravljene, da jih potisnejo v smrt.

»Strahopetci! Ne morete me ubiti na tak način! Izvlekla se bom iz brezna in vas strašila v spanju.«

»Zatisni ji usta!«

Moški so se sramovali podlega početja, čeprav je bil ukaz jasen in so ga bili dolžni izpolniti. Otroško vpitje je vzbujalo tesnobo v prsih, čim hitreje so hoteli končati krvavo opravilo in izginiti s tistega strašjivega kraja.

»Hej!« se je zadržal Plamen. »Pustite ju!«

Moški so obstali kakor od strele zadeti. Bili so pričani, da bodo opravili hitro in brez prič. Zdaj sta vanje strmela dva izmed treh smrkavcev, ki so si jih najmanj želeli tam.

Nenadoma je ostro zažvižgalo skozi zrak in kamniti izstrelek iz Vukove prače je treščil v sence moža-ka, najbližjega zvezani Ajdi. Izpuštil je zrak, kakor bi

popustil kovaški meh, in se brez zavesti zrušil v brezno. Telo je grozljivo glasno udarjalo ob skale, dokler ni vse potihnilo.

Trajalo je samo nekaj sekund, preden je poletel naslednji izstrelek in zlomil rebro na desni strani prsne ga koša drugega najbližjega moškega ob Ajdi.

Preostali niso potrebovali nobenega ukaza. Z dvignjenim orožjem so se zapodili proti Vuku in Plameni. Fanta nista čakala nasprotnikov. Spustila sta se v dir za življenje.

Moški so bili hitri in so v nekaj trenutkih zmanjšali razdaljo do njiju. Dihanje besnih zasledovalcev je otrokoma vtilo dodatno moč, uspelo jima je obdržati nekaj sežnjeve prednosti. Zdaj je štel samo eno. Oddločenost. Njuna, da tečeta kot veter, in tista od zasledovalcev, da vztrajajo, dokler otrokoma ne bodo pošle moči. Vedeli so, da je moč na njihovi strani. Otroci se niso mogli meriti z njimi.

Nasilneži niso opazili tretjega izmed otrok. Vlad se je v trenutku, ko je Vuk izstrelil prvi kamen, skrnil v gosto grmičevje, se zavlekel globoko med robidovje in otrpnil. Topot nog mimo skrivališča ga je sprva prestrašil, pričakoval je, da bo zdaj začutil močno dlan na vratu, da bo samo nemočno zacepetal po zraku, ko ga bo dvignila. A se ni zgodilo nič, hrup se je polegel.

Izvlekel se je na prosto in stekel proti breznu.

»Ajda! Mila!«

Sestri sta se prekobalili in ga zagledali.

»Vlad, prereži vrvi!«

»S čim?«

»Za pasom!«

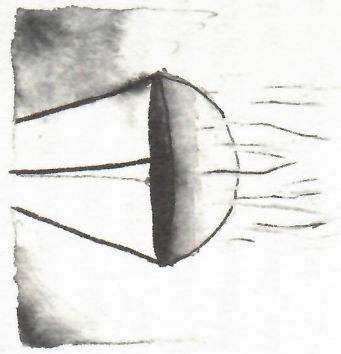
Vlad se je sklonil, zatipal skozi platno in našel nožnico z rezilom. Izvlekel ga je in začel hitro rezati vezi.

S kraja, od koder so izginili preganjalci njegovih bratov, se je zaslislalo lomastenje. Moški so se besni vračali brez plena. Prizor, ki se jim je odprl, ko so se praznih rok vračali proti breznu, jim je pognal kri po žilah. Zagledali so še tretjega fanta, kako skuša rešiti sestri. Planili so naprej.

Vlad se je prisilil, da je strah spolzel mimo kakor postrv med prsti, mirno je odstranil vez na rokah, nato še na nogah starejše sestre, potem pa se je vrgel proti Mili in ji osvobodil noge.

»Tecita!« je zavpila Ajda.

Še drugič tisti dan so jo otroci na vso moč ucvrli, Mila še vedno z zvezanimi rokami. Drugi pregon je bil zelo kratek. Utrujeni zasledovalci, upehani zaradi hitrih pet Vuka in Plamena, so se vdali. Otroci so izginili v gostem gozdu.

Fantom so po licih tekle solze, ne da bi to sploh opazili. Opraskani, popikani, predvsem pa hudo zmedeni so v krogih nestrpno capljali okoli Ajde in Mile in čakali, da se bosta odločili, kaj bodo storili.

Pričakovali so, da bo Ajda pojasnila, kaj se je zgodilo in zakaj, predvsem pa jih je zanimalo, kdaj bodo šli domov. V njihovih glavah je rasla zgolj misel na domačo zemljanko, kjer bo konec vsega hudega. Blížala se je noč, Rada je doma kuhala večerjo, oglašala se je lakota.

A hujša od lakote je bila negotovost. Kam? Se sploh smejo prikazati doma? Zakaj so se moški sosednjega bratstva, imenovanega po starosti Lasotu, lotili deklet?

Na zahodu je zagrmelo, zrak je bil poln komarjev in enodnevnih, prve dežne kaplje so stkale vzorec v prašna tla. Začelo je deževati.

»Kaj, če bi ...« Vlad ni dokončal stavka.

Grabežljive veje bližnjih dreves so se pod močjo vetra in dežja pripogibale, stegovale ukrivljene prste po otrocih, da so se stiskali drug k drugemu. Veter je navil svojo zavijajočo žalostinko, podobno volčjemu tuljenju. Hlad in mokrota sta segla v srca in jih stisnila. Otroci so se tresli kot šibe na vodi.

»A gremo lahko domov? Rada bo huda. Nabila nas bo, če bomo prišli po temi. Požrla nas bosta jaga baba in pasjeglav. Kdo ve, mogoče nas bo izsledil medved? Dišimo po medu,« sta drug čez drugega tarnala Plamen in Vuk.

Fantje so bili vendarle še otroci, ampak tudi Mili in Ajdi ni bilo lahko pri srcu. Tudi njiju je bilo strah teme in gozda. Ponoči ni nihče ostajal zdoma, brez ognja, hrane, z morebitnimi preganjalki za petami.

Vseh pet si je srčno želelo domov. K babici! Babica bi jih razumela, potolažila, nahranila, ob toplem ognjišču bi zadovoljno kinkali, potem pa se zavlekli v slamo in kože.

»Zakaj nas preganjajo?« Vukovo vprašanje je ostro zarezalo v hrepenenje po varnosti, toploti in hrani.

Vsi hkrati so pogledali Ajdo. Ajda ni bila le najsta-rejša, ampak je pri fantih in tudi Mili veljala za najbolj pronicljivo. Vedno je našla pravi odgovor tudi na najbolj zapletena vprašanja. A tokrat ni znala odgovoriti. Mathair jo je posvarila, a ni razumela, pred čim. Pred njenimi ljudmi. To se ji je razodelo, ne pa

tudi vzrok. Morda je povezano z očetom. Ko bi le lahko spregovorila z domačimi iz bratstva!

Bratstvo je predstavljalo varnost. Zunaj bratstva je na vsakogar prežal svet, poln nevarnosti, divjih zveri, jeznih in sovražnih duhov. Tam je nanje čakala Morana. Stegovala je grabežljive prste, da posrka njihovo kri in ustavi bitje srca, jih spremeni v blede soje. Brez groba bodo še stoletja strašili po gozdovih.

»Samo dve možnosti imamo.«

Vsi so utihnili in brez diha čakali, kaj bo povedala.

»Lahko gremo k babici. Bratstvo nas bo sprejelo, saj smo njihovi otroci. Ampak bratstvo nas ne more zavarovati. Izročili nas bodo svetu starost, ti pa bodo odločili, enako kot so odločili danes. Milo in mene hočejo usmrtiti. Verjetno je to povezano z našim očetom. Mogoče bi Vuk, Vlad in Plamen lahko ostali pri babici.«

Trojčki so brez besed strmeli v sestro. Obljuba, da bi lahko ostali pri babici, je bila vabljiva. Ampak da bi ostali brez Mile in Ajde?

»Če ne bomo ostali doma, moramo pobegniti.«

Otroci so razprli oči. To ni mogoče. Kam bi sploh lahko pobegnili? Izven gradišča, izven bratstva zanje ni bilo ničesar. Nobene predstave niso imeli, kaj je za hribi, kjer zahaja sonce, ali pa za obsežnimi močvirji na vzhodu. Kot vsi otroci v bratstvu so si predstavljali, da jih tam čakajo zveri in grozljive pošasti, pasjeglavi ter vse nadloge tega sveta, kot so jih strašili starejši.

Kaj beg predstavlja, si sploh niso mogli zamišljati. To je presegalo zmožnosti dojemanja, njihov svet ni poznal tistega, kar je obstajalo več kot nekaj dni hoje okoli plemena.

Ajda teh ovir ni sprejemala. Njeni pogovori z mamo so ji vcepili znanje in vedenje, ki ju niti trojčki niti Mila niso razumeli. Beg na zahod je imel v njenih mislih dva cilja.

Prvi, bolj otipljiv je bil, da bi našla očeta. Očetova vojska je bila mogočna in verjetno je za seboj puščala številne in razločne sledi. Seveda se tudi Ajdi ni sanjalo, kako daleč je. Povsem mogoče bi morali na poti prebiti dve, tri ali celo štiri poletja in prav toliko zim, ko bi se morali nekam zateči in počakati, da se poti osušijo, reke pa umirijo in toliko znižajo, da se jih bo dalo prebresti. Potovanje ob bregovih rek navzgor, dokler se te ne spremenijo v krotke, nizke potoke, je bilo tvegano, ker so imele prav pogosto zelo mogočne pritoke. Če so hoteli bežati, so morali izbrati ravno pot, zato je bil za potovanje primeren zgolj čas vročega, sušnega dela poletja.

Drugi, bolj oddaljeni cilj je šele dozoreval v njenih mislih in se še ni povsem izoblikoval.

Stisnila je dlan okoli zlate ploščice. Ljudstvo po materini strani bi jo moralo sprejeti. Mati je bila princesa. Ampak kako daleč proč so Tavriski? Bo kdaj ugle dala pokrajino širnih gozdov pod visokimi gorami?

Teh misli otrokom ni mogla razkriti. Na pogled so bili tako poklapani, da bi še sama najraje zajokala. Mokri, prestrašeni, čedalje bolj lačni in utrujeni.

Skoraj povsem se je že stemnilo in misli o begu je morala odriniti na stran. Najprej je bilo treba otroke spraviti na suho, jih nahraniti in se pripraviti. Brez hrane, obleke in orodja ne morejo na pot.

»Gremo domov.«

Noge so jih kar same nesle proti kraju, kjer so bile vkopane njihove zemljanke, nobenega priganjanja ni bilo treba. Otroci so pozabili vse hudo, samo da so smeli domov.

Ajda je potegnila Milo na stran in pustila, da so se fantje sami prebijali na prosto. Pred njimi so bile njive, ki so jih prekopali to pomlad, čakale so, da jih posejejo, naprej so bile njive s prosom, zrelim, da ga požanjejo, nato pa so se že začele zgradbe.

»Mila, ti pojdi prva v naselje. S fanti bom počakala. Danes je za varovanje na vrsti Dražigost. Ta je bil zvest očetu. Če nam preti nevarnost pred sosedovim bratstvom, te bo posvaril.«

Mila je pokimala, pripravljena izpolniti sestrično zahtevo.

Trojčki so z Ajdo počakali za podrtim drevesom pred nживo prosa in prisluhnili.

Zaslišali so tih pasji cvilež. Pes je zavohal Milo in ji izkazal vdano spoštovanje.

Dražigost se je pojavil z dolgo sulico, šele ko je Mila že počehljala njegovega psa pod vratom in čakala ob ogradi, za katero je ležalo nekaj koz.

Moški v temi ni dobro videl, razločil je precej nizko postavo, a je za vsak primer vseeno pripravil sulico, če bi se izkazalo, da gre za past ali kakšno nevarnost, pred katero mora posvariti bratstvo.

»Pozdravljen, Dražigost. Jaz sem, Mila.«

»Ah ...«

Stražarje je preplavilo olajšanje, Mila je veljala za pridno, mirno deklico, ki ni nikdar povzročala težav. A zdaj je bilo vse drugače. Lasota je osebno zabičal vsem članom Ognjenovega bratstva, da morajo dekleti nemudoma predati. Šlo naj bi za ukaz sveta starost celega plemena.

Dražigost je imel sam tri takšna dekleta, kot sta bili Mila in Ajda, in bile so dobre prijateljice, velikokrat so skupaj delale, se pogovarjale po večerji in si pripovedovale zgodbe o jagi babi, Vesni, Perunu, Veslesu, Svarogu in drugih bogovih. Pripravljale so slovesnosti ob pomladnem in jesenskem enakonočju, ob najdaljšem dnevu.

Upiralo se mu je, da bi zgolj zgrabil nedolžno deklico za dlan in jo odvlekel s seboj. Nikogar od Lasotvih ni bilo, da bi mu jo izročil.

»So moški, ki nas iščejo, tu?«

»Ne,« je pošteno odgovoril in malo lažje zadihal.

»Nas boš spustil do Rade?«

»Koga pa?«

»Ajdo, trojčke in mene.«

»Obrnil se bom stran. Pes pa ne bo lajal, ker te pozna. Zjutraj ne smete biti tu. Lasotovi možje se bodo vrnili. Ne verjamejo, da bi otroci ostali v gozdu, in pričakujejo, da se boste vsak čas vrnili. Če ne bi tako grdo deževalo, bi verjetno tudi oni čakali tu.«

»Hvala, Dražigost.«

Pol ure kasneje so otroci tiho kot duhovi odgrnili težko kožo na vhodu v domačo zemljanko in vstopili. Rada je komaj zadržala vesel krik, ko jih je zagledala, planila je k njim in vsakega posebej objela in stisnila k sebi.

Lonec nad pojemajočim ognjem je hranil toplo večerjo, babica je napolnila skledo in jo postavila pred otroke. Planili so po hrani kot volkovi, nekaj minut se je slišalo le tiho mlaskanje.

Ajda je odložila žlico in se stisnila k Radi v naročje.

»Lovijo nas.«

»Vem.«

»Pobegniti moramo, ampak ne sami. Babica, preživimo lahko samo, če pobegnemo skupaj. Potrebujemo hrano, obleko, obutev, orodje in tebe.«

»Ne morem zapustiti dedka. Kdo bo skrbel zanj?«

Ajda je pogledala po prostoru. Dedek je spal v svojem kotu, tiho smrčal, vsakih nekaj minut gromko zapihal in povsem obmiroval. V sosednjih kočah so živeli strici z družinami, veliko žensk bi lahko opravilo babičino delo. Ampak če bi šla babica z njimi ...

Nikoli več se ne bi vrnila domov. Ne bi več videla dedka. Beg pomeni dokončno slovo od vsega, kar je znano in domače. Ajdina prošnja je bila tako grozljivo dokončna.

Prvo bratstvo, ki bo opazilo bežeče otroke, jih bo ujelo in izročilo Lasotovemu. Brez babice so izgubljene, njeno in Milino življenje se bo končalo jutro potem, ko jih bodo ujeli. Samo trojčki imajo nekaj možnosti, da bi morda preživeli.

Babica je pogledala naravnost v Ajdine oči.

Rada ni bila njena prava babica, vendar se je med njima stkala tako trdna vez, da Ajdina kri ni bila pomembna.

Toda Rada ni dolgo tehtala.

»Pridi, pripravili bova vse za pot. Odšli bomo, dokler je na straži Dražigost.«

Rada je hodila vztrajno, a kljub vsemu ne prehitro. Nosila je usnjeno bisago s hrano, posodo in priborom, kresilom, mazili in zdravilnimi rastlinami, nekaj najnujnejšimi oblačili. Otroci so nosili orožje, pasti za lov, posušeno meso, obleke. Teža stvari, ki so jih prenašali, je nagnala rdečico na lica, globoko so dihali, vendar v strahu, da bi jih zasledovalci slišali, niti z besedo niso razbili tišine.

Rada je vedela, da pobeg ne bo ostal prikrit. Lasotovo bratstvo bo opazilo, da je izginila, domači bodo pogrešili nekaj kosov posode, oblačila in hrano, v nekaj urah po svitu jim bodo že na sledi.

Najbolj nepričakovana odločitev premetene babice je bila izbrana smer bega. Namesto proti zahodu so se obrnili v nasprotno smer. Bežali so proti vzhodu,

v bratstvo staroste Gnierata, kjer je živela Radina sestra Sobena s svojo družino. Stike sta ohranjali ob srečanjih plemena enkrat na leto ob praznovanju najdaljšega dne.

Minila je ena polna luna, odkar so odšli na pot, za seboj pa še vedno niso opazili zasledovalcev. V tem času so se na podplatih naredili žulji, se utrdili in izginili. Poletje je dovoljevalo, da so hodili bos, koža na rokah in obrazih je zaradi močnega sonca pordela, čeprav je Rada mazala otroške obraze s svojimi mazili, da bi opelkline hitreje izginile in se pozdravile. Potovali so zgodaj zjutraj, počivali med največjo vročino in spet hodili do teme. Jedli so zjutraj in zvečer, največkrat so v juho z zelenjavo vrgli kakšnega zajca ali divjo kuro, ki so jim na poti nastavljali zanke. Včasih se ni ujelo nič, včasih se je nasmehnila sreča. Ne glede na beg jim ni bilo hudega, počasi so se otresli strahu. Trojčki so se hitro vrtnili k otroškim igram, neskončnemu tekanju in mikastenju, dokazovanju, kdo je močnejši. Dneve je grenilo vprašanje, ali jih Lasotovo bratstvo morda kljub vsemu ne zasleduje tudi tja, kamor so se namenili.

Urili so se tudi v bojevanju, čeprav so dobro vedeli, da proti odraslim nimajo nobene možnosti. Možnosti bi bile ob odprtem spopadu nične, nekaj upanja sta dajala zgolj streljanje z lokom in met s pračo. Hiter, nenaden napad in nato beg.

Otroci so rezali puščice, kadar so se ustavili, vendar niso imeli železnih osti, da bi jih namestili na vrh.

Takšne osti je znal kovati kovač v bratstvu, od koder so zbežali. S puščicami brez železnih ali vsaj kamnitih osti bi se ob streljanju v nasprotnike lahko nadejali zgolj sreče, da bi jih odneslo v najbolj ranljive predele glave.

Rada ni posvečala velike pozornosti vojaškimi pripravam trojčkov. Vedela je, da spopad z zasledovalci ne bo prinesel zmage, ne glede na to, kaj so si mislili otroci.

Do Sobene so imeli še nekaj dni hoje, ko so zagledali oblak prahu na zahodu, ki se je hitro bližal.

Hodili so po sredini peščene ravnice, precej daleč od gozdnega roba, ki so se mu običajno raje izogibali. Zveri so predstavljale precej večjo nevarnost od ljudi.

»Vojaki!« je zavpil Plamen.

Ni bilo časa za beg, zato so nadaljevali pot, dokler niso udarci kopit ob presušeno podlago odmevali tako glasno, da so se ustavili.

Jezdci niso bili Slovani. Usklajeno in kot mogočini val so pridivjali nad otroke, ki so v obupu posegli po orožju. Prepozno. Vuk je ravno zavihtel pračo, ko ga je prvi izmed jezdecev jezno zgrabil za roko, in karmniti izstrelek je brez pospeška padel nedaleč proč na tla. Tudi če bi Vuk izstrelil kamen, verjetno ne bi povzročil nikakršne škode, saj so bili jezdeci zavarovani z oklepi in verižnimi srajcami. V nekaj sekundah so bili otroci z Rado vred zvezani, vse, kar so nosili, so jim pobrali, in ko se je iz praha prikazal voz, so njihove reči zmetali nanj. Za vozovi so hodili drugi ujeti Slovani.

Eden izmed vojakov, ki je pregledal ujetnike, se je ravno lotil Ajde, ko je ta zapihala kot mačka in se vrgla nanj. Besno ga je ugriznila v vrat, da bi dosegla žilo utripalko, a se je presenečeni vojak znašel in se z njo vred vrgel na tla. Kri mu je brizgala iz rane, toda Ajda ni dosegla najpomembnejše žile. Pritekla sta vojakova tovariša in jo na hitro obvladala.

Pretep je pritegnil poveljnikovo pozornost, da je sestopil s svojega konja in šel do Ajde.

Medtem sta vojaka našla Ajdino zlato okrasje in nož njenih prednikov ter ju pokazala vodji.

»*Cailin!* (Dekle!)«

»*Gaisgeach.* (Vojak)«

Vojskovodja je presenečeno pogledal ujetnico, ki mu je odgovorila v rodnem keltskem jeziku, in pomignil vojaku, da mu je podal Ajdina predmeta. Z zani-manjem si je ogledoval okrašeno bodalo, ki je pripadalo plemstvu, in zlatnino.

»Govoriš keltsko?«

»Ne veliko. Le kolikor mi dopušča spomin na mater.«

»Od kod izvira tvoj rod?«

»Mati je pripadala Tavriskom in oče je Slovan.«

»Nosiš princesino okrasje.«

»Moja mati je bila princesa, jaz nisem. Kdo si pa ti?«
Vojak se je zarežal.

»Eimhear.«

»Izpusti nas. Samo otroci smo.«

Spet je izzvala zgolj nadut nasmeš. Njegova naloga je bila napasti slovanska naselja in zajeti dovolj sužnjev, sposobnih trdega dela v deželah njegovega kralja. Pri tem ni imel večjih težav, saj Slovani niso imeli vojaške sile, ki bi se uprila hitrim vpadom. Zgodba bi bila povsem drugačna, če bi se dlje časa poskušali zadržati na slovanskih področjih.

»Samo zato, ker si iz rodu Tavriskov, ti ne morem nuditi nobene dodatne usluge. Morda, če mi proustovoljno pogreješ ležišče.«

Ajda se ni odzvala. Hitro je ocenila ljudi. Ko je imela opravka s kačo, se ni trudila.

Vojaki so zvezali otroke in Rado ter jih nagnali na konec kolone, kjer so se pridružili drugim ujetnikom.

Pogled nanje je bil žalosten. Iz oči jim je sijala utrujenost, iz gibov vdanost v usodo. Nobene bojevitosti ni bilo v njih, nobene želje, da bi se morda uprli in se spopadli z vojaki.

Do večera so počasi vlekli noge za seboj, dvigovali prah in topo gledali predse. Ko so zaslišali ukaz, naj se ustavijo, niso pokazali nobenega olajšanja.

Vojaki so nekaterim starejšim ženskam odvezali roke, vrgli vrečo s hrano pred njih in zahtevali, da skuhajo obrok za ujetnike. Trojčki, Ajda in Mila so ostali zvezani.

Eimhear je malo pred nočjo prišel mimo in jih ošvrknil s pogledom. Z jeklenega obraza ni bilo mogoče

razbrati nobenega čustva. Tako tiho, kot je prišel, je tudi odšel.

Naslednje tri dni so hodili proti severu in se izogibali velikim močvirjem, kjer so se konjem kopita pretirano pogrezala v židko blato, da so jih le s težavo izvlekli na trdna tla. Trojčkov se je loteval obup, Rada je komaj spregovorila kakšno besedo, samo Mila je kakor vedno, kot da ji je povsem vseeno, kaj se dogaja, opazovala svet okoli sebe in s kratkimi žvižgi in cvrkuti odgovarjala na ptičji ščebet v gošči.

Ajda je čutila, da se ji čas izteka. Odpeljali jih bodo predaleč na sever, in tudi če bi jim uspelo pobegniti, bi jih čakalo ponovno dolgotrajno in mučno prečkanje ravnin, blato, neznosni roji pikajočih žuželk, jesen pa bi jih prikovala v deželi, kjer bi jih vsak predal Lasotu. Zvečer je zahtevala, da jo prepeljejo k Eimhearju.

»Si se končno odločila, da mi pogreješ posteljo?« se je krohotal, da mu je pivò steklo mimo ust in mu omočilo srajco.

Vojaki so se pridružili veselemu namigovanju in se s pogledi pasli po črnolasi mladenki. Njeni pokončna drža in odločnost sta jih dražila, izbili bi ji ponos z obraza, če bi si upali obiti poveljnikov ukaz. Ta je bil jasen. Sužnji so blago, za katero bodo prejeli dobro plačilo. Škoda bi ga bilo poškodovati.

»Izpusti nas,« je prosila po keltsko.

Eimhear je razširil obraz, kamor je silil gromki nasmeš, a ga je po hrbtu mrzlo spreletelo, kot bi srečal

pokojninkovo dušo. Zresnil se je in ostro premeril mladenko pred seboj. Iz dekleta se je pred njegovimi očmi spreminjala v žensko. Kljub temu da je to skrivala, je že povsem dozorela.

»*Cuiribh?* (Prosim?)« se je začudil.

Tudi Ajda je nadaljevala v keltsčini.

»Ne koristimo ti. Otrok ne moreš prodati, nihče jih ne bo vzel. Rada je stara, samo Mila in jaz sva nekaj vredni, a ne toliko kot en sam močan možki, sposoben delati v rudniku ali na polju. Hvaležna ti bom, če nam boš pomagal.«

Hotel je vprašati, kako si drzne postavljati takšne prošnje, ampak njene črne oči so ga kar posrkale vase, ko je v njih iskal odgovore. Še vedno ga je mrzlo spreletavalo in pomislil je, da bi ta mala črnolaska lahko poznala druidske obrede in mu prinesla zlo. Podnevi, ko je držal desno dlan na ročaju meča, je z lahkoto pregnal mistične sile, ko pa se je znočilo, je bila to povsem druga pesem. V soju ognja je Ajdin obraz nevarno zažarel. Za hip se je lepo žensko obličje prelevilo v volčjega, nato je pred seboj spet gledal ljubke dekliske poteze. Začutil je strah in odzval se je na edini mogoč način.

»Če samo še enkrat odpreš usta, ti bom prerezal vrat!«

»*Tapadh leibh* (Hvala), spoštovani gospod.«

»Zakaj se mi zahvaljuješ?« je vzrojil vojščak, ko mu je po keltsko rekla hvala.

»Ko se boš ti hotel meni, tvoja usta ne bodo mogla govoriti.«

»Mi groziš, ti mala psica?«

Z mogočno desnico je stisnil dekle za vrat in jo dvi-gnil od tal proti svojim očem.

A tisto, kar je videl v črnini njenih oči, ga je prepričalo, da jo je v trenutku izpustil.

»Odpeljite jo!« je mnogo preglasno zavpil proti stražarjem.

Okoli srca so ga še vedno držali hladni prsti, tega občutka se ni mogel znebiti, tudi po tem, ko je popil še dva bokala piva. Ležišče mu ni ustrezalo, kar naprej se je premetaval po njem, tiščalo ga je v prsih. Niti za trenutek ni zatisnil očesa. Splazil se je proč in bruhal. *Zdaj bo bolje.*

Motil se je. Zjutraj je bilo samo še slabše. Tresti ga je začela vročica, in če ne bi bil tako hudo zdelan, bi takoj poslal po malo črno beštijo in ji osebno prerezal vrat. Preveč je bil bolan, da bi lahko sploh ukazal premik. Legel je in poskušal zaspati. Spet je pil. Vnovič bruhal. Vročina je narasla.

V taboru je zavladala zmeda. Vojaki so postopali brez ukazov, čakali poveljnika, od katerega je bilo vse odvisno. Bojazen, da jih bodo odkrili Slovani in jih pobili, je bila čedalje večja. Njihova edina prednost je bilo hitro premikanje skozi redko naseljena področja, toda zdaj so obstali. Izdajali so jih dim, iskanje plena, da bi si na polnili želodce, hrup. Čuječa ušesa naključnih lovcev

jih bodo odkrila, potem ne bo trajalo dolgo, da se bodo zbrali Slovani in jih napadli. Začelo je primanjkovati hrane, ne glede na spretnost strele lokostrelcev, ki so zasledovali srnjad. Ujetnikov je bilo preprosto preveč.

Eimhearju se je čez dva dni zdravje izboljšalo; še vedno ga je zabolelo v trebuhu, če se je hitro premaknil, toda spet je lahko vstal in si nadel vojaško opravo.

Ukazal je vojakom, da se pripravijo na odhod, sam pa se je podal do ujetnikov in se ustavil pred otroki, ki so se stiskali ob Rado.

Prijelo ga je, da bi brcnil Ajdo, za katero je bil pričnan, da ima nadnaravne sposobnosti, če ji je uspešno tako hitro nagnati bolezen nadenj, a se je po drugi strani bal, da bi mu nakopala še večje prekletstvo.

»*Cailin!*«

»*Gu!* (Dal)« se je odzvala Ajda.

»Zastrupila si me!«

»Nisem. To bi lahko storila le, če bi imela stik s tvojo pijačo ali hrano. Iz mojih rok nisi vzel ničesar. Za svojo bolezen ne krivi mene. Nekdo drug se ti je maščeval, ker nas zadržuješ zvezane kot živino.«

»Zdaj sem zdrav in ne drzni si poskusiti še enkrat!« Ajda se je prezirljivo obrnila proč.

Eimhear jo je ujel le v nekaj korakih. Jezno je položil dlan na dekletovo ramo. Vuk je planil naprej, da bi zavaroval sestro, a so ga vezi ustavile, preden je dosegel vojaka. Hip kasneje se je znašel v prahu, kamor ga je pahnil poveljnik.

Ajda se je obrnila in prav nič prestrašeno pogledala nasilneža.

»Nisi zdrav.«

»Sem.«

Odkimala je.

Mogočnega moškega je spet začelo stiskati okoli srca. Hlad se je vrnil.

»Mi lahko pomagaš?« je povsem spustil glas.

»Bruhaš?«

Pokimal je.

»Ti blato steče iz telesa?«

Spet je pokimal.

Pokazala je na desno stran trebuha v bližini dimelj.

»Te tam boli? Je tam trebuh napet?«

Prijel se je na tistem kraju, na katerega je kazala Ajda, in pritisnil.

»Ne ... Ja. Če se hitro obrnem.«

Ajda je pokimala.

»Umrl boš.«

Eimhear se ni bal smrti. V njeno obličje je zrl vsakič, ko se je spopadel z močnim nasprotnikom z mečem v roki. Kljub izurjenosti se je včasih nasprotniku posrečil nepričakovan udarec, takšen, ki ga ni bilo mogoče blokirati in je zarezal v telo. Verižna srajca ga je velikokrat rešila, ni pa mogla narediti čudeža.

Ampak Ajdina napoved je bila najbolj grozljiv trenutek njegovega življenja.

»Mi lahko pomagaš?«

»Ne. Kdor dobi bolezen trebuha, slej ko prej umre. Najmočnejši bojevniki se lahko upirajo celo eno luno, ampak običajno je konec v pol lune. Nekaj dni bo s teboj vse v redu, potem pa boš legel in ne boš več vstal. Poslovi se od življenja, Eimhear.«

»Tudi če ti dam svobodo? Spustim tvojo družino?«
Ajda je žalostno pogledala vojaka, ki mu je smrt že zarisala znamenje na obraz.

»Ne znam pozdraviti boleznih trebuha. Nobeno zdravilo ne pomaga.«

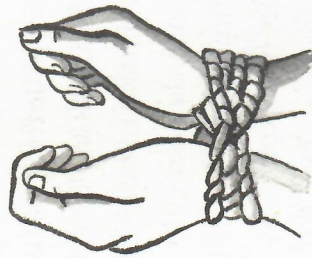
Vojak ni niti za trenutek podvomil o tem, da za njegovo bolezen ni zdravila. Verjel ji je, v dekletovih očeh je bila zapisana resnica. Prelel je dan, ko ga je pot prinesla na njeno, in pogoltnost, zaradi katere se mu je maščevala. Je pa bil trdno prepričan, da je prav Ajda priklicala smrt nadenj. A naj ga vrag, če bo dopustil, da se bo mala hudičevka veselila njegove smrti.

»Če mi ne boš pomagala, bom ukazal, naj pomorijo vse tvoje s teboj vred.«

»Potem boš zagrešil zločin, zaradi katerega bo tvoja duša še dolgo taval v deželi senc.«

»Tako bo. Moje življenje je v tvojih rokah, *banan-phrionnsa* (princesa).«

Tokrat v trdih besedah ni bilo posmeha, ampak samo krhko upanje, da se ga bodo črne, kljubovalne Ajdine oči usmilile.

Rada je slutila, da je nekaj hudo narobe, ko so Ajdo pripeljali nazaj in jo privezali k drogu ob Milo in otroke. Poznala je vnukinjo in je dobro vedela, kako razrvana je. Opazila je strah v vsakem njenem gibu in nemir, kot bi se ne mogla sprizjzgniti s tistim, kar jo čaka. Počakala je, da so trojčki zaspali, potem se je pomaknila k njej. Z zvezanima rokama je pogladila iskreče črne lase in prižela dekle k sebi.

Ajda se je še nekaj trenutkov zadrževala, potem se je predala. Vroče solze so stekle po njenih licih. Mila se je sklonila k njej in ji s poljubi lajšala bolečino. Sestri sta se stisnili skupaj in se prepletli v objem, kolikor so dovoljevale vezi. Združeni sta utonili v krhek sen, prepreden s strahovi in kratkimi obiski sanjskega sveta.

Ajda se je zbudila nekaj ur kasneje, ko se je telo naveličalo neudobnega položaja in je morala premakniti desno nogo. Spogledala se je z babico.

»Tudi ti ne moreš spati?«

»Ne. Povej mi, kaj je hotel vojak od tebe?«

Ajda ji je povedala, kakšna usoda jim je namenjena. Na babičinem obrazu ni odkrila nobenega strahu zase, le otožno žalost, da bo njenim vnukom odvzeto življenje, preden jim bo uspelo odrasti.

»Ne boj se, dekle, ni še konec. Morda si se zmotila. Nihče ne more vnaprej vedeti, kdaj bo kdo umrl, ta vojak se zdi strašno močan. Premagal bo bolezen, boš videla.«

Ajda je vedela, da jo babica le tolaži. Bila je izkušena zdravilka in vedela je, kaj bo sledilo.

Zjutraj so jih zbudili ostri klici in ukazi v tujem jeziku, za katere so se že naučili, kaj pomenijo. Vojaki so jih priganjali, naj pohitijo, čim prej so hoteli s slovanskega ozemlja.

Brez postanka so hodili do trenutka, ko je sonce doseglo zenit. Vojaki so dovolili, da so konji popasli bujno travo, kjer so se ustavili, in ujetniki poskrbeli zase, kolikor so dovoljevale vezi. Tujci so pili pivo iz mehov in jezno pogledovali proti Slovanom, kakor bi jih krivili za poveljnikovo bolezen.

Dva dni je kazalo, da ji je v zadnjem hipu ušel, potem se je sredi ježe v bolečini zgrudil na hrbet svojega

konja in počasi zdrsnil na tla. Kolona se je ustavila, jezni klici in vpitje so se dvignili proti oblakom nad njimi, iz katerih je prav v tistem trenutku začelo obotavljajoče pršeti.

Pomočnik je poveljniku vtil vodo v usta, a je ta samo bruhal in obležal. Soborci so ga odnesli s sonca v senco, naredili nosila iz dveh sulic in trakov ter ga odložili nanje.

Ajdi so bile štete ure, če bi skrivnostna bolezen trebuha zares vzela Eimhearjevo življenje. Nagovorila je poveljnikovega namestnika, visokoraslega vojaka z najbolj neverjetno belimi lasmi, kar jih je kdaj videla, in vodenimi, vedno začudenimi očmi.

»Pomagala bom Eimhearju.«

Votlo je strmel vanjo, na gladkem obrazu ni trznila niti ena sama mišica.

Ajda je pomolila zvezane roke kvišku.

Vojak se je znašel v položaju, ko se je moral odločiti sam. Eimhear je povsem tih ležal na zaslinem ležišču, nesposoben sprejemati kakršnekoli odločitve. Nestrpno je odmahnil z roko, da bi pregnal Ajdo proč, toda dekle se ni dalo.

»Kriv boš poveljnikove smrti!«

Grožnja je delovala, plavalasec je kratko potegnil z nožem, da je prerezana vrh padla na tla.

»Potrebujem zdravilne rastline iz gozda.«

Moški je nagubal čelo in določil enega izmed vojakov, da jo spremlja.

Ajda ni vedela, kaj bo našla tako visoko na severu. Rastline so bile v tej močvirski prsti in globokem šotnem mahu drugačne, tako pozno poleti so v večini že odcvetele. Tavalala je z grička na griček v upanju, da bo za naslednjim končno zagledala prijaznejše okolišje, a se je to izjalovilo vsakič, ko je stopila na vrh. Pred njo je v naslednji dolini ležalo samo novo razočaranje. Zavedala se je, da bi vojaka za hrbtom zlahka pretentala. Nasedel bi zvijski, ampak če bi se ga znebila, bi jo njegovi tovariši na konjih hitro izsledili in usmrtili, hkrati pa bi ogrozila sorojence in babico. Tveganje je bilo preveliko.

Ampak kako naj se loti zdravljenja brez upanja na uspeh?

Slovani niso poznali načina, kako bi rešili življenje bolniku s to boleznijo. Verjeli so, da jo povzročajo zlobni duhovi, ki prežijo na zrelem žitu in si za žrtev izberejo tistega, ki se zadnji vrne k ognjišču. So jo poznali tudi Tavriski? So jo znali pozdraviti?

Sonce je utonilo za obzorjem, kričee barve poletne pokrajine so se umirile, še nekaj časa je bilo do teme. Vojak za njenim hrbtom je godrnjal, prazen želodec ga je opominjal, kje je večerja. Obup je že segal v Ajdine prsi, ustavila se je in dvignila dlani proti nebu.

Nemočno se je obrnila, ko je s kotičkom očesa zagledala rumenorjave klobuke v visoki travi. Obstala je, saj je v trenutku vedela, kaj je našla.

Rada ji je prepovedala, da bi jih uporabila. Bili so neke vrste kukmaki, katerih strup je vzel že veliko življenj. Ampak v pravi količini bi pomenili most z njeno materjo. Babica ji ni povedala, kakšna je prava količina. Zabičala ji je, da ne sme poskušati sama, in do tistega trenutka, ko je mrak začel počasi legati na širno ravnico, jo je ubogala. Potem se je odločila. Eimhear je že stopal po poti senc, zjutraj bo tako in tako umrla pod maščevalnim nožem.

»Počakaj, vojaki!«

Moški je nejevoljno zastal.

»Nekaj bom pojedla in potem ne bom mogla hoditi. Odneseš me boš k poveljniku in ubogal moje ukaze.« Skomignil je z rameni, kakor da ga vse skupaj ne zanima.

Ajda je trgala najbolj zdrave, močne primerke in jih tehtala v roki. Vedela je, koliko strupa je v rdeči mušnici, kdaj se začne videnje, s katerim doseže rodovni spomin Tavriskov, skrit v tistem delu njenega srca, kjer je domovala njena mati. Vse, kar je znala njena mama, je bilo skrito njenemu razumu, dokler je bila budna, a ko je s pomočjo strupa prečkala nevidno mejo, se je odprla pot, po kateri prej ni mogla.

Dve uri kasneje jo je vojak ubogljivo prinesel v tabor in postavil pred ležečega poveljnika.

Mathair, pomagaj mi!

Noge je niso nosile, klečala je na kolenih, vidno polje se je zožilo, da je pred seboj videla samo svoje prste.

Eimhear je bil tokrat buden. Vročične oči so s težavo ocenjevale, kaj se dogaja okoli njega, razumel je le to, da neka temnolasa ženska zahteva nož, okrašen z zelenim žadom, vrelo vodo in več močnih mož, da so ga trdno zgrabili vsak za svoj ud. Potem je prepoznal še drugo dekle, tisto svetlolaso mladenko, za katero so se ozirali vsi njegovi vojaki, kako kleči ob njem.

Namestnik se je sklanjal nad njegove oči, zahteval od njega nekakšen odgovor, a besed sploh ni razumel, saj so v njem butali hrumeči valovi in odnašali pomen s seboj.

Pokimal je in očitno je bil to pravi odgovor, kajti dekleti sta segli po njegovi obleki, mu jo pridvignili in ga začeli umivati z žganjem. Nekdo mu je v usta vtil kar zajetno količino te žgoče pijače, da je goltal, dokler ni omagal. Kosa mehkega lesa, vtaknjenega med zobe, ni več čutil.

Mati se Ajdi ni pokazala v celotni podobi, razločila je samo zaskrbljene poteze njenega obraza, je pa zelo razločno slišala njen glas.

»Ne počenjaj tega, *luaidh* (dragica)! Nikomur ni uspelo zarezati v trebuh in odstraniti tistega dela črevesa, zaradi katerega nastane ta bolezen. Kri iz prerezanih žil bo zalila trebuh, ničesar ne boš videla in moški bo izkrvavel.

»Moram poskusiti. Kaj moram narediti?«

Materina slika se je izgubljala, Mila je s strahom v očeh klečala ob njej.

»Prosim, *mathair!*«

»Vodila te bom. Dotakniti se ga smeš samo z vrelim orodjem. Nož, iglo za šivanje, vse moraš jemati iz vrele vode, rano sproti zažgi in takoj ustavi kri. Ne smeš dihati vanj in kaplje potu ne smejo kaniti nanj. Odprto telo sprejme duhove, ki se potikajo naokrog. Odnatni jih moraš z molitvijo, sicer se bo rana zagnojila in bo umrl.«

»Ajda, slabo mi bo, ko bom zagledala kri,« je zajokala Mila.

Ajda je pogledala sestro s temnim, skoraj steklenim pogledom. Še vedno je nihala v transu pod vplivom strupa zaužitih gob. Ni mogla delovati na dveh ravneh, na duhovni je iskala stik z materjo, tista rešnična pa se je odmikala in le s težavo je lahko hkrati še govorila.

Mila je razumela, da zdaj ni časa za jok in da mora starejšo sestro brez ugovorov ubogati, čeprav se ji ni niti sanjalo, kaj bo Ajda storila z razgaljenim bolnikom. Vročče železo za zažiganje ran, vrela voda, v kateri je ležalo Ajdino bodalo, žadasti kamni pa so se zlovešče svetili, igla, tanka nit iz ovčjega črevesa ... Tudi sama je padla v nekakšen trans, ki jo je prikoval na tisti strašni kraj, kjer je Ajda odprla živega človeka. Kri je bruhnila iz rane, videla je svoje roke, kako ubogajo Ajdin ukaz, požigajo žile in odprto rano, a kaj je Ajda iskala tam ... Tam ...

To je bilo preveč zanjo. Obrnila je oči stran in tudi možki, ki so držali bolnika, so prebledeli umikali poglede.

Ajda je nekaj našla, odrezala in potegnila iglo iz vode, se sklonila nad rano, zavpila, naj bolje namestijo baklo, in šivala. Mila je komaj zadrževala bruhanje, duh iz prerezanega telesa jo je dražil v nosnicah, a se je tako bala Ajdine jeze, da se ni upala premakniti. Samodejno je sledila njenim ukazom, in ko je sestra zaprla rano, je stekla k vodi, da si je sprala lepljive sledi krvi z rok.

Ajda ni mogla vstati, ko je bilo vsega konec.

Strup v njenem telesu je bil premočan, odneslo jo je čez rob, padla je v črno brezno.

Fantje in Mila so s strahom gledali otrplo telo svoje vzornice in babico, ki je zibaje se na kolenih odganjala zle duhove, da bi Ajdo obdržala pri življenju. Najprej je s prsti tako dolgo pritiskala v dekletovo grlo, da je izzvala bruhanje. Ajdino telo se je odzivalo samo, ne da bi se dekle zavedalo dogajanja okoli sebe. Potem je Rada natlačila vanjo nekaj zelišč in celo oglje, ki ga je pobrala s hladnega kurišča.

»Babi, a bo Ajda umrla?« je poln strahu vprašal Vuk.

Druga dva bratca sta se skrivala za njegovim hrbtom z enakim neizgovorjenim vprašanjem.

Ajda je bila najbližji približek mame, ki je niso nikoli imeli. Kar je rekla, je veljalo in v glavnem so jo ubogali. Ne zgolj zato, ker bi se bali, da jih bo spreminila v žabe. Nanjo so se lahko zanesli, vedela je, kaj je

dobro zanje, in poznala je kopico stvari, o katerih se njim ni niti sanjalo. Da bi ostali brez nje? Radi se je zadržnilo grlo, ničesar ni mogla spraviti iz sebe.

Ajda ni bila edina, ki je brez zavesti ležala sredi tabo-
ra. Eimhear se po tem, ko ga je poskusila ozdraviti, ni več prebudil. Kot mrtev je brez barve na obrazu ležal na svojem ležišču in vojaki so poklapano čakali, kako se bo odločil namestnik. V nedogled niso mogli ždeti v taboru, postavljenem zgolj za en dan, zdaj pa se je zdelo, da se od tam ne bodo več premaknili, dokler jih ne bo odkrilo najbližje slovansko pleme in prihrumelo nadnje kot morje, pred katerim ni rešitve.

Vedeli so, da bo pomočnik zjutraj pobil otroke, kar je obljubil Eimhear, če mu črnolaso dekle nakopje smrtonosno bolezen.

No, nihče od moških, bolj domačih z mečem in sulico, ni razmišljal o tem, kako naj bi potekalo zdravljenje nekoga, ki mu je nekdo pri živem telesu z nožem vrtal po črevesju. Komaj so razumeli, zakaj Eimhear ni kar takoj izdihnil, ko se ga je dekle lotilo.

Predvidevali so, da njihov poveljnik ne bo doživel polidneva, in ko ga bodo zakopali, bodo končno lahko zapustili ta čudni kraj, zaradi katerega so se jim ježile dlake.

Pomočnik se je vrnil iz grmovja, izvlekel meč in se napotil k skupinici okoli Ajde. Pogledal je naokrog, da bi poiskal malo bolj odmaknjen kraj. Ni si želel pre-
livati krvi nekje, kjer bo še prisiljen sedeti. Pomignil

je starki, ki je očitno zaklinjala bogove, da bi izprosila pomoč za vnukinjo. Slovani so imeli številne bogove, s katerimi ni hotel imeti nobenega opravka. Pokazal je proti grmovju. Ja, tam bo v redu.

Pobitih Slovanov ni imel namena zakopavati.

Trojčki so slutili, kaj se bo zgodilo, in se tako tesno objeli, da je vojaku postalo slabo. Nikoli ni dobro pre-
našal klanja otrok, ta zvezana trojica pa mu je sploh predstavljala hudo težavo. Najraje bi jih zbrcal proč in pustil, da bi se odvlekli v močvirje in ne bi nikoli več slišal zanje. In svetlolasa lepotica ...

Roka se mu je zatresla. Tega ne bo mogel storiti sam.

Potreboval bo pomoč tovarišev, da bodo odnesli črnolasko, obvladali otroke, odpeljali preostali ženski.

Rada si je zdaj zaželela, da se Ajda ne bi prebudila. Naj jo doleti v spanju.

Potem se je počasno dogajanje prelevilo v svoje nasprotje. Nenadoma so po njih planili vojaki, jih trdno zgrabili, potegnili proč od ležeče Ajde in jih potisnili proti morišču. Nekdo je dvignil še Ajdo in jo odnesel za ostalimi. Otroci so vpili na vse grlo in može so si želeli, da bi bilo že opravljeno in vrišč ne bi več paral njihovih ušes. Poveljnikov pomočnik je pogledal po možeh in dvignil meč. Pokimal je tovarišem.

»Hej, spusti meč!« Eimhear se je opiral na komolce, bolečina je rezala jedek vzorec na poraščeni obraz, toda oči so gledale jasno in odločno.

Pomočnik je ravno zamahnil proti Radinemu vratu in je ob klicu komaj še ustavil rezilo, da je švistnilo mimo cilja. Stekel je k Eimhearju, medtem ko so ostali vojaki še vedno držali žrtve pripravljene, da jim prerežejo vratove. Prijel je poveljnika za roko in začutil toploto. Na obrazu se je pojavila rdečica, slo-
nenje na komolcu mu je predstavljalo napor.

»Kaj se je zgodilo z menoj? V glavi mi razbija in v želodcu me tišči, kot bi celo noč popival. Zakaj sem povit po trebuhu?«

»Tista črna te je rezala pri živem telesu. Držali smo te in skoraj si pregriznil tole palico,« je pokazal na ostanke lesa, ležečega ob Eimhearju.

»Odpokličij vojake, da ne bodo koga poškodovali. Kaj je z Ajdo?«

»S črnolasko? S teboj je opravila po tem, ko se je najedla strupenih gob. Zdržala je samo nekaj trenutkov dlje, kot je bilo potrebno, da te zašije nazaj. Potem se je zgrudila in mislim, da je konec z njo. Še živi, ampak ...«

Eimhear se je počasi spustil na hrbet. Bolelo ga je, ampak bil je živ. Čutil je, kako se mu je življenje vrnilo v telo. Mala črnolasa princesa je žrtvovala življenje zanj. Nikoli še ni slišal, da bi kdo storil kaj takšnega. Tudi druidi niso govorili o tem, pa so bili učeni. Mo-
goče bo preživel. Če ne bi pomagala, bi bil že mrtev.

Ni samo princesa. Boginja je.

»Spusti jih.«

Pomočnik je pokimal. Obrnil se je k možem in pokazal, da ne bo nobenega ubijanja.

»Ne samo zdaj. Spusti jih. Naj gredo. Daj jim hrano in konja.«

»Tista črna umira.«

Eimhear je zaprl oči in čisto rahlo odkimal.

»Do večera bo na nogah. Ni iz takšnega testa, da bi kar umrla.«

Poveljnikove besede so se izkazale za presenetljivo pravilne.

Ajda se je zbudila, še preden se je dan prevesil v drugo polovico. Bila je šibka, a polna življenja. Preden je odšla, je stopila k poveljniku.

»Vrni mi zlati medaljon.«

»Cailin, ne skušaj mojega dobrega srca!«

»Princesa sem, ampak raje imam tudi otipljiv dokaz, da ga pokažem, ko bom spet med svojimi ljudmi.«
Vojak se je sklonil k njej.

»Vedel sem, da si posebne vrste ženska. Tja, kamor si namenjena, vodi dolga, dolga pot. Morda bodo minila leta, preden boš tam. Ampak medaljona ti ne bom vrnil. To bo spomin na moje novo rojstvo.«

»Naj bo po tvoje. Trenutno je tvoj položaj močnejši. Ampak naj te ne zapelje lesk zlata. Velikokrat prinese zlo, če grabiš po njem s pogoltnostjo v srcu.«

»Bom kar tvegala. Koliko časa bom takole nemočen?«

»Jutri lahko počasi vstaneš. Brez sunkovitih gibov in naprezanja. Zašit si, čreva ti ne bodo padla ven.«

»Bom preživel?«

»Nisem spustila zlobnega duha v tvoje telo. Ne vem. Verjamem, da imajo tvoji bogovi še načrte s teboj. Črvi te še ne bodo dobili v roke.«

Eimhear se je nasmehnil.

»*Beannachd leibh* (na svidenje), princesa.«

»*Beannachd leibh.*«

Stisnila mu je roko in pohitela k svojim, ki so že nestrpno čakali, da čim hitreje zapustijo ta strašni kraj.

Rada in otroci niso imeli nobene oporne točke, da bi vedeli, kam morajo, od kod so prišli, še manj pa, kam gredo. Kamor so pogledali, se je razprostirala ogromna močvirna ravnica, polna jezerc, močvar, mlak, majhnih potočkov, gričkov, nizkega, slabo rastočega gozda, predvsem pa oblakov komarjev. Hrana, s katero jih je obdaril Eimhear, je pregnala skrb, da bodo umrli od lakote, a potovanje se je spremenilo v pravo moro.

Ajdo je imelo, da bi vprašala mamo, kam naj gredo, a ji je Rada strogo prepovedala vsak poskus haluciniranja. Njeno telo se po zastrupitvi morda ni bilo več sposobno upirati snovem, potrebnim za prehod na drugo stran, kjer jo je čakala mama. Ob naslednjem poskusu bi lahko umrla.

»Babi, če ne bom poskusila, bomo po tej ravnici tavalili sto let.«

»Ne. Najprej se moraš okrepiti. Odmerek je bil prevelik in precej časa bo minilo, da se bo telo obnovilo.«

»Kako veš, da se telo obnovlja?«

»Saj ne vem. Ampak mislim si, da se.«

Pokazala je levo in brazgotino na njej.

»Ko sem žela proso, sem se kot mlado dekle hudo porezala. Rana se je zarasla in brazgotina je komaj vidna. Roka ni več takšna, kot da rane ne bi nikoli bilo, očitno duhovi ne zmorejo v celoti vrniti telesa v staro stanje, ampak poskušajo. Martinčku tudi zraste nov rep, če izgubi prvotnega, samo da je novi manjši in krajši, zraste pa vseeno. Strup je pokvaril nekaj v tebi. Ne vem, kaj. Duhovi bodo to popravili, nikoli pa ne bo več tako, kot da ga ne bi vzela. Zato moraš biti previdna. Če bova kdaj spet poskusili, bova morali določiti nove, manjše količine.«

»Kaj pa, če ne bom zmogla v dovolj globok trans, da bi se združila z mammo?«

»Bova videli. Zdaj ti ne morem pomagati. Pomagaj Mili pri kuhi. Trojčki kar medlijo od lakote.«

Ajdo je zbadlo pri srcu.

»Zakaj pa ne bi trije junaki sami vsuli merice prosa iz vreče v krop in mešali, dokler ne bo kuhano? Vsi trije se zdijo dovolj pametni. Saj ni treba, da se kar naprej igrajo in preganjajo.«

»Ne bodo prebrali prosa.«

»Potem bo škrtalo tudi pod njihovimi zobmi.«

»Otroci so še in fantje povrhu.«

»Babica, ta delitev na moška in ženska dela je precej enostavna.«

»Ajda, a boš ti sploh kdaj zrastle v odgovorno žensko?«

»Bom.«

»Srčno upam. Zdaj pa pojdi kuhat.«

Odločitev, kako naprej, je bila težka. Rada je hotela k sestri Sobeni v Dneper Ozero, a do tja morda ne bo mogoče pred zimo. Ta je privihrala s severa konec poberuha, najkasneje pa sredi listognoja, in takrat je bilo treba imeti trdno zavetje. V bratstvu njene sestre bi veliko lažje preživeli. Imeli bi prostor pod streho. Hrana ne bi bila večno vprašanje in tudi toplota ne. Tam je bilo dovolj drv, globoki gozdovi so se razprostirali skoraj do Dnepra.

Ostati v goličavi je bilo nevarno. Najprej bi morali skopati zemljanko. Kopanje v zemljo bi še šlo, ampak zunanje stene bi morali zgraditi iz lesa, tega pa bi morali iskati daleč naokrog. S seboj niso imeli sekir, otroški meči morda ne bi bili kos debelejšim deblom. Vleči bi jih morali s konjem. Če bi se konju med delom kaj zgodilo, zemljanke ne bi mogli dokončati in bi ostali na milost in nemilost prepuščeni zimi. Nobene kože niso imeli, da bi jo napeli na stranske stene dela, ki bi gledal iz zemlje. Trstičje morda ne bo zadostovalo, da bi pozimi v zemljanki ostalo toplo. Niso imeli pravih

zimskih oblek, niti opreme, loncev, kotla, ničesar. Na voljo je bila samo manjša posoda za kuhanje prosa.

Rada se je bala dolgega, negotovega potovanja, kjer je bilo mogoče vsak trenutek naleteti na vojake, ro-parje ali pa divje zveri. Izkušnja z Eimhearjevo vojsko je bila velik opomin. Takšni sili se ni mogoče postaviti po robu.

Odločitev je bilo treba sprejeti takoj.

Z zahoda se je kot črna gmota valila debela plast oblakov, polna dežja. Bližajoči dež je napovedoval dolgotrajno spremembo vremena. Rada je pogledala fante v pomanjkljivih oblačilih, povsem neprimernih za deževno obdobje, ki se je napovedovalo. V nekaj urah bodo mokri do kože.

Mila je medtem nabirala brusnice. Njeni hitri prsti so smukali cele grozde povsem rdečih sadežev in jih metali v razprto bisago. Misli so ji lahkotno preskakovale od obeta večerje h konju, ki mu je imela namen zvečer prečesati grivo, odstraniti klope in zdrigniti kožo, do trenutka, ko se bo stisnila k Radi in ji bo ta skoraj šepetaje pripovedovala zgodbe o čar vili, hišicah na kurjih nogah, ki se obračajo za soncem. Mila je bila izrezana mamica in Radino srce je pred tako ljubkim bitjem izgubilo boj z zahtevo, da ima vse svoje vnuke enako rada. Ajda je bila hčerka tuje princeze, fantje so bili roboti in so kar naprej preizkušali meje njene potrpežljivosti, jasno je bilo, da je Mila kraljica njenega srca.

Bisaga je že močno vlekla navzdol, hrbet pa jo je opominjal, da se že dolgo sklanja, zato se je vzravnala in pogledala tja, od koder je čutila pogled, uprt vanjo.

Volk je stal zlit z okolico, da ga skoraj ni bilo mogoče ločiti od vejic šuštečega grmovja. Preden ji je uspelo karkoli storiti, je izginil kot senca. Še malo je oprezala za njim, a brez uspeha.

Zvečer je babici povedala o srečanju.

»Še to nam manjka! Da nas požro volkovi. Vlad, pripelji konja bliže ognju.«

Fant je ubogljivo stekel v temo.

Rada je zamišljeno gledala otroke, kako se pripravljajo za spanje, medtem ko je v daljavi prvič močno zagrmelo. Blisk je razparal nebo. To noč bodo mokri. Pogledala je, koliko drv še imajo. Naložila je še enkrat, da bi vsaj ogenj grel telesa, ki bodo kaj kmalu prezebla od mokrote.

Dež je privršal z jezo in zasul nemočne otroke ob ognju, kot bi nanje pljusknil velik val.

»Kje se obira Vlad?« je zaskrbelo Rado.

»Vlad!« je poklical Plamen v deževno noč in si zaman vlekkel tanko strajco čez glavo, da bi se zaščitil.

Nekaj trenutkov kasneje je pritekel brat in se vrgel k ognju.

»Volkovi so pokončali konja.«

»Ničesar nisem slišala! Niti zahrzal ni!« je zavpila Rada.

Solze so ji stopile v oči. Sama je bila kriva, da ni prej poskrbela za konja. Pustila ga je, da se je pasel predaleč od ognjišča. Ni pomislila na volkove. Preveč drugih misli ji je begalo po glavi. Brez konja bo še težje je potovati. Skrivaj si je obrisala mokre oči, čeprav je dež padal tako na gosto, da otroci ne bi mogli razlikovati deževnih kapelj od solza.

Tudi Mila je prizadeto gledala v temo. Volkovi morajo jesti, tako kot oni. A če bi ji uspelo vzpostaviti stik s tistim, ki jo je zasledoval, bi se morda izteklo drugače. Morda bi ga prepričala, da bi pustil njihovega konja pri miru.

Nova strela je razsvetlila noč, da je bilo za trenutek mogoče videti pokrajino okoli njih kot podnevi.

Ob konju se je za kose najboljšega mesa teplo kr-delo volkov.

»Vsaj nas bodo pustili pri miru.«

Otroci so vseeno tesneje stisnili orožje v rokah, baba je priložila še zadnje debelo poleno na ogenj, da je besno zasikal pod deževnimi kapljami.

Čakala jih je dolga, mokra noč.

»Poskušajte se spočiti, otroci. Nevihta bo do jutra mimo, potem bomo morali poskrbeti za hrano in kurjavo.«

»Vsa bo mokra.«

»Nabrali bomo brezove veje, če jih bomo našli, te bodo gorele.«

Počasi so utihnili in Rada je začela tiho peti. Njeno petje jih je od nekdam pomirjalo in uspavalo. Zdaj zaradi dežja ni bilo mogoče zatisniti oči, ampak enakomerni, melodični glas jih je popeljal v čase, ko so še imeli dom in varno streho nad glavo. Stisnili so se v živo kroglo, nad njo pa poveznili čim več oblačil.

Zjutraj so se dlje kot običajno zadržali v napol otopljen stanju, potem pa so se razlezli na vse strani.

Pozdravil jih je kovinsko siv oblačni svod, iz katerega je pršelo. Drobne kapljice niso bile več tako nagle kot tiste nevihtne. V žlebovih jim je krulilo od lakote, fantje so namrgodeno gledali drug drugega.

Ni trajalo dolgo, ko se je začelo.

»Nalašč si me pahnil,« se je zadržal Plamen in potisnil Vuka v blato.

Ta mu ni ostal dolžan, zakadil se je vanj, da sta oba telebnila v mokra tla. Vlad je potegnil z Vukom in nekaj trenutkov kasneje sta družno udarjala s pestmi po Plamenu, potisnjenemu v židko, rumeno blato.

»Mir!« je zavpila Rada, ampak nejevolja nad položajem, v katerem so se znašli, ji je odvzela običajno moč.

Pesti so še kar deževale.

Vse tri ženske so morale družno poseči v boj, vsaka je vlekla proč svojega divjaka.

Rada je mirila Plamena, ki je ves krvav pljuval okoli sebe in jokal, besno je odrinil roke s hrbta in telebnila je vznak, kot bi ji nekdo spodrezal noge.

Za hip so vsi utihnili in obstali.

Rada se ni takoj pobrala. Obrnila se je na trebuh in jok je krčevito stresel utrujeno žensko.

Otroci so se spogledali, krivda jim je visela z obrazov, mencaje so stopili do babice.

Ajda jo je potegnila na noge, jo objela in še isti trenutek so se otroške roke oklenile babice, proseč odpuščanja za grdo obnašanje.

Nič ni bilo treba reči.

Rada je nežno odrinila otroke.

»V tem deževju ne moremo nikamor, vode so narasle, ne bomo bredli naokrog. Prav tako ne vemo, na kateri strani kakšne velike reke se bomo znašli in ne bomo mogli čez do Sobene. Če bi imeli smolo, bi lahko ostali ujeti še v kakšnem večjem rokavu in bi se morali vračati. Urediti si moramo prebivališče do takrat, ko bosta sneg in led omogočila hojo naravnost. Vmes si moramo priskrbeti dovolj hrane, kurjave in kožuhov, da ne bomo zmrznili. Fantje, poglejte, kaj je ostalo od konja, morda je kakšen trd del še uporaben. Z dekleti bom pogledala, kje bi si lahko uredili zemljanko.«

Fantje so si nadedli loke, vzeli tule s puščicami in se podali proti truplu. Nobene potrebe ni bilo, da bi uporabili orožje. Okoli trupla so prhutali jastrebi in čistili tisto, kar je ostalo od volčje pojedine. Z gnušom so se obrnili in se vrnili k ognjišču.

Dekleta so iskala primeren prostor in tega ni bilo lahko najti. Slovani so svoje zemljanke kopali na dvignjenih gričih, kjer ob poplavax ni grozila voda in

kjer vlaga ni silila v spodnje dele zemljanke, ko so kopali v tla. Položaj na vrhu griča je bil za ubežnike neugoden. Zemljanka bi bila izpostavljena vetru in že od daleč bi se videl dim, ko bi kurili.

Rada je ob vsakem Milinem in Ajdinem predlogu samo odkimala.

»Ne bomo delali zemljanke.«

»Kaj pa?«

»Najti moramo kakšno votlino.«

»Joj, babica, kje bomo našli votlino na tej ravnini?«

»Tu ne. Šli bomo naprej.«

Niso se trudili z ognjem, pojedli so vsak nekaj pesti Milinih brusnic in pogledali babico.

»Proti vzhodu bomo šli.«

»Kako veš, kje je vzhod, v tem presnetem dežju?« je vzkliknil Vuk, precej nejevoljen in še bolj lačen.

Rada ga je objela in pobožala.

»Medtem ko bomo hodili, poskusite ujeti kaj do brega. Morda kakšno dropljo. Te nas bodo pustile dovolj blizu.«

»Puščice se bodo odbile od njenih peres, ker nima mo ostri,« je zatarnal Plamen.

Še vedno si je otipaval nos, saj ni bil prepričan, da mu ga brata nista zlomila v pretepu.

Rada se je nasmehnila. Na bregu bližnjega potočka je pobrala tri za moško dlan velike kamne in jih zvezala z jermeni. Potem je pokazala, kaj bo s tem počela. Vzela je enega izmed zvezanih kamnov in zavrtela

vse skupaj nad glavo, potem pa naciljala v bližnjo brezo in spustila. Kamni so poleteli po zraku in med potjo ujeli deblo medse. Takoj ko se je jermen ustavil ob oviri, so se kamni, gnani od sile lučaja, treskoma ovili okoli debla.

»Ko vržeš veliki ptici tole med noge, pade. Potem bo naša.«

Ujeti dropljo se je izkazalo za precej trši oreh, kot je bilo sprva videti, ko je babica pokazala orodje za lov nanjo, ampak vaja je naredila mojstra. Plamenu je po tretjem metu uspelo spotakniti veliko ptico, da je nemočno obležala na tleh, Vuk pa jo je pokončal.

Zvečer je prenehalo deževati, potegnili je severni veter in nebo se je pokrilo s plaščem svetlih zvezd. V mrazu so migetale in otroci so se stiskali k ognjišču, ščipali in trgali so koščke pečenke z ražnja, kolikor jim je dovoljeval ogenj. Življenje je bilo spet malo lepše, kakor hitro so bili trebuhi polni.

Mila je spet začutila volka, ko je bila sama v grmovju, preden je šla spat. Oprezne oči so zeleno zasvetile, ko je pogledala naravnost vanje. Tokrat sta se

pogleda srečala in volk ga ni odmaknil. Čisto tiho je tlesknila z jezikom, kot je to počela, kadar se je kdaj prej srečala z volkovi, in žival je nemirno trznila. Vedela je, da je opažena, ampak Mila jo je privlačila na nerazumljiv, prijeten način. Hotela je ovohati to čudno žensko, ki ni kazala nobenega strahu pred njo.

»Pridi,« je poklicala Mila.

Deklica je bila tako prepričana o sebi, da je umirjenost prenesla na volka, ki se je počasi, previdno začel približevati. Ni izbral ravne poti. Nenadoma ji je izginil izpred oči, a je vedela, da je to samo njegov način, kako se približa žrtvi ali prijatelju. Potem je nenadoma stal pred njo, previdno našpil ušesa in malce privihal zgornjo ustnico, da so se morilski podočnjaki nevarno svetili v opozorilo, naj si Mila nikar ne drzne narediti kakšnega neprevidnega giba. Ampak ona je razumela vse pomisleke živali pred seboj, zato se ni premaknila, še vedno je samo z grlenim glasom mirila dvom v volku. Upala je, da ne bodo od kod pridirjali njeni bratje, saj bi neusmiljeno planili po živali, posebej zdaj, ko se jeza zaradi umorjenega konja še ni poglela. Volk pred njo je sklonil glavo in umaknil pogled, kakor da bi na ta način priznal podreitev. In tedaj je Mila uvidela, da je volk pred njo v resnici volkulja in da ji sledita dve manjši črno sivi sencii. Volkulja je zacvilila, tihi glas je utišal mladiča, da sta se ustavila in nepremično obstala.

Mila je zaprla oči in pokleknila v mokro podrast, dokler ni na svojem licu začutila vlažnega volkuljinega

smrčka. Hip kasneje ji je jezik boječe obližnil desno lice, in ko je Mila odprla oči, ni za živaljo in mladičema ostala niti sled.

Pomisliła je, da si je vse skupaj le domišljala, potem pa se je s prsti dotaknila lica, kjer je še vedno čutila mokro volčjega jezika. Brez besed se je odpravila spat, a o srečanju ni govorila, niti babici, ko ji je razčesavala lase.

Ves naslednji teden so otroci in babica iskali hrano in bolj razgibano zemljišče, kjer bi morda naleteli na kakšno votlino. Vreme se je umirilo, sonce je presušilo mokra oblačila in stopala se niso več vdiral v razmočeno glino. Mila je vsak večer poiskala miren kraj, da se ji je volkulja z mladičema lahko približala. Ni se več približevala kot duh, ampak je prihitela, kakor hitro je opazila, da je Mila sama. Ta ji je vsakič prinesla nekaj ostankov. Največkrat kosti, tudi kakšen trši kos mesa, ki ga je babica zavrgla, ker je bilo treba preveč energije za pripravo. Še vedno niso našli bolj gozdnatega ali hribovitega področja, kjer bi lažje nabrali drva in morja da naši votlino, da ne bi bilo treba zgraditi zemljanke. Po tednu dni Mila ni več vzdržala.

Ko sta z babico ostali sami, ji je zaupala o svojih srečanjih z volkuljo.

»Mila, rekla sem ti že, da ne moreš privleči s seboj vsake živali, ki se ti priljublja.«

»Babi, v gradišču mi je bilo jasno, da ne morem imeti volka, če imajo vsi drugi pse, ampak tukaj ni nobenega psa.«

»Do zime bomo prišli do Sobene, kaj boš potem z njo?«

»Babi, tako ljubka mladička ima.«

»Ja. Do naslednjega poletja bosta že veliki zverini, ki bosta grizli vsepovprek. Če bodo fantje opazili volka, ga bodo ubili. Ne spodbujaj je, da nam sledi, ne nosi ji hrane, ukaži ji, naj gre.«

»Babi, prosim!«

»Kako si lahko tako otročja, Mila? Ne moreš se kar naprej igrati z živalmi. Poskrbeti moramo zase.«

»Ja, babi.«

Rada je vedela, da Mila ne bo ubogala. Nikoli ni. Dekleti sta imeli vsaka svojo pamet in ta jima je kot nalašč svetovala, naj se ne zmenita za babičine nasvete in ukaze.

Tri dni kasneje je Vlad naletel na votlino, ko je zastreljal zajca, ki je z ranjeno nogo, v kateri je tičala puščica, bežal pred njim na varno. Vlad je iskal kaplje krvi v podrasti in tekel, da bi čim prej ujel ranjeno žival, preden bi se zavlekla v majhno luknjo, da ne bi mogel do nje. Zajec si ni izbral luknje v tleh, kamor bi se skrnil, ampak je hušknil v preduh med dvema skalamama, za katerima se je nenadoma pokazala votlina.

Vlad je od veselja zakričal in brata sta se takoj odzvala na krik. Začudeno sta se zagledala v veliko luknjo in previdno naredila nekaj korakov naprej.

»Kaj, če je v njej medved?« se je spomnil Vuk. Strah je nenadoma dobil velike oči.

Bratje so obstali in se spogledali. Tesneje so stisnili vsak svoje orožje, čeprav so se zavedali, da njihove igrače ne morejo škodovati veliki zverini, če bi res pridrvela iz teme.

»Zajec je stekel noter, potem že ni medveda,« se je spomnil Vlad.

»Pokličimo babico in Milo. Mila bo vedela, ali je v njej ...«

Besede medved Vuk raje ni izrekel.

Kmalu so se jim pridružili dekleti in babica.

Mila je zatrdila, da v luknji ni nikogar.

»Prižgimo si baklo in pogledjmo, kaj je notri,« je predlagala in fantje so ubogljivo poiskali netivo, razcepili debelejšo vejo na vrhu, babica pa je vkresala iskro in zanetila ogenj.

Pogumno je vstopila prva.

Votlina je zlovešče metala sence po kotih in risala fantastične podobe po apnenčastih stenah. Bila je nenaseljena. Rada je v kotu našla iztegnjeno telo že poginulega zajca.

»Glej ga,« je Vlad veselo stekel k plenu in ga ponosno dvignil.

Končno so se lahko umaknili na suho, če je spet začelo zoprn in vsiljivo pršeti. Z vso vneto so se lotili urejanja votline. Ni bilo videti, da bi jo uporabljalo veliko živali, iztrebke so očistili, kosti, ki bi kazale, da so tu našli dom plenilci, pa niso našli. Najprej so si uredili kurišče v predelu, kjer je dim nosilo pod strop

proti neki njim nevidni luknji, potem so se lotili ležišč. Fantje so si izbrali levi rokav in vanj nanosili veliko odpadlega listja, suhega mahu in trave, dekleti sta si izbrali desnega in tudi babica se je nastanila tam.

Poleg ljudi si je votlino za dom izbrala tudi volkulja z mladičema.

Vedno je počakala, da se je življenje v njej umirilo in so prebivalci zaspali, potem se je zatekla v nišo povsem pri vhodu, da je lahko, kadar je le hotela, neopaženo pobegnila. Mila jo je seveda vsako noč obiskala, ji prinesla hrano in zakopala prste v gosti kožuh. Volkulja je bila čudovita, mogočna žival, precej težja od Mile in za samico neverjetno velika. Mladiča, verjetno skotena v malem travnu, sta se že počasi pripravljala, da ju mati povede s seboj na lov. Zvedavo sta opazovala Milo in se tudi sama igrala z njo, kadar si je vzela dovolj časa.

Babica je vsakič počakala, da se je Mila vrnila, in jo strogo premerila. Vedela je, kam zahaja zvečer, in je zilo jo je, da to tako prijetno dekle ne uboga, čeprav v sebi nikoli ni skrivala tolikšne upornosti in samosvojega obnašanja kot Ajda. Z Ajdo ni bilo mogoče shajati, kadar se je odločila uveljaviti svojo voljo, ampak to je storila odkrito in z veliko mero bliskanja v črnih očeh, Mila pa se je samo smehljala in naredila po svoje.

»Če bodo fantje odkrili, koga gostiš ...«

»Ne bodo. Vedno trdno spijo in zjutraj volkulje ni več.«

»Naženi jo. Srh me spreletava, če pomislim, da mi lahko mimogrede skoči za vrat.«

»Prijazna je.«

»Do tebe so vse živali prijazne, z ostalimi je druga pesem.«

»Vlad se je že razgledoval po mehki zemlji pred votlino in opazoval volčje sledi.«

»Votlina je kamnita, ne ve, da so volkovi pred vrati.« Rada je vzdihnila in objela vnukinjo. Stisnili sta se skupaj in poskusili zaspati. Dekle je kot vedno utonilo v sen, kakor hitro je položila glavo na ležišče, Rada se je ukvarjala s skrbmi. Čez dan so se polegje, ker je morala trdo delati, pripravljati hrano, ukazovati srboritim trojčkom in preprečevati dekleti, da sta ji pomagali. Ponoči so neodgovorjena vprašanja terjala temeljitejši razmislek in se niso zadovoljila s plehkimi, bežnimi odgovori.

Ji bo uspelo pripeljati otroke v Sobenino bratstvo?

Jih bodo sprejeli?

Kaj, če se staroste odločijo, da niso zaželeni?

Bodo preživel dolgo pot?

Večkrat se je povzpela na bližnji grič, od koder ji je pogled neslo daleč do obzorja. Nikjer ni videla nobenega ognja, čeprav so Slovani na jesen običajno požigali nizko grmičevje in redkejšje gozdove, da so pridobili novo zemljo za spomladansko setev. Dim bi videla daleč, za dva ali tri dni hoda. Kot bi se znašli na povsem neposeljeni zemlji, daleč od naselbin.

Kaj, če korakajo v žep med dvema velikima rekama? Sotočje bo pomenilo konec in mučno spoznanje, da bo treba daleč, tedne ali celo mesece nazaj.

Praden je sen legel na njene utrujene oči, je pred vhodom v votlino grozovito zarenčalo. Dva povsem različna glasova sta se spojila v mogočno zavijanje, ki mu je sledil srdit spopad.

Ljudje v votlini so v trenutku planili pokonci. Fantje so pritekli k babici.

Rada je že razpihovala ogenj v žerjavici, bitka pred vhodom pa je še kar divjala.

»Medved!« je zavpil Plamen, ki je stal najdlje od ognja in uperjal pogled proti vhodu, od koder je zvezdna noč metala vsaj nekaj svetlobe.

»Umaknite se!« je zavpila Rada.

Otroci niso imeli nobenega pravega orožja za spopad z veliko zverjo.

Upala je, da jo bo ogenj pregnal, zato ga je divje razpihovala, da bi zublji čim prej obliznili že pripravljeno brezovo baklo.

Potem so zaslišali kratek bevsk in top udarec telesa ob tla.

Mila je v strahu za volkuljo planila mimo babice.

Za seboj je čutila babičino baklo, dim ji je silil v nosnice, in ko sta pritekli do vhoda, sta na tleh našli negibno telo velike volkulje. Iz raztrganine na trebuhu ji je drla kri, z nogami je še nekaj trenutkov praskala po tleh, da bi se pobrala, potem pa obmirovala.

Zveri, ki se je spopadla z njo, ni bilo nikjer, videti je bilo samo rdečo sled, ki je vodila proč.

Mila je planila k volkulji in ji dvignila glavo v naročje.

Žival je samo kratko zacvilila in obmirovala.

»Babi, poginila je!«

Fantje so z odprtimi usti gledali sestro, ki je pestovala velikanskega volka, in še polni pobeglega spanja skušali dojeti, kaj se dogaja. Ajda je stopila k sestri in jo potrepljala po rami.

»Ni je več, Mila.«

Objokana deklica je izpustila žival in posmrkala.

»Babi, posveti mi ...«

Rada je vedela, kaj išče. Dvignila je baklo proti kotu, kjer je volkulja varovala svoja mladiča, in odblesk prestrašenih oči ji je povedal, da sta mladiča preživela spopad.

»Volkovi!« je zavpil Vlad in dvignil meč.

Mila je bila hitrejša. S telesom je zaprla pot do prestrašenih mladičev, ki sta se stiskala drug k drugemu.

»Pusti ju! Samo mladiča sta.«

Fantje so začudeno gledali sestro, potem pa dojeli, da se je Mila že družila z zverjo, kar je spretno prikrila njihovim očem.

Zjutraj, po neprespani noči, so nekaj sto metrov pred votlino našli truplo srednje velikega medveda. Na srečo ni bil odrasel samec, ampak dve leti star, še ne povsem odrasel medved. Izkrvavel je iz velike rane

na vratu, kamor se mu je obesila volkulja in ga ni spustila, dokler je ni s kremplji raztrgal do smrti.

Volkulja je žrtvovala svoje življenje za mladiča in s tem tudi za ljudi, ki so bili ujeti v votlini.

Fantje, običajno precej nasršeni nad Milino navado, da je tkala prijateljske vezi z divjimi živalmi, so brez besed sprejeli nova člana družine medse.

Mlada volkova jih nista hotela zapustiti. Najraje sta se zadrževala ob Mili, kjer sta našla nadomestek matrine ljubezni in skrbi, ampak ko so fantje odšli na lov, sta stekla z njimi. Vuk se je najprej jezil, da volkova splašita srnjad in jelene, preden jim uspe priti na strelno razdaljo, potem pa sta volkova spoznala, kako je treba pomagati. Hitra, kot sta bila, sta kot veter stekla po zavetrni strani na drugo stran in prignala plen fantom pred loke. Stkalo se je novo, lovsko prijateljstvo, ki je preseglo razlike med človekom in živaljo.

Volčja dvojčka sta trojčke spominjala nanje. Ni ju bilo mogoče ločiti med seboj, le Mila si je domišljala, da ve, kdo je kdo. Fantom to ni bilo pomembno. Oba so klicali preprosto Volk.

Ognjenova vojska je vse poletje zaman poskušala zavzeti Vindobono. Ravnica pred mestom na gričkih, pred katerimi je tekla Donava, je bila najslabša mogoča izhodiščna točka za napad. Obramba je že od zdaleč videla dvigovanje prahu, kadar je konjenica zajezdila proti njej, in vedno so jih pričakali vrelo olje, oblak puščic in kopij. Niti nečloveški pogum ni pomagal napadalcem, da bi zamajali branilce.

Ognjen ni sodil med poveljnike, ki bi hitro opustili svoj načrt. Če je želel z vojsko čez Donavo, je moral premagati posadko tega utrjenega mesta, tja pa si je želel bolj kot vse na svetu. Njegovi obrski zavezniki so pustošili po ravninah južno in vzhodno od mesta in pripovedovali o rodovitni prsti, kamor bi se lahko razširili

Slovani. Ognjen je hotel to zemljo osvojiti za svoje pleme, a najprej je moral premagati uporne Vindobončane. Svetovalci so drug za drugim opuščali namen, da bi z nasveti pomagali poveljniku, ki je znal hitro usmeriti jezo nanje. Še najbolj je zaupal sebi in svojemu premisleku.

Novice, ki jih je prejel od doma, so ga hudo potrle. Staroste so ga izsiljevali z otroki. Najstarejšo hčerko Ajdo, za katero so vedno menili, da ni njihove krvi, so hoteli ubiti, Milo, Vlada, Vuka in Plamena pa izkoristiti za vabo, da se jim pokori. Veliko je bilo na tehnični, toda preden se je odločil, ali naj obrne vojsko in se pokori starostam ali pa vztraja pri prodoru na zahod, ga je dosegla vest, da so otroci skupaj s taško pobegnili. Od tega dne naprej je vsak dan razmišljal, kakšna je njihova usoda. Tudi če bi hotel pomagati, bi se domov vrnil šele v zgodnjem poletju naslednjega leta. Razdalje so bile prevelike, nevarnost, da bi povedel vojsko brez izvidnic, preprosto nesprejemljiva, iskanje hrane in primernih ciljev pa je onemogočalo hiter prodor.

Slovani tako zahodno niso bili več na svojem ozemlju, nikjer ni bilo zaveznikov, zaledja, kjer bi se lahko odpočili in nahranili. Obri so že močno pritiskali proti njemu in moral je osvojiti mesto ali pa jim prepušti sladkosti vdora in plenjenja.

Skoval je načrt, kako presenetiti trdno obrambo. Večino vojske je popoldne pognal v nasprotno smer, da bi pretental nasprotnika.

Osebnostno je vodil napad na mesto. Kozji meh, napolnjen z zrakom, je stisnil trdno k sebi, da bi mu po kakšni smoli ne zdrsnil iz rok, ko bi bil sredi najmočnejšega toka. Dvesto vojakov, kolikor jih je vzel s seboj, je jezdirlo skozi valove mogočne Donave na kozjih in ovčjih mehovih na kraju, kjer obramba prečenja ni pričakovala. Donava je bila deroča, globoka in zelo široka, nihče pri zdravi pameti se ni lotil prečkanja tako visoko. Razen Ognjena. Po deset bojevnikov je bilo povezanih z vrvmi, če bi kdo izgubil dragoceno pomoč v meh ujetega zraka, težko orožje pa je bilo obešeno na mehove med njimi. V verižnih srajcah, opasani z meči v vodi ne bi imeli nobene možnosti. Breme je moral čez vodo potovati samo.

Noč je bila temna, luna še ni vstala. Bližali so se drugemu bregu, nekaj postav je že doseglo prod in se opoteklo na suho. Zaskrbljeno je spremljal preostanek vojske. Nič ni kazalo, da bi kdo izmed stražarjev na drugi strani zasluhlil, da se jim iz teme približuje smrt.

Tu in tam je kdo na ogenj vrgel vejo, s katerimi so si svetili, zaslišal se je glas neznane govorice, kakšna nočna ptica je pripravala navidezni mir z jedkim krikom. Čas tik pred jutrom je bil za stražarje najbolj neprijeten. Napetost je bila najvišja ob prevzemu naloge, ko je bilo pričakovanje, da nekdo preži v temi z izvlčenim mečem in samo čaka na prvi trenutek nepazljivosti, največje. Potem je človeška narava naradila svoje. Zapeljala je stražarja v lagodje, da se kar

nenadoma tik pred koncem straže že ne bo zgodilo nič takšnega, če se ni že prej.

In najtežje je bilo ostati buden tik pred svitom. Vsi ostali so trdno spali, nič se ni premaknilo, udje so postali okorni, veke težke in kar same so silile skupaj. Prišel je že čas za razmislek, kaj bo prinesel naslednji dan, zavedanje, da je zajtrk blizu, je v želodec potisnilo primerno toploto.

Ognjenovi vojščaki so planili po stražarjih kot noč na mora. Vsi so umrli, še preden jim je uspelo dvigniti preplah. Pot v mesto je bila odprta. S strašnimi kriki so Slovani v verižnih srajcah in z izdrtimi meči planili po spečih vojakih in jih večino posekali v spanju. Zmaga je bila dobljena skoraj brez praske na slovanski strani. Vojaki so si dali duška, tudi tisti, ki so obrnili konje in zgodaj zjutraj vdrli v mesto čez mostišče na Donavi, ki ga ni nihče več branil.

Morija je trajala ves dan in kriki žensk in otrok so parali ušesa do večera, potem pa je vse potihnilo. Ognjen ni poskušal ustaviti podivjanih vojakov. Spomin na prestreljene, zažgane soborce iz preteklih mesecev je storil svoje. Pa vendar se mu je skozi misli vsiljevalo vprašanje, kako je z njegovimi otroki. Vročje je upal, da bosta Perun in Veles pazila nanje in jih obvarovala usode, ki je zadela prebivalce poraženega mesta.

ivljenje v votlini se je umirilo. Prebivalce je še vedno pestil strah, da bi vanjo tik pred zimo zataval kakšen medved, zato sta bila mlada volka, nastanjena v stranskem odcepu tik pred vhodom, dobrodošlo zavarovanje. Bolj ko je pritiskala zima, so zamrzovali potoki in so se začele s sivega neba usipati snežinke, lažje je bilo trojčkom. Divjadi je bilo dovolj in še lažje jo je bilo izslediti. Zelo so se navezali na volka in svoje lovsko društvenje raztegnili v čas, ko je bila na vrsti igra. Rada je težko ocenila, kdo je bolj neumen, fantje ali živali. Nema lokrat je divjia, razposajena igra ušla izpod nadzora; potem je bilo treba zdraviti modrice, udarnine in ugrize. Volkova fantom nista nikdar ostala dolžna, štela sta jih za enakovredne člane tropa, medtem ko sta popolno

oblast priznala obema dekletoma, babici pa nesporno vodstvo. Rado sta ubogala na vsak migljaj, kakor da bi v svoji volji duši razumela, da je njun položaj in obstoj v družini odvisen od te žilave, ostre starke.

Ne da bi si Rada to želela, sta se ji zverini prikupili.

Ocenila je, da sta stara komaj kaj več kot pol leta, saj sta bila še hudo otročja in igriva. Tako kot njeni vnuki. Ostro jo je spreletelo, kako kruto se je usoda znesla nad vsemi, otroci in volkova so izgubili matere in Rada je tako prevzela to nehvaležno, a vseeno prijetno nalogo, da je postala mama vsej mladeži, ki se je motala pod njenimi nogami.

Otrokom se ni nikamor mudilo. Če bi bilo po njihovo, bi za vselej ostali tam. Čez glavo so bili zaposleni z nabiranjem najrazličnejših rastlin, lesa, ki ga ni bilo nikoli preveč, ribarili so, pletli vrše in mreže, da so zajeli tolste jesetre in hitre postrvi, lovili divjad, sušili in dimili meso. Na žalost je zmanjkalo prosa in žita. Otroške je precej prizadelo pomanjkanje pečenih reči, s katerimi se je babica vedno izkazala. Nič ni bolj tehnološko od toplega, še dehtečega testa, pokapanega z oljem, namazanega z maslom in medom, s šipkovo ali brusnično marmelado. Sline so se jim cedile, že če so pomislili na te dobrote, in takrat se je v duše naselila tiha otožnost, zakaj ne more biti tako, kot je bilo prej, ko je bilo še vse lepo in so se razumeli z drugimi prebivalci gradišča.

Zakaj se skrivajo kot preganjane živali? Zakaj se ne mikastijo z vrstniki, dokazujejo, kdo je močnejši in

hitrejši? Toliko je bilo vprašanj, ki si jih niso upali izgovoriti naglas. Pred seboj so še vedno jasno videli sliko odraslih moških iz sosednjega bratstva z noži v rokah in zvezani dekleti, kako nemočni čakata na smrt.

Jutro se je začelo kot vsa druga. Pretegovanje, obisk prostora, kamor jim je Rada namenila, da so hodili na jutranjo potrebo, ker jim je prepovedala, da bi, kot je pri fantih navada, lulali kar vsevprek in kjer jih je pač prišlo, stikanje za hrano in stiskanje k Radi.

Babica je zvečer končala izdelavo trpežnejše obutve za zimo in je fante napodila ven, da jo pomerijo, sama pa je hotela malce miru in zasebnosti z dekleti.

Fantje se z navadnimi povoji, z jermeni zvezanimi čez narte, niso mogli več kosati z zamrznjeno zemljo, zato so z zanimanjem pomerjali močnejšo obutev, še šito iz ostankov ustrojenih živalskih kož. V tistem je Plamen zaslíšal hrupno plahutanje kril, ki se je približevalo z juga.

»Gosil!«

Vuk se je sklonil po kamen, ga vstavil v ležišče svoje prače in jo začel vrteti.

»Pusti, ne moreš s tem zadeti ptice v letu,« je Vlad omalovažujoče odmahnil z roko in se posvetil nameščanju obutve na desni nogi, kjer ga je zavíhek rezal v prste.

»Lahko!«

»No, potem jo lahko poješ sam!« ga je podražil Plamen.

Ptice so privršale nad fanti v pravilni trikotni formaciji in Vuk je sprožil.

Plamen in Vlad sta še vedno posmehljivo opazovala brata, ker je zgrešil strel, ko je zadnja gos izgubila zalet in strmoglavila na tla.

»Zadel sem!«

Vsi trije so planili proti plenu, hkrati s fanti pa tudi eden od volkov.

»Volk! Pusti!« je zavpil Vuk, ko je videl steči kosmatega polbrata k njegovim gosim.

Običajno sta volkova ubogala in sta plen delila z ljudmi, tokrat pa je volk tek proti gosim sprejel za igro, v kateri za volčji okus neskončno počasnim fantom ni hotel prepustiti zmage. Kot puščica je švignil mimo otrok, šavsnil po ptici in ponosno dvignil glavo. Gos je bila tako velika, da je volk z gosjim vratom v čeljustih še vedno vlekel plen po tleh.

Vuku se je stemnilo pred očmi.

Obljuba, da bo smel sam pojesti tolsto gos, je še vedno odzvanjala v njegovih ušesih in prav čutil je mehko bo gosjih prsi, kako jih žveči z užitek v očeh. Seveda bi potem vsem drugim velikodušno dovolil, da se mu pridružijo, saj je bilo to vendar tisto, kar je štelo, da si užival v hrani v družbi svojih dragih. Toda tisti kraljevski občutek, da bi bil prvi pri jedi, ko bi vsi drugi potrpežljivo čakali, da jim dovoli seči po pečeni, ga je močno razburil.

»Volk! Pusti!«

Žival bi ubogala, če se ne bi druga fanta ustavila in z zanimanjem opazovala, kaj se bo zgodilo. Ker je proti njemu tekel samo Vuk, je hotel negodnemu človeku pokazati, kako hiter je. Stekel je v goščavo in pustil vpijočega fanta daleč za seboj.

Vuk ga ni mogel izslediti. Kar nekaj časa se je trudil, pomagala sta še Plamen in Vlad, ampak volk se je s plenom vred vdrl v zemljo.

Dan se je umiril, vsak se je lotil svojega dela, malo pred nočjo pa je tatinski volk le prinesel nos nazaj v družino, da bi videl, kako in kaj. Na veliko Vukovo jezo je še vedno tu in tam kihnil, ker ga je gosje perje žgečkalo v grlu. Padla je kakšna zbadljiva pripomba, potem pa so vsi pozabili na nesrečno zgodbo o tolsti gosi, le Vuk je gojil zamero in razmišljal o maščevanju.

Dokler je še bilo jasno, kdo izmed obeh volkov je tat, mu je Vuk zavezal za pedenj dolg jermen na rep. Volk je zamahnil z repom in poskušal z zobmi odtrgati moteči tujek s sebe, potem pa se je zapletel v ravs z bratom in pozabil nanj.

Vuk je čakal, in ko so že vsi pozabili jutranje dogodke, je izmaknil goreče poleno, ga skrivaj pritaknil k jermenu in pričakujoče čakal, kdaj se bo dovolj razgorel, da bo volk začutil vročino in potem stekel, da bi se ga rešil.

Rada si je zamišljeno ogledovala Vladov škorenj, pravzaprav močnejši šiv, kjer je bilo usnje natrgano, in ker je hotela preprečiti vdiranje vode, je močnejše

zategnila nit. Nič čudnega, da ga je tiščal. Vzdihnila je in se odločila, da bo razparala nit, odstranila podplat in namestila močnejše usnje na desni strani. Povsem nagonsko je dvignila pogled k otrokom, saj so jo bridke izkušnje naučile, da so najbolj potrebni nadzora takrat, ko so najbolj tiho. Stavila je, da bo Vuk ušpičil kaj neslanega, že ves dan se je kujal zaradi tiste neumne gosi, ki se je pustila sestreliti z neba. Če bi bila doma, bi mu že snela hlače in ga namlatila, da bi si zapomnil. Včasih ne zaleže nobena lepa beseda. Umaknila je že pogled nazaj, ko je dojela, kaj vidi. Vukovo dlan, goreče poleno, smodeči jermen.

»Vuk!« je zavpila.

Trenutek prepozno.

Volk je začutil vročino za hrbtom, zamahnil je z repom in pospešil pretok zraka, jermen je zagorel in divje je zatulil. Skočil je proč, ampak ogenj je planil za njim.

Rada se je pognala za volkom, v želji, da ga ujame, še preden pobegne v noč. Seveda ji ni uspelo. Žival je bila na robu obupa in je vložila vse sile, da bi ubežala ognju. Tudi Mila in Ajda sta dojeli, kaj se dogaja, in še sami stekli za babico. Ženske so vedele, da živali ne morejo ujeti, če le tečejo za njo. Možnost so imele samo razpršene, da bi volku presekale pot. Tudi Vlad in Plamen sta stekla na pomoč.

»Mila, pokličí volka!« je zavpila Rada.

Dekle se je ustavilo in iz globin svojih pljuč iztrgalo dovolj moči, da je izoblikovalo tolažeči volčji klic. Volk je, gnan od strahu pred ognjem, vseeno za hip zastal in se obrnil proti Mila.

Poznal je njen glas, vedel je, da ga ne kliče volk, ampak da ga Mila tolaži in prepričuje, naj se ne boji.

Rada se je vrgla nanj, ko je za trenutek zastal ob robu poledenelega potoka, in ga ujela.

Zavpila je od veselja, ko je začutila, da prsti močno držijo volčji kožuh, a na spolzkem ledu ji je desna noga zdrsnila, spodneslo jo je vznak in v trenutku, ko je telo zahtevalo, da izpusti breme in se ujame na roke, je zmagal preblisk, da bo volk pobegnul, če ga izpusti. Ko je padala, je čutila sočutje do živali brez matere in strah, da bi umrla v brezumnem teku, medtem ko bi jo žgal ogenj. Zato je stisnila zobe in zamižala, ko je udarila ob tla. Volk je obstal v njenem objemu, zacvilil je, Vlad se je za hip zasmejal, ker je babica tako zviška telebnila na tla, ostali otroci pa so planili naprej. Mila je zgrabila volka, Ajda pa je preprečila fantoma, da bi dvignila babico. Takoj je vedela, da je nekaj narobe. Desna noga je bila čudno zvita in grimasa na babičinem obrazu je dokazovala, da se je pri padcu polomila.

»Babi, miruj!«

Rada je ubogala, roke so ji padle ob telo, oči so se ji napolnile s solzami. Bila je zdravilka, poznala je posledice zlomov in vedela je, da se je zgodilo tisto najhujše. Zlomila si je desni kolk.

Čutila je Ajdine prste na sebi. Tavajoče so preiskovali telo, zatipali deformacijo in se umaknili, kot bi se opekli na premočnem ognju. Že naslednji trenutek so spet trdno prijeli.

»Oh, babi!«

»Je že v redu, Ajda.«

»Ne bom pustila, da bi umrla! Fantje! Potrebujem dva debela droga, kožuhe in jermene. Babico moramo odnesti v votlino!«

Mila je medtem odrešila volka tlečega jermena in skupaj s fanti prinesla, kar je zahtevala Ajda.

Čim hitreje je bilo treba dvigniti babico z zamrznjene podlage, da se ne bi prehladila. Prehlad in pljučnica sta bila za bolnika z zlomljenim kolkom smrtonosna.

Celo večnost je trajalo, da jim je uspelo narediti nosila, ki se ne bi razletela pod težo bremena, nato pa so morali premakniti babico. Otroci so se razporedili okoli nje. Na desni strani, ob zlomu so bili trije, na levi Mila in Plamen.

»Previdno jo dvignimo, da ne premaknemo zlomljenih kosti. Na moj znak.«

»V redu,« je v imenu vseh ostalih potrdila Mila.

»Zdaj!«

Kljub vsej pazljivosti je premik povzročil tako ostro bolečino, da je Radi vzelo sapo. Krik ji je ušel, ne da bi to hotela. Otroci so jo slednjič namestili na nosila.

»Pohitimo!« jih je spodbujala Ajda in kmalu je bila babica na suhem in v bližini ognja.

Ajda se je sklanjala nadnjo, ko so se je dotaknili trepetajoči deški prsti.

»Tako mi je žal, Ajda!« Vuk je s povsem bledim obrazom skesano gledal babico.

»Vidiš, kaj si naredil?«

»Nisem hotel!«

»Kako si mogel storiti kaj tako grdega? Ubogi volk bi lahko umrl. Ampak v vsakem primeru si ubil babico.«

»Saj ni mrtva!« je prestrašeno zavpil Vuk.

»Ne vpij! Zlomila si je kolc. Nisem še videla starega človeka, ki bi preživel takšno poškodbo. Vedno zbolijo za pljučnico in umrejo. Kako naj to preprečim, ti hudič mali?!«

»Saj se boš česa spomnila, Ajda. Reci, da boš. Če se babici kaj zgodi ...«

»Upam, da se boš res hudo in dolgo kesal, presneti pamž! Babica ne more preživeti v tej votlini, mi pa je pozimi ne moremo nositi naokrog. Potem bo res dobila pljučnico. Najraje bi ti zavila vrat!«

»Prosim, Ajda!« je jokal Vuk, bil je na robu histerije. Ajda je začutila babičin stisk dlani na svoji roki.

»Pusti ga, Ajda,« je šibko zastokala.

Vuk je zbežal, a Ajda ni imela volje za tolažbo.

Nagnila se je k babici in jo pobožala.

»Ajda, ko boste šli spat, mi pusti nož v bližini.«

»Babi!«

»Ubogaj me, Ajda. Samo v breme bom in raje umrem hitro, kot da bi se mučila počasi. Vse vas lahko

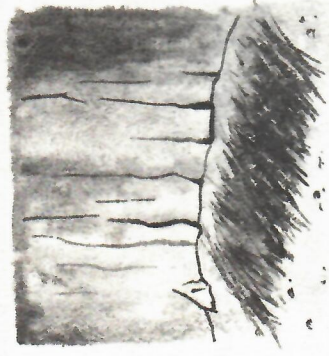
potegnem za seboj, tega pa nočem. Sami boste poiskali Sobeno. Pozimi me ne morete nositi tako daleč, po mladi pa ne bom doživela.«

»Babi, tega ne bom storila. Poskrbeli bomo zate!«

»Prosim, Ajda!«

Radi so po licu tekle solze, Ajda pa je le odkimala in jih obrisala.

»Radi te imamo, babica. Skupaj se bomo prebili do Sobene.«

Težka mora je legla na otroke kot svinčeni pokrov, prekrila njihove duše z žalostjo in ubila sleherni smeh. V trenutku, ko se je babica poškodovala, je umrlo veselje do življenja. Samo še neskončno prizadeti so se potikali po votlini in tiho šepetali.

Vlad in Plamen sta pretepla Vuka, da je bil ves kravav in marogast.

Ni se branil. Mirno je sprejemal udarce, in ko sta prenehala udarjati po njem, se je samo zavlekel v kot in tiho stokal.

Mila in Ajda nista imeli moči, da bi ga tolažili. Ne da bi posebej razmišljali o njem, so ga izključili iz pogovora in se zanj niso več menili.

Tudi volkova sta čutila, da je nekaj narobe. Fantje niso več hodili na lov in brezciljno sta postavala pred

votlino, si otresala kožuhe in hodila v notranjost k ležeči ženski ob ognju, ovohavala zrak okoli nje, ker sta v svoji volji pameti razumela, da je poškodovana in se je, kot bi storila tudi sama, če bi se jima kaj pripetilo, zavlekla na varno in čakala, da se pozdravi ali pa umre.

Rada je hudo trpela.

Ni se mogla premakniti in morala je prepustiti, da sta za njeno čistočo skrbeli Mila in Ajda. To jo je neskončno prizadelo. Saj je razumela naravne tokove življenja, starost je prinašala tegobe in ponižanja, ampak dotlej je bila vedno ona tista, ki je pomagala drugim, zdaj pa se je znašla v položaju, ko bi se najraje vdrla v zemljo.

Dekleti sta pazili nanjo kot sokolici. Niti za trenutek je nista pustili same, vedno je bila ena ob njej. Babica je bila odločna ženska, in kadar si je nekaj vtepla v glavo, ni mirovala, dokler ni dosegla cilja.

Vse je šlo narobe.

Lovska sreča je otrokom obrnila hrbet, volkova se tudi nista znašla v vedno globljem snegu. Udiral se je pod šapami, da sta padala v zamete, divjad pa je njerne poskuse, da bi se ji približala, zatrla v kali. Ne nadoma so bile goljave puste in prazne. Kot da bi z obličja zemlje izginilo vse življenje.

Vuk je vzdržal še nekaj dni, potem pa je izginil.

Preprosto ga ni bilo več.

Otroci so začudeno gledali njegovo prazno ležišče, prostor, kjer je odlagal svojo pračo in kamne, nož, meč, ovčji kožuh in platnena spodnja oblačila.

»Šel je,« se je skorajda smeje oglasil Plamen.

Bilo je nepojmljivo, da je eden od trojčkov storil nekaj, česar druga dva nista ne vedela ne pričakovala. Od rojstva do tistega jutra, ko sta Plamen in Vlad stala ob prazni Vukovi postelji, so bili neločljivi. Zdaj se je nekaj nevidnega pretrgalo, brata sta čutila izgubo, čeprav sta še gojila jezo nanj.

»Norec,« se je razjezila Ajda.

»Ne bo preživel,« je Milo stisnilo v grlu.

»Bedak!« je skozi stisnjene zobe zasikal Vlad.

»Eden manj za hrano,« se je Plamen skušal sam pri sebi prepričati, da njegove pesti niso bile tako neumljeno natančne, ko je Vuku hotel prizadeti čim hujšo bolečino.

Radi ni bilo mogoče prikriti, kaj se je zgodilo.

Iz njenih oči je sijala neizmerna žalost.

Sama je bila kriva. Mar bi pustila, da bi volk pobegnil, tako pa je izgubila vnuka.

Zunaj, na poledenelih goličavah Vuk ni mogel preživeti. Zadnje dni je bil potrtr in izpuhtela je njegova bojevitost, za katero se je vedno čudila, od kod jo jemlje. Če je odšel vdan v usodo, potem ga bo usoda tudi ujela. Za Rado je bilo telo močnejši del dveh polovic, iz katerih je bil narejen umrljivi človek. Pri bogovih je bilo drugače, tam je bil duh veliko močnejši. Tisti ljudje, ki so imeli močnega duha, so bili voditelji in zelo blizu bogovom.

»Poiščimo ga!« se je čisto tiho oglasila Mila.

Mila je slabo prenašala izgubo in bolečino. Bila je daleč najbolj mehko bitje v družini.

Vsi ostali so zajeli sapo, da bi ugovarjali, vsek s svojim razlogom. Da je nevarno, da ne vedo, kam se je podal, da je treba paziti na babico, da naj kar gre, če hoče, a nihče ni spregovoril.

Molče so se oblekli in obuli, fantje so vzeli orožje in potem prišli k babici po napotke.

»Babi, boš lahko sama?«

Rada je vedela, da bo težko. Ni se mogla premakniti, hudo bo, ko ne bo nikogar, da bi jo očistil. Če bodo otroci zunaj do večera, bo hudo zaudarjala, ko se bodo vrnili. Še bolj jo je pestil strah, da bi se kakšna zverina odločila, da povoha v votlino. Usmrtila bi jo kot kokoš na tnalu, saj ne bi mogla pobegniti.

»Bom. Ne skrbite zame. Pazite nase. Vzemite volka s seboj. Naj povohata njegovo ležišče in morda bosta našla sled, tudi če je zametena. Zdaj pa pojdite.«

Zunaj so se spogledali z zavijajočim vetrom. Neljubi gost je v trenutku našel pot mimo kožuhov in se za grizel v telo. Še preden so otroci naredili prvi korak, so se že tresli od mraza. Volka sta vzela zasledovanje za igro. Razumela sta, kaj želijo otroci. Spustila sta smrčka nizko proti tlom in se v en glas zapodila proti vzhodu. Zima je bila njun zaveznik in gosta dlaka je preprečevala grabežljivim krempljem severnega vetra, da bi segli do njiju in ju ohladili.

Vuk je imel kakšnih pet ur prednosti. Morda je hitel, morda se je opotekal skozi pusto pokrajino, vsek hip bi ga lahko zagledali, vendar je bilo veliko bolj verjetno, da so ga zvečer, ko se je brez besed zaril v svoje ležišče, videli zadnjič v življenju.

Nihče ni spregovoril, hiteli so za volkovoma, ki sta se ustavljala in čakala, da so otroci prihiteli do njiju, potem pa z novim zagonom nadaljevali pot. Minil je precejšnji del svetlega dneva, a še vedno niso bili nič bližje ubežniku.

Vukov pobeg je močno razburkal njihove misli. Še do večeraj zaničevan in odrinjen je zdaj v njihovih srcih naletel na sočutje. Upali so, da ga bodo vsek čas zagledali, saj je bila kakršnakoli drugačna rešitev zanje porazna. Nenadoma je Vuk postal žrtev njihove brezbriznosti in nepotrebnega trpinčenja, zdaj so si želeli, da bi ga našli in spet stisnili k sebi. Pozabljena bi bila neumnost z gorečim jermenom, celo grožnja babičine smrti bi se nekako potuhnila ali pa vsaj ne bi bila več neposredno povezana z Vukovo krivdo. Želeli so si ga nazaj. Njegovo izginotje bi strogi sodniki, kakršni so bile neprizanesljive mlade otroške duše, ocenili kot velik greh, za vse večne čase vpisan v njihova srca.

»Vuk!« so se otroci tu in tam ustavili in zavpili v daljavo.

Prišli so do potoka, čez katerega jeseni, dokler ni zamrznil, niso nikoli mogli.

»Ajda, kaj misliš?«

Pogledala je volka, ki sta nemirno postavala ob njej in si v dvomu oblizovala odprta gobca. Izgubila sta sled. »Čez je šel.«

»Si pričarana?« je podvomil Vlad.

»Kako bi lahko bila? Tako čutim, ampak ne vem, zakaj. Pojdimo.«

»Upam, da bo led vzdržal.«

»Pojdimo drug za drugim, da bomo lahko izvlekli tistega, ki bi se mu udrilo.«

Na drugi strani sta volka spet našla vročo sled, spustila sta glavi k tlom in stekla.

Ajdo je medtem vedno bolj stiskalo v prsih.

Do teme ni bilo več dolgo. Če bi jih ujela, se ne bi mogli vrniti v votlino in bi morali prebedeti noč na prostem. Nihče ne bi pomagal babici, tako da bi trpela dodatne muke, dokler se ne bi vrnili. Ampak najti Vuka, to je bila naloga, ki je pretehtala vse nevarnosti.

Samo naj se hitro prikaže! Mora se. Ni tako hiter. Čisto blizu smo že.

Sled je igrivi živali popeljala v gozd in zdaj se je pot vila navzgor.

Otroci so začeli zaostajati.

»Volk! Čakaj!« je zavpil Plamen.

Živali sta zastrigli z ušesi, naučili sta se že, da nju ni človeški prijatelj v tropu izgovorijo to besedo, kar dar želijo njuno pozornost. Ampak imeli sta nalogo in klici ju niso pretirano upočasnili. Gozd je postajal

čedalje gostejši, a je zato na tleh ležalo manj snega. Otroci so napredovali hitreje, se je pa v Ajdi vedno močneje oglašal strah, da so že prešli točko vrnitve.

Plamen je prvi zagledal ogromne medvedje sledi.

Vodile so naravnost navkreber in volkova se nista niti za trenutek ustavila. To je pomenilo, da je medved sledil Vuku, in otroci so se strahoma vprašali, ali je njihov brat to opazil, preden je bilo prepozno.

Gozd se je nenadoma zredčil in med debli je v temo vdirala močna svetloba.

Stekli so naprej.

Volka sta obstala in otroci so nekaj trenutkov kasneje ugotovili, zakaj.

Pred njimi je zmanjkalo gozda, nadaljevala se je skalna polica, ta pa je nato strmo padala proti reki daleč spodaj.

»Prepad!« je zavpil Vlad.

Medvedje sledi so vodile čisto do roba in tam se je rdečkasto pobliskovalo z belega kupa. Vlad, ki je tja pritekel prvi, je dvignil Vukovo okrvavljeno ovčje krzno, razparano od medvedjih krempljev.

Otroci so se pretreseni ozirali naokrog.

Volkova sta se podala povsem na rob, poskušala najti stopinjo v steni, potem pa uvidela, da ne gre, in žalostno zatulila.

»Medved ga je odnesel s seboj!«

»Padel je s stene,« se Plamen ni strinjal z bratovim mnenjem.

Mila je tiho zajokala in stisnila k sebi bratovo oblačilo.

Ajda je pogledala navzdol, a na ledeni reki ni videla ničesar.

»Nazaj moramo. Hitro. Morali bomo teči, da nas ne prehiti tema. Ne smemo pustiti babice same čez noč.«

»Ne vemo, kaj se je zgodilo z Vukom! Nikamor ne grem, dokler ...«

Ajdi se je paralo srce. Sledovi spopada med ognim in medvedom in bratom niso dopuščali veliko prostora domišljiji.

»Prosim, fanta. Tudi meni je težko, ampak moramo nazaj. Zdaj je babica pomembnejša.«

»Misliš, od Vukovega trupla? Kaj, če ga je medved pokrnil z vejami in je še živ? Kaj, če se ne more premakniti in mora čakati, da se medved čez čas vrne in ga požre pri živem telesu?«

»Kakor hočeta. Vračam se k babici!«

Mila je obstala med dvema sprtima svetovoma. Uporna fanta sta stiskala orožje v rokah in besno gledala starejšo sestro, kako odhaja po svojih sledih.

»Volk!« je zaklicala Ajda in živali sta planili za njo, ki jima je v tistem trenutku predstavljala vodjo tropa.

Fanta sta se spogledala, živali sta prevesili tehtnico na sestrično stran. Brez volkov bi se izgubila in res je grozilo, da bo noč preprečila vrnitev v votlino. Zeblo ju je in bila sta lačna; kljub temu da so otroci odnesli

s seboj nekaj posušenega mesa, so tako hiteli, da niso imeli časa jesti. Zdaj je grozilo, da se bo zgodba ponovila in spet ne bo časa, da bi si med skoraj tekom nazaj tlačili kose trdega mesa v usta.

Še zadnjič sta pogledala krvave sledi zadnjega boja njunega brata in pohitela za dekletoma in volkovoma, ki sta že zasedla čelo kolone.

Vuk ni končal v medvedjem gobcu.

Res je, da ga je zver presenetila. Slišal je šele švist krempljev skozi zrak, ko je zadihnan stal na robu stene in razmišljal, kaj naj stori. Udarec ga je surovo vrgel po tleh, vse, kar je držal v rokah, je padlo čez steno. Bliskovito je planil pokonci. Ni se zavedal, da krvavi, medved je hlastnil proti njemu, zadela ga je vroča, smrdljiva medvedja sapa. Zobje so zgrabili kožuh, Vuk pa se je vrgel vznak. Za trenutek se je zdelo, da bo medved potegnil fanta k sebi in ga pomečkal pod seboj, a se je kožuh razparal in Vuk je padel nazaj v sneg. Medved je stresel kožuh sem ter tja, a Vuk ni čakal, da zver ugotovi, da med zobmi drži samo ovčjo kožo. Spustil se je na rob prepada, opazil ozko polico in se odrinil. Pristal je dva metra nižje in trdno stisnil

vejo, štrlečo iz stene. Prilepil se je k steni, potem pa zagledal medvedjo glavo nad seboj. Nosnice zverine nad njim so močno plale, vlekel je vase Vukov vonj in grozljivo glasno zarjovel. Stegnil je šapo čez steno in zamahnil. Vuka je zazeblo od strahu, tako blizu so poblisknili kremplji. Pogledal je navzdol. Prepad je bil grozljiv. Nikoli do tedaj ni plezal po tako strmem. Novo rjojenje nad njim je premagalo vse zavore. Z nogama je zatipal pod polico, kjer je stal, in na srečo našel novo oporo. Takoj jo je izkoristil. Samo da bi bil čim dlje od rjoveče zverine nad seboj. Preden se je dobro zavedel, je visel sredi stene in medveda ni bilo nikjer več. Poskusil se je dvigniti, toda oprimki so bili premajhni, da bi se lahko potegnili. Kolena so se mu začela tresti, zbal se je, da ga bo neznana sila vrgla iz stene in bo zgrmel daleč na dno. Zaprl je oči in se zbral. Kolena so se malenkost umirila.

Iskal je nov oprimek, da bi nadaljeval v edini smeri, kjer je še imel kakšno možnost. Navzdol. Pet metrov nad tlemi mu je zdrsnilo, zavpil je in s krikom v ustih, pričakujoč hud udarec, pristal v visokem kupu snega pod steno.

Zajel je sapo in se skremžil. Strah pred grozljivimi čeljustmi se je izgubil, a se je od nekod pojavila pekoča bolečina, ki je začela utripati na njegovi desni strani. Zvlekel se je s kupa snega in se zavalil do vznožja, kjer je z glavo udaril v svoj meč. Željno ga je zgrabil in stisnil s prsti. Vse, kar je izgubil na vrhu prepada, ga

je počakalo na dnu. Tudi prača. Samo kamenčki so se potopili v sneg.

Z levico je zatipal proti utripajoči bolečini. Rana. Dvignil je lepljive prste k očem in se spogledal s krvjo na blazinicah. Miraz je nabrusil svoje ostre nože, žal mu je bilo ovčjega kožuha v medvedjem gobcu, ker ni imel ničesar več, kar bi ga ubranilo pred hladom. Skozi raztrgano srajco je videl štiri krvave proge, kjer se je njegov bok srečal z medvedjimi kremplji. Spomnil se je Ajdinih nasvetov, ko je trojčkom povezovala krvava kolena, komolce, najrazličnejše ureznine in praske. Rano jim je vedno temeljito izmila. Včasih je nanjo vtila tudi medico. Tega so se trojčki bali veliko bolj kot odrgnjenih kolen, zato so rane skrivali, dokler se je dalo, ampak babica in Ajda sta jih odkrili najkasneje do večera.

Stisnil je zobe in se prekobalil do reke. Na robovih je bil led počen, in ko ga je z odkrušeno skalo, ki še ni primrznila ob tla, udaril, je prišel do vode. Najprej se je napil, potem si je počasi, s stisnjenimi zobmi umil val rano. Ves čas je razmišljal samo o tem, ali bo umil dovolj dobro. Kazen za slabo očiščeno rano sta bila vnetje in nato smrt. Ljudje iz bratstva so trdili, da vročico, mrzlico in vnetja povzročajo zli duhovi, ki sedijo na vrhu zemljanke in se maščujejo, če jih zasmehuješ ali ne obdaruješ vsak dan. Ajda se s takšnimi vražami ni ukvarjala, bila je prepričana o svojem prav in Vuk je bolj verjel sestri kot brezobnim starcem.

Razgledal se je, toda kamorkoli je pogledal, je videl le sotesko, zamrznjeno reko in gozd. Gozd je bil samo varljivo prazen. V njem so družno živelci plenilci in plen in trenutno je grozilo, da ga bosta Svarog in Morana uvrstila med tiste, namenjene za pojedino. Zeblu ga je, da so mu po licih tekle solze. Tudi pekoče sledi medvedjih krempljev niso povzročale toliko težav kot ledeni noži v pljučih. Moral se je premakniti.

Kam?

Vseeno je bilo. Pojma ni imel, kje je. Je tekel na vzhod? Na jug? Zdelo se je, da naj bi ga pot vodila v to smer. A ne bi bil prav nič presenečen, če bi nenadoma naletel na svoje sledi.

Včasih je bil prepričan, da se ti to ne zgodi, če si pazljiv. Dokler ga ni streznila megla, ga zasukala kot otroka in ga v zgolj dveh urah vrnila na lastno sled, čeprav je bil prepričan, da hodi naravnost proti soncu. Če vidiš sonce vedno pred seboj, ne moreš narediti kroga, mar ne?

No, njemu je uspelo.

Slediti mora reki, reka ne bo zavila tja, kjer je začel teči.

Do prvega pritoka. Če bo ledeno, bo šel čez, če ne bo, bo sledil bregu navzgor do prve priložnosti za prečkanje in nato nazaj ob drugem bregu.

Mehek sneg ob robu stene se je udiral pod nogami, moral je na led, tam pa je nekajkrat pošteno padel. Hitel je, da bi se ogrel. Vedel je, da bo zmrznil, ko

se bo ustavil. Obstal bo tam, kjer mu bo zmanjkalo moči, in kot se je spomnil za nazaj, so pozimi zmurnjeni ljudje ležali v snegu celo brez oblačil, čeprav bi človek pričakoval, da bodo poskušali najti še zadnje ostanke toplote pod pretankimi pokrivali. Ko telo izgubi boj z mrazom, nenadoma začuti prijetno toploto in se ji preda.

Zato je moral teči, se spotikati in nadaljevati, ker bo živel samo tako dolgo, dokler se bo premikal.

Spremljal je sence, te so se daljšale, bližal se je mrak, nato noč, potem bo konec.

Misli so mu uhajale k Plamenu in Vladu.

Prav nič jima ni zameril, da sta ga pretepla.

Njuni udarci so bili neke vrste odrešitev, potrditev, da je naredil napako in da je zanjo plačal. Zdaj so bili računi med brati poravnani. Če bi se spet srečali, bi si padli v objem. Vedno je bilo tako. Vsak naredi napako. Plačlaš kazen in greš naprej.

Škoda, da je naredil še večjo neumnost, ko je pobegnil.

Ni se bal bratov ali deklet, bal se je pogledati babici v oči. Jo gledati ležečo na tleh brez moči. Ne bi ji še bilo treba umreti. Zaradi njega je bila obsojena na smrt.

Strah pred babičinimi očmi mu je zmešal pamet.

Kaj sem sploh hotel?

Nič, zdaj je, kar je.

Zdaj tečem zadnji tek.

Posmehnil se je sam sebi, ko je dojel, da ga zebe kot cucka pa v desnici še vedno stiska meč, s katerim ni mogoče zagroziti mrazu, da mu bo odsekal glavo, ker mraz nima glave, ampak samo ledene nože, da z njimi neusmiljeno zabada vanj. Oviral ga je, vlekel mu je roko proti tlom, da mu je že skoraj nemočno visela navzdol, in včasih je s konico zarezal v sneg ali led.

Mrak se je nepričakovano hitro spustil nad prostrane gozdove, a tudi noč ni bila več daleč.

Dolina se je razširila, stene so se umaknile od reke in se znižale.

Vse bolečine so minile.

Začutil je popolno svobodo, kot bi gol, kakor ga je rodila mati, stal na vrhu gore in bi bilo vse drugo daleč pod njim.

Stresel se je.

Vznesenost ni bila dobrodošla, oznanjala je trenutek, ko se bo zgodil preobrat, ko ne bo več bežal in mu bo nenadoma vseeno.

Iskrica življenja v njem je še vedno tlela in želel si je življenja, ne smrti.

Ustavil se je in se skoraj zgrudil, tako utrujen je bil. In lačen.

Kako je bil lačen!

Še vedno ni izpustil meča. Pogledal je proti strani, ki jo je najdlje obsevalo sonce, kadar se je odločilo, da pokuka izza sneženih oblakov. Toplota je predelala sneg na bregu, da je velik plaz zasul in podrl vse

drevje na poti v dolino. Moral je imeti strašno moč, saj je debela debla lomil kot leskove palice in jih nametal na ogromen kup. Stekel je tja in se zagledal v mogočna debla, med katerimi je bil naphan trd sneg. Z mečem je začel drezati vanj in pri tretjem potegu se je odluščila lepa, ravna, povsem trdna luska ter mu padla pred noge. Gledal jo je in ponovil gibe z mečem. Odrezal je še eno snežno ploščo. Postavil ju je drugo ob drugo in opazoval, kaj je nastalo.

Posvetilo se mu je, da bi lahko iz trdega, zbitega snega zrezal nove in nove sklade snega. Če bi jih postavil drugega na drugega, bi lahko tako sezidal sneženo zemljanko?

Pa streha?

Nič ne bo pomagalo, če ne bo strehe. Skoraj otrpli prsti so ga opomnili, da mu zmanjkuje časa.

Hitro je narezal še nekaj blokov, jih premaknil proti golim deblom in sestavil zid. Potisnil je eno izmed manjših dreves, da je padlo čezenj in se naslonilo na zlomljena debla pod plazom. Veje so bile dovolj goste, da je nanje položil še nekaj plošč, in nastala je streha. Potem se je udaril po glavi.

Kako sem neumen! Kako bom zdaj prišel v zavetje, če nisem naredil vrat?

Noč je razprla krila in sedla na zemljo.

Belina snega je odbijala še zadnje delce svetlobe in ni mu preostalo drugega, kot da se je spustil na

kolena, z mečem zabodel v sneg in izrezal luknjo, skozi katero je zlezel v notranjost.

V snežnem zavetju je bilo temno kot v rogu, s tal je odrezal snežno ploščo in z njo zadelal vhod, skozi katerega se je splazil. Prsti so začutili zmrznjeno vresje. Ko je rezal sneg, je prišel do tal. Še malo je tipal, potem pa se je spomnil, da bi bilo vseeno boljje ležati na vresju kot na snegu. Hitro je kopal na vse strani.

Pomislil je, kako lepo bi bilo, če bi imel svoj ovčji kožuh, da bi se pokrtil.

Zdaj je bilo tako vseeno.

Ponoči bo zagotovo zmrznil.

Vsaj zveri ne bodo mogle do njega, da bi raztresle njegove kosti vsepovsod naokrog.

Tek za življenje še nikoli ni bil tako hud in neizprosno kot takrat, ko so se vračali k babici.

Vsak je dajal vse od sebe s svojimi grenkimi mislimi v srcu. Med hojo, tekom, spotikanjem in poriranjem so si tlačili v usta koščke posušenega mesa, da se je zdelo, kot da se skušajo nasititi z bukovim lubjem. Meso ni bilo slano, ker je soli zmanjkalo že pred časom, zato je bilo močno odimljeno in potem sušeno na močnem vetru, ki ga je spremenil v lesene, skoraj črne trakove. Namesto vode so zajemali pesti snega in se skušali tako odžejati.

Volkova nista mogla razumeti, kako počasen je človeški del tropa.

Tekala sta naprej in nazaj, renčala in kazala bele oči njake, potem pa spet izginila daleč naprej. Bilo jima

je vseeno, ali je dan ali noč, tako in tako sta se najbolj zanašala na voh. Tudi spala sta lahko v votlini ali pa v kupu snega, zvita v klobčič. Dobila sta dovolj posušenega mesa, da ju je grelo od znotraj, in nista potrebovala sončne toplote ali obleke za preživetje v zimskem hladu.

Ajda je razmišljala, kako hladno je babici v votlini, ko ne more vzdrževati ognja ter nepremično in nemočno čaka, da se vrnejo. Mila se je na vse kriplje trudila ostati v bližini starejše sestre, za katero se je zdelo, da je neuničljiva, predvsem pa neustavljiva.

Vlad in Plamen sta bežala pred nečim, čemur ni bilo mogoče ubežati. V trenutku, ko sta se obrnila nazaj proti votlini, sta postala samo še dvojčka. Vukova slika je zamrznila v času in poskušala sta pripraviti spomin, da bi gledala trenutek, ko mu je uspel kakšen posebej lep met s pračo. Tisto zadnjo podobo, ko je pod njima nemočno ležal v krvi z zaprtimi očmi, ker se je sramoval svoje napake, sta hotela za vselej izbrisati iz spomina.

Čeprav je na nebu ves dan kraljevala sivina, je sonce, tik preden je daleč na zahodu utonilo za robom sveta, našlo pot skozi natrgane oblake. Pordečilo je nekaj zadnjih trenutkov dneva, da je lepota pokrajine otrokom še ostreje izrisala bližino mrzle smrti, ki je že stegovala kremplje po njih.

Bili so še daleč od votline in vsem je bilo jasno, da je ne bodo dosegli podnevi.

Ajda se je jezila, da ni vzela s seboj nobene bakle, z njo bi si lahko svetili, a zdaj je bilo prepozno. Rdečina je zbledela, nadomestili so jo najrazličnejši odtenki modre, dokler se niso prelili v sivino in je ta začela ugašati. Komaj je še videla Vlada, ki se je vlekel zadnji v koloni, kot bi na plečih nosil veliko breme.

»Pohiti, Vlad!« je zavpila v noč in se za trenutek ustavila.

Tudi Mila je bila precej na koncu z močmi.

Nobenega od otrok ne bi mogla nesti, bili so pretežki in sploh se ne bi mogla odločiti, koga naj si zadržene na ramo, ta izbira bi bila preveč boleča, da bi smela razmišljati o njej.

Mora jim uspjeti.

»Volk!«

Najprej ni bilo o živali nobenega sluha, smrtno tiha pokrajina ni izdala nobenega glasu, potem pa je zaslišala sopenje in volčja mladiča sta igrivo pritekla do nje.

»Mila, ukaži jima, naj počakata!«

Mila je lovila sapo, pokimala, a še kar nekaj časa ji ni uspelo spraviti ničesar iz grla. Potem je pokleknila v sneg in razširila roke, volka pa sta planila v njen objem, kakor da je to zadnje, česar si v življenju še želita. Divje sta mahala z repi in jo lizala po obrazu.

»Nikar ju ne izpusti!« je ukazala mlajši sestri.

Slekla je kožuh in nato še srajco. Z nožem jo je razrezala na trakove, jih prepletla in naredila zanko, nato pa to nataknila prvi živali čez glavo. Volk se je

začel zvijati in valjati, s tačko je poskušal odstraniti zanko z vratu.

»Ukaži mu, naj neha.«

Mila je stisnila volka v objem in mu s čudno grlenim golčanjem prigovarjala toliko časa, da se je žival umirila. Nato se je zgodba ponovila še z drugo živaljo. Vlad in Plamen sta začudeno opazovala, kaj se dogaja, nato je Ajda vstala in se hitro zavila v kožuh, da bi se spet ogrela.

»Vsak od vaju naj drži svojega volka na povodcu. Za nobeno ceno ga ne smeta izpustiti, sta razumela?«

»Seveda.«

»Mila, povej volkovoma, naj nas peljeta domov.«

Volka sta slišala Milin ukaz, hotela sta steči, ampak vezi okoli vratu so ju ovirale, da sta odnehala in jezno kazala čekane.

»Mila!«

Sestra je že vedela, kaj mora.

Stopila je k volkovoma, prijela vsakega z eno roko in ju spodbudila, da sta začela po svojih sledeh hoditi proti votlini. Zmeda je trajala še nekaj trenutkov, še dvakrat sta se ustavila, potem pa je Mila dosegla svoje in volka sta začela počasi vleči Vlada in Plamena v pravo smer.

Povsem se je znočilo in otrokom se je zdelo, da se ne premikajo več. Črnina je prodrla globoko v oči in jih onesposobila. Volka nista imela nobenih težav s potjo. Točno sta vedela, kje so in kam morajo priti.

Sled je bila zanju še vedno vroča, vodila ju je, kakor bi v tej črni temi nekdo z rdečo barvo izrisal pot, le da te barve nista videla, ampak vohala.

Poti ni hotelo biti konec, fanta sta tiho stokala od mraza, noge v obutvi so se že dolgo nazaj omočile, z nočjo, ko je pritislil še močnejši mraz, koža ni več mogla zadosti greti mokrote in prsti na nogah so začeli zmrzovati. Dekletoma ni bilo nič boljše. Vsaka se je držala enega od bratov, da se ta čudni sprevod ne bi pretrgal. Trpeli sta tako kot fanta, le da nista stokali. Bolečino sta znali skriti, ker jima je babica vedno pripovedovala, da morajo znati ženske pretrpeti več od moških.

Mili so se začele prikazovati vile, čudovite deklice z dolgimi svetlimi lasmi, razgaljene, s smetanasto kožo, velikimi modrimi očmi in nasmehi, pripravljene, da jo položijo v toplo, mehko posteljo, kjer bo prijetno in bo lahko spala, spala, spala. Ajda je videla, kako je začelo sestro zanašati.

»Mila!« ne ubogaj jih.

»Ajda, spat grem. Tako toplo bo ...«

»Mila, nobene postelje ni!«

»Ajda, vidim jo. Vila mi jo odkriva in me vabi, da se uležem. Zakaj se ne smem, Ajda? Zakaj si tako hudobna do mene, sestra? Saj veš, da ne morem več hoditi in moram leči, postelja pa je tako topla, tako topla.«

»Mila, tema je in nobene postelje ni.«

»Je,« je Ajda zaslišala sestrin glas nizko pri tleh.

Planila je k Mili in jo našla z obrazom v snegu.

Fanta sta se ustavila, volka sta zacvilila, vlekla sta naprej.

Ajda si je ovila Milino roko okoli vratu in z vso silo potegnila sestro kvišku.

»Zbudi se, Mila. Ne bom te mogla nesti!«

Mila se ni odzivala, njena zavest se je zožila zgolj na toploto, ki jo je čutila, vse ostalo je bilo povsem nepomembno.

Ajda je z nečloveškim naporom pokleknila pred Milo in si jo zadela na hrbet. Močno je potegnila njene roke predse, se sklonila in začela vleči sestro za seboj.

»Prepočasi hodiš, Ajda,« se je razjezil Plamen in so-pel v mrzlo noč.

»Ne morem hitreje, Milo vlečem.«

»Pusti jo ali pa bomo vsi umrli v tem mrazu,« je zajokal Plamen in se sesedel v sneg.

»Da mi ne rečeš več česa takšnega! Hodi! Hodi, dokler ne umreš, prekleti pamž!«

Plamen je močno stisnil povodec, se skobacal na noge in naredil korak naprej.

Volk je začutil premikanje in potegnil.

Plamen je naredil še korak in Ajda mu je sledila.

Samo malo jo bom še nesla, se je prepričevala Ajda.

Samo še malo. Ne bom je spustila!

Moč jo je zapuščala, kot bi si odprla žilo in bi srce z vsakim utripom pognalo vročo kri iz telesa.

Ne, ne bom ...

Samo še korak. Še en korak. Še en korak ...

Ajda je porabila še zadnjo kapljo moči.

Razum ji je vpil, da ima v rokah življenje svoje sestre, najdražje osebe na svetu, človeka, za katerega bi dala življenje, a ni bilo nobene moči več, da bi umrla zanjo.

Začela jo je spuščati.

Mila, oprosti, Mila, ne morem več!

Pređen je sestrično telo zdrsnilo s hrbta, se je volk ustavil in Plamen je veselo zavpil.

»Votlina!«

Ajda je stala samo dva pednja pred vhodom in nosnice so začutile sledove kurjenja, dim mehkega brezovega lesa.

Stisnila je sestro k sebi.

Pred seboj je jasno videla boginjo Vesno, kako se smeje odpravljati v noč.

Ajda je vedela, da sama ne bi mogla nesti sestre, da je bilo ob njej neko bitje, ki ji je pomagalo.

Vlad je prižgal pripravljeno baklo v prvi stranski dvorani, kjer sta običajno spala volkova, in osvetlil temo.

Svetloba je skoraj oslepila teme vajene Ajdine oči.

Plamen je segel po Mili, skupaj sta jo odnesla noter in posvetila, da bi preverila, kako je z babico.

Široko razprte oči so strmele v otroke, kot bi ne verjele, da jih zares vidijo. Že zdavnaj je izgubila vero vanje. Ne, ni si mislila, da so jo zapustili. Lahko bi se ponesrečili, ujelo bi jih lahko tuje pleme, napadla zver. Rada je imela natančno telesno uro, vedela je,

da je noč že prešla prvo polovico, in res ni več pričakovala njihove vrnitve tako pozno ponoči. Pripravila se je, da umre od lakote v tej strašni votlini.

Ajda se je sklonila k njej in jo objela.

»Oprosti, babica. Takoj te bom uredila in ti dala piti.«

Rada je stisnila vnukinjo k sebi in je dolgo ni izpustila.

Zdelo se je, kot da je nekdo odprl grob, spet spustil svetlobo vanj in ji vrnil življenje.

Zdaj je morala postaviti vprašanje, ki je vrtalo po njej od tistega trenutka, ko so otroci odšli.

»Vuk?« je strahoma vprašala, ko je gledala otroke okoli sebe in vedela, da eden manjka.

Ajda je odkimala.

»Si našla njegovo truplo?«

Ajda je spet odkimala.

»Potem je morda ...«

Ajdine oči so jokale in Rada se je odločila, da ne vrta več. Ajda je vedno vedela, kaj je prav. Zaupala ji je in srce se ji je skrčilo od žalosti.

Vuk je odprl oči.

Črnina okoli njega ni bila tako gosta, kot je pričakoval. Mrtev človek ne more videti nobene sivine, ampak samo črno temo, ali pač?

Prva misel o temi se je razbrstela in našla nove navke. Najprej, še vedno je bil živ. Tudi ne povsem zmrznjen. Koža na obrazu je bila mokra. Rana na rebrih ga je pekla kot živ ogenj, moker je bil po celem telesu. Mokrota ga je spravila v začudenje, dvignil se je na komolce in z glavo zadel ob sneg na stropu. Vedel je, da je zunaj zvečer močno zmrzovalo, v snemnem brlogu pa ni kuril, da bi voda ostala v tekočem stanju. Zakaj ni zmrznil? Zrak je bil zatohel, vlažen in oči so se že malo prilagodile na zmanjšano vidljivost. Tam, kjer je zadelal vhod v snežno luknjo, je v temo

pronical dan. Snežni zidak se ni povsem prilegal. Premaknil se je do sneženih vrat in jih odmaknil.

Slepeča svetloba ga je kot s kolom udarila po glavi, zaprl je oči, a je še vedno videl samo živ ogenj.

Po sneženju se je na modro nebo brez oblačka dvignilo sonce in skupaj z mrazom, ležčim nad pokrajino, ustvarilo nešteto drobnih ogledalc, od katerih so se odbijali žarki in rezali na vse strani.

Skobacal se je ven in zadržetal.

Zunaj je bilo strašno mraz. Sonce je sicer sijalo z vso močjo, a brez toplote.

Pomislil je, da bi se takoj spet zrinil v ledeno luknjo, kjer je bilo tako toplo, da mokrota ni zmrzovala. Ves tisti pot na koži se je zunaj v trenutku spremenil v leden oklep.

Nujno je potreboval kožuh.

Samo v platnu bo umrl v nekaj urah.

Res bi se lahko zavlekel nazaj na ležišče in stradal, dokler se ne bi domislil česa boljšega, ali pa nemudoma poiskal nekaj, kar bi ohranilo toploto.

Pokrajina je bila sveže zasnežena in nobene močnosti ni bilo, da bi poiskal suhe veje in drva ter zakuril. Morda bi imel kaj uspeha z vrbo, ampak preden bi se mu uspelo ogreti, bi trajalo. Morda predolgo.

Nestrpno se je razgledoval naokrog.

Z mečem je razbrskal sneg do tal. Zemlja. Pohitel je proti reki in ponovil postopek. Tu je naletel na prod

in na hitro si je nabral strelivo za pračo. Z njim se je počutil vsaj malo bolje.

Še vedno je grozilo, da se bo v kratkem spremenil v ledeno soho.

Obupano je opazoval, ali bi se kje v bližini proti nebu dvigoval kakšen dim, ki bi nakazoval človeško naselbino. Potem bi stekel tja, tudi če bi ga tam pričakala Eimhearjeva vojska ali pa Lasotovo bratstvo. Vsaj ne bi več tako neznansko zmrzoval.

Svet je bil prazen.

Odločil se je, da se poda po levi strani reke, ki jo je obsevalo sonce. Druga stran je bila še v senci in tja ga niti z verigami ne bi zvelkli.

Želel se je ogreti s tekom, pozabiti na krče v želodcu zaradi lakote in na rane.

Tekel je nekaj časa, sapa okoli njega se je sproti spreminjala v meglene zastore, potem pa je zastal. Na drugi strani reke se je čreda severnih jelenov zbrala ob razpoki v ledu, kjer se je napajala.

Zadržal je dih in čakal. Veter je vlekel od živali proti njemu, tako da ga niso zavohale. Tudi videle ga niso, oblečen je bil v belo platno, ki ga je bilo težko ločiti od snega. Med vsemi kamni, ki jih je nosil s seboj, je izbral največjega, odložil vse ostalo na tla in zavíhtel pračo. Dotlej je imel vedno težavo, kadar se je pred njim pojavilo večje število ciljev. Krdelo živali mimogrede ustvari privid, da bi v vsakem primeru sledil zadetek, če bi nameril v sredino, ampak to je utvara. Kamen je po

pravilu vedno zgrešil vse in živali so se razkropile na vse strani. Izbral si je samico, ki je stala malce proč in ravno dvignila glavo, da bi ovohala zrak. En krog, dva, trije, štiri, prača je dosegla pravo hitrost, nameril je in sprostil palec, da je izstrelek švignil po zraku.

Tlesk izstrelka ob lobanjo nič hudega sluteče košute je povzročil, da so se vse glave v krdelu prestrašeno dvignile in iskale sovražnika. Zadeta žival se je zgrudila kot spodsekana in vse ostale so zdirjale proč v snežnem oblaku, ki so ga dvignila udarjajoča kopita.

Vuk je pobral orožje in planil čez reko.

Prav nič ni razmišljal, razparal je truplo, izvlekel drobovino in našel še topla jetra. Ni se ustavljal. Grizel je in gotal, da bi si napolnil trebuh, in kot zver preiskoval okolico, da vonj po krvi ne bi prehitro privabil še drugih, nepovabljenih gostov. Časa ni bilo veliko. Truplo se je ohlajalo, in če bi prehitro zmrznilo, si ne bi mogel več pomagati z njim. Previdno je začel odirati žival. Samica je imela zimsko dlako, debelo za dobro dlan, njen kožuh pa se je po toploti lahko meril z ovčjim. Trudil se je z nerodnim mečem, neprimerim za natančno opravilo, a na koncu mu je le uspelo. Ves čas je oprezal naokrog, prisluškoval in sopihal, tu in tam zaužil nekaj surovega mesa. Z vsemi močmi se je uprl v žival, da bi jo obrnil na neodrto stran, a brez uspeha. Bila je pretežka. Razmišljal je nekaj trenutkov, potem pa se je lotil edine stvari, ki mu je preostala. Počasi je z živali odstranjeval kos za kosom, da

bi zmanjšal težo. Odstranil je stegno, sprednjo nogo, izvlekel celo vsebino trebušne votline, nato pa je le zmogel prevaliti trup na drugo stran. Hitel je, mrtvo telo se je zdaj še hitreje ohlajalo.

Ko je končal, je od utrujenosti skoraj padel po tleh. Vlekel je sapo vase in se postavil na noge.

Kožuh je bil tako velik, da se je lahko v celoti zavil vanj. Najprej ga je mrzlo spreletelo, ker se je notranjost kožuha medtem ohladila, a kaj kmalu je prenehala šklepetati z zobmi. Kožuh je bil neznansko težak in komaj je hodil z njim, a ga je povsem zavaroval pred mrazom. Ker ni bil ustrojen, je vedel, da ga ne sme odložiti, ampak ga mora imeti ves čas na sebi, da bosta drug drugega grela in se kožuh čez noč ne bi spremenil v kamnito ploščo.

Vzel je najmehkejše dele živali in jih odnesel na drugo stran, narezal trakove in jih obesil na veje visoko nad tlemi, kamor je mukoma zlezel. Upal je, da se bo meso vsaj malo osušilo in strdilo, hkrati pa se ga ne bodo lotili jastrebi. Lisice niso mogle do njega. Upal je tudi, da bodo razsekani ostanki košute vse plenilce pritegnili na drugo stran reke in ga bodo v njegovi ledeni trdnjavi pustili pri miru.

Po dolgem času je bil spet sit in zeblo ga je le še v premražene noge. Zavlekel se je v sneženi dom, se ovil s kožuhom in zaspal.

Zbudil se je malo pred mrakom, preveril, koliko mesa je ostalo na vejah, in presenečeno odkril, da so

ga živali pustile pri miru. Pod drevjem je videl številne lisiče sledove, ampak medvedjih in volčjih ni bilo. Vrnil se je nazaj in spal do jutra.

Rane na rebrih se niso vnele.

Bolelo ga je ob slehernem premiku, ampak vsak dan je bilo boljše. Po treh dneh so se rane zacelile, narobovih so se začele delati rožnate, mehke kraste, tako da se je moral previdno premikati, da se niso pretrgale in spet zakrvavele.

Zveri so medtem pospravile košuto do zadnjega koščka, a se ni trudil, da bi šel bliže in pogledal, kdo se je povabil na pojedino. Samo da so ga beštije pustile pri miru. Nasušil si je dovolj mesa za kar lep čas in upal je, da bo medtem ujel še kaj bolj okusnega.

Odločil se je, da se ne bo premaknil iz ledenega zavetja, dokler se rane povsem ne zacelijo. Pogrešal je Ajdo, ki bi mu rane mazala s svojimi pripravki, polagala nanje posušene rastline, jih čistila in obvezovala. Tako bi se veliko hitreje zacelile. Ležal je, razmišljal o bratih in sestrah, babici, očetu in njegovi vojski, v katero si je želel takoj, ko bo dovolj močan. Minevali so dnevi, odpravljal se je na kratke pohode v bližini, tu in tam nastavlil zanke na poti, po katerih so hodili zajci, in bil zaradi vztrajnosti včasih nagrajen s plenom. Tu in tam so ujetega zajca pospravile lisice, a tu ni bilo pomoči. Čez noč ni mogel čakati, kdaj se bo kaj ujelo, da bi bil pri zanki prej kot lisica.

Ob prvi naslednji polni luni so se rane že tako zara-
sle, da je velika večina krast odpadla, ostale so samo
tiste, kjer je krempej zarezal najbolj globoko.

Dovolj močnega se je počutil, da bi se lahko podal
na daljšo pot. Ves čas je razmišljal samo o tem, kako
se bo vrnil v votlino. Vse bo presenetil in jih razve-
selil. Vedel je, da ga bodo veselili. Pozabili so že na ne-
sporazum. Tako so delovale družine. Tudi če je bilo
kdaj hudo, so vedno vedeli, kako se bo končalo. Na
koncu so se vsi objeli in tolažili drug drugega. Upal je,
da je tudi babica boljše. Morda se bo noga v tem času
že toliko zacelila, da bo lahko spet stopila na noge.
Koprnenje ga je vedno bolj prevzemalo in na koncu
ni mogel razmišljati o ničemer drugem kot o družini.

Težava je bila v tem, da ni natančno vedel, kje leži
votlina.

Po drugi strani pa tudi ni mogel splezati čez pre-
padno steno, kjer je ubežal medvedu, da bi se po
spominu poskusil vrniti domov. Moral bo narediti
velik ovinek. Ker bo iskal pot, ne bo dovolj hiter, da
bi razdaljo prehodil v enem samem dnevu. Ponoči bo
moral prenočiti v gozdu, če bo dovolj blizu votline, pa
na goljavah. To je bila daleč najbolj zoprna možnost.
Upal je, da bodo medvedje še globoko v svojih brlo-
gih, ampak volkovi bodo zagotovo bolj nevarni.

Na dan, ko se je odločil, da bo poskusil srečo, se je
zbudil zelo zgodaj. Mrak je še gostil slike najrazličnej-
ših strahov, ki so domovali v Vukovi domišljiji in ga

skušali ustaviti, preden bi se odločil, da naredi res veli-
ko neumnost. Ampak Vuk se ni dal prepričati lastnim
dvomom.

Še preden je sonce vstalo, da se razgleda čez zasn-
ženo pokrajino, je bil že mimo skal, kjer je plezal nav-
zdol, in nadaljeval je do prve klančine, po kateri se je
dalo povzpeti nad prepad. Ničesar več se ni spominjal.
Nobenh sledi o medvedjem napadu ni bilo več. Neod-
ločno se je namenil proti zahodu. Je to prav? Spomin
mu je pripovedoval, da si je izbral pot na vzhod, in če se
je takrat prav orientiral, mora zdaj v nasprotno smer.
Stisnil je ročaj svojega meča, kot bi si želel zagotovilo,
da svoje kože ne bo prodal poceni, in se podal po poti s
težo neustrojenega jelenjega kožuha na sebi.

Ni se ustavljal. Hodil je kot v transu, samo oči so
švigale sem ter tja, da ne bi spregledal kakšne nevar-
nosti, ki bi prežala nanj v tej neznani pokrajini.

Imel je prav, da se v enem dnevu ne bo prebil do
votline. Še vedno se je motal po gozdu, ko ga je ujel
mrak, in moral je poskrbeti za prenočišče. Zaradi iz-
kušnje, ki ga je poučila, da je najboljše izkopati globo-
ko luknjo v sneg, je to storil še enkrat. Zavlekel se je
v snežni bivak in zaspal kot ubit.

Zjutraj ga je zbudilo pokanje lesa, mraz je pritisnil
z dotlej neznano močjo.

Brez kožuha bi že zdavnaj zmrznil.

Počakal je, da se je prvi hlad umaknil sončnim žar-
kom, in nadaljeval pot.

Na srečo se je kmalu po tistem, ko je začel hoditi, gozd zredčil in spomnil se je oblike gričkov, do koder so v svojih raziskovanjih prišli trojčki. Zdaj je lahko hodil hitreje, saj se mu je pot kar sama odvijala pod nogami. Bližje je bil votlini, hitreje mu je bilo srce. Nazadnje je začel teči in obstal je pred votlino, malo preden se je začelo sonce spuščati.

»Babi! Vlad! Plamen!«

Nihče ni odgovoril.

»Ajda! Milal!«

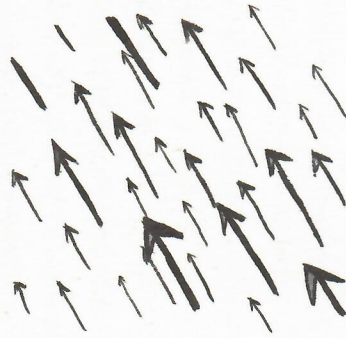
Vhod v votlino je sameval in sneg tam naokrog ni bil shojen. Nobenih sledi ni videl. Ne živalskih ne človeških. Mrzlo ga je spreletelo v prsih.

Planil je naprej. Ni mu bilo treba prižigati ognja, natančno je vedel, kje je kaj, in to je lahko tudi otipal. Naletel je na ognjišče, že dolgo ugaslo, mrzlo, mokro. Postelje so bile prazne. Nobenega orodja ni bilo nikjer, nobene hrane. Ničesar. Njegova družina je že dolgo nazaj zapustila votlino.

Ostal je sam v pustem, sovražnem svetu.

Nikoli ne bom izvedel, kam so odšli ali zakaj!

Zrušil se je na tla in iz vsega srca zajokal.

Slovanska vojska je v začetku zime štela že okoli sedem tisoč petsto mož. Ognjen je računal, da jih je za eno slabo rimsko legijo. Ko je hodil po frankovskih deželah in se učil vojaške obrti, so mu prišli pod roke tudi spisi Gaja Julija Cezarja, kjer je spoznal moč urejene rimske vojske. Kljub temu da je Cezarja globoko spoštoval zaradi njegovega vojaškega znanja, se ni mogel odločiti, da bi vse stavil na pešce. Hrbtenica rimske vojske so bili izurjeni pešci, sposobni številnih manevrov v obrambi in napadu. Nobenih utvar si ni delal, da bi lahko tako izuril tudi Slovane. Ti so imeli povsem drugačno nrav. Bolj mu je ustrezala hitra konjenica, sila, ki je lahko premagala velike razdalje in sejala strah in trepet daleč naokrog. Vsa ljudstva z vzhoda so stavila na prednost hitrega

premikanja, torej njegova odločitev ni pomenila bistvenega odstopanja od trenutnega stanja.

Kljub odločitvi, da bo konjenica jeklena pest njegove vojske, ji je bil jeseni prisiljen priključiti še pet tisoč pešcev, ker je spoznal, da samo s konji ne bo mogel obvladovati tako obsežnega osvojenega ozemlja. Z grenkobo v srcu je gledal, kako je Vindobona prešla v roke Obrom, ker je njihova vojska štela vsaj petdeset tisoč mož in se je takšni sili moral pokoriti ter spoštovati že sklenjeno zavezništvo. V resnici je bil njihov vladar kagan, kot so Obri imenovali vrhovnega poveljnika, ne staroste doma v domovini Slovanov.

Slovani niso stali križem rok. Prodor Ognjenove vojske, ki je za seboj proti zahodu potegnila cela slovanska plemena, se je sprožil kot velik plimni val in nič ga ni moglo več zaustaviti. Družine, ki so v Ognjenovo vojsko prispevale vojake, niso hotele ostati doma na že izkoriščeni zemlji, če se je obetal, da lahko kmetujejo na tisti novo osvojeni, že pripravljeni za setev. Vojski so sledila bratstva z ženskami, otroki in starci, hkrati je z njimi odšla tudi živina.

Ognjen se je odločil, da bo zimo preživel na mirnejšem ozemlju proč od divjega Moravskega in Balkana, čez katera so drle horde najrazličnejših vojsk. Vojaki so potrebovali mir in počitek.

Utrdili so si domovanja in vojašnice precej blizu germanskih ozemelj, vendar pa je Slovane od Germanov ločevala visoka gorska veriga, ki se je vlekla

od zahoda proti vzhodu. Gore so predstavljale nepremagljivo oviro, prečkati so jih zmogli samo izkušeni posamezniki v najbolj prijaznih vremenskih razmerah. Ognjen si je s hrabi zavaroval hrbet, z zahoda ni pričakoval nobenega napada.

S poveljniki je razmišljal o napadih, ki jih bo treba opraviti spomladi, ko se bo zemlja osušila, sprejemal zaveznike in se učil obrskega jezika, da bi lahko sam, brez tolmačev govoril z vodstvom zavezniške vojske.

Ognjena je med poslušanjem nasprotujočih si predlogov njegovih vojskovodij bolela glava, ko je Ahmetaj pomignil izza zavese, da ga potrebuje.

Odpustil je poveljnike in sprejel zaupnika.

»Poglarar, naši izvidniki so zaznali skupino Germanov kakšna dva dneva ježe od tu.«

»Koliko?«

»Morda sto petdeset konjenikov. Dobro so oboroženi, verjetno tudi izurjeni. Imajo popolno opremo, vsi so v verižnih srajcah. Neurejeni in neizurjeni vojski lahko naredijo veliko škode.«

Ognjen je odmahnil z roko. Število ni predstavljalo nobene nevarnosti. Germani so po ovaduhih najverjetneje že ugotovili, da se je velika slovanska vojska utaborila pred njihovim pragom, ampak tudi oni so dobro vedeli, da Slovani ne morejo v alpske doline. Če bi že šli tja, ne bi mogli čez alpske pregrade. Bili so varni pred Slovani, tako kot so bili Slovani varni pred njimi. Ta skupina je na njegovo ozemlje zašla povsem po naključju.

»Vodijo veliko število sužnjev. Slovanov. Mogoče dva, tri tisoč,« je svoje poročilo dopolnil zvesti stražar.

Ognjenu je presedalo, da že skoraj dva meseca lenari, in pogrešal je boj. V hipu se je odločil, da bo skupino vojakov, željnih dokazovanja, popeljal proti vsiljivcem.

»Prestregel jih bom. Naj prideta k meni Borislav in Ratibor.«

Vsak poveljnik je popeljal s seboj sto vojakov, Ognjen pa dvesto pripadnikov svoje osebne straže. Tri dni kasneje so z vrha že močno zasneženega hriba ogledniki opazili dolgo kačo vojakov in sužnjev, ki se je vila po dolini.

Prvi se je v boj pognal Borislav in s svojo stotnijo pridrvel nad čelo germanske vojske.

Eimhear je opazil bližajočo se slovansko vojsko in ukazal preplah. Na hitro je ocenil, da po številu ne prekaša njegove, zato je ukazal protinapad in pri sužnjih pustil samo deseterico vojakov, da bi v kali zatraila sleherni poskus pobega.

Slovani so se vitezov v železu in oklepih ali v veržnih strajcrah običajno prestrašili, kadar so divje planili proti njim, toda Borislav je stotnjo razdelil na dva dela, ki sta se odmaknila od Germanov, ko so iskali stik z njimi, da bi se udarili z meči. Slovani so z varne razdalje z loki streljali na nasprotnika in Eimhear je z žolčem v ustih ugotovil, da se je Slovanom, ki jim je

bila taktika bojevanja po večini tuja, posrečil učinkovit udarec po bojni moči njegove vojske. Ranjenih je bilo precej vojakov, pokončani pa skoraj vsi konji. Slovani so germansko vojsko na hitro spremenili iz konjenice v pešce. Peš se je bilo veliko težje boriti v visokem snegu, toda Eimhear si še ni belil glave z razvojem bitke.

»V kvadrant!« je ukazal in vojaki so naredili trojni obroč v obliki našpičene kocke, iz katere so štrleli meči in sulice.

Nekaj pretirano pogumnih Slovanov je priteklo preblizu in končalo na smrtonosnih ostenh.

»Pomik nazaj!«

Poveljnik Germanov je vojake korakoma popeljal nazaj proti koloni ujetnikov, pri čemer so se uspešno branili nenadnih vpadov nasprotnika.

»Dali jim bomo vetra,« se je zasmejal, ko je opazoval bojišče pred seboj.

Nenadoma je zemlja začela drhteti. Smeh na licih njegovih vojakov je zbledel, zaskrbljeno so se začeli ozirati nazaj, od koder se je širilo vedno močnejše grmenje.

Proti njim je od zadaj divjala konjenica vojskovodje Ratiborja v popolnem bojnem razporedu z uperjenimi kopji.

Eimhear še nikoli ni videl česa takšnega. Kadar so Slovani drli nadenj, so se zapodili vanj peš, kadar so jezdili, je bila gruča neizoblikovana gmota brez repa in glave, bolj napoti sama sebi kot nasprotniku.

Tokrat se je proti njegovim vojakom širila v pahljačo razporejena smrtonosna past.

»Obrni se. Zid!«

Vojaki so se bliskovito obrnili proti novi nevarnosti in se pripravili na trk. Borislavu so pokazali hrbet, kar jih je stalo petnajst posekanih vojakov, a so vzdružali vojaško disciplino in vztrajali v postroju, ki mu je grozil udarec slovanske vojske.

Trk je bil strašen. Kopja so se lomila kot suhe veje, iveri in kosi lesa so frčali vsenaokrog. V eni sami sekundi je umrlo deset branilcev, padli so tudi trije Slovani.

Najboljši germanski bojevniki so se postavili v zadnjo obrambno vrsto, ko je vihar odvihral naprej in se obrnil, da bi udaril drugič.

»Presneto dobro so izurjeni,« je vzkliknil Eimhear.

»Ja. Ne bo nam uspelo.«

»Vzemimo jih čim več s seboj.«

Toda Ratibor in Borislav sta čakala z ukazom. Vojaki so zadrževali konje, da so poskakovali pred Germani, pripravljene planiti v krvavo bitko.

Obkoljena vojska je utrujeno vlekla sapo vase. Dva bliskovita napada sta pobrala dve tretjini vojakov in to je Eimhearja spravljalo v obup.

Potem je zemlja zadržtela še enkrat, tokrat še bolj temnačno in globoko.

Obe slovanski skupini sta se razmaknili in naredili prostor Ognjenovi osebni straži.

Dvesto strumnih jezdecev v popolni bojni opremi je prijezdilo na strelno razdaljo in se ustavilo.

Za trenutek je vse obmirovalo.

Vklenjeni sužnji so dojeli, kaj se dogaja. Strašna vojska, ki je sekala Germane kot klasje, je bila slovanska. To so bili njihovi bratje. Trenutek svobode je bil vse bližje. Zagnali so divji vrišč.

Veliki vranec, na katerem je jezdil v povsem temno verižno srajco odet poveljnik slovanske vojske, se je ustavil in s kopitom udaril po zamrznjenih tleh.

Ognjen je dvignil meč in utišal vpitje.

Snel si je čelado in se zazrl v nasprotnike.

»Predajte orožje in se vdajte!« je zavpil po latinsko.

»Bas!« se je zadril Eimhear nazaj in dvignil meč.

»Ne bom še umrl, neznanec.«

»Eimhear sem!«

»Prav, Eimhear. Če si poveljnik teh ljudi, ukaži, naj odložijo orožje. Dovolj je bilo prelivanja krvi.«

»Da nas boste lažje poklali. Ne zaupam Slovonom!«

Ognjen je odjezdil nekaj deset metrov naprej in dvignil meč.

»Odloči se!«

Eimhear ni stavil na svoje preživetje. Zapodil se je proti Ognjenu skupaj s preostalimi vojaki in oblikoval železni klin, ki so ga tvorili ščiti in meči.

Ognjenovi osebni stražarji so se v en glas odzvali in zavarovali vodjo, ki je kar malo nejevoljno prepustil

prostor svojim vojakom. Posekali so Germane ob divjem vpitju ujetnikov.

»Stoj!« je zaklical Ognjen.

Vojaki so se razmaknili, na nasprotni strani je stala samo še četverica.

Ognjen je z grenkobo v sebi spustil meč.

Vsi nasprotniki so krvaveli, a še vedno upirali vanj divje poglede.

Tudi Eimhear je še živel, a komaj.

»*Geilleadh duit fein!* (Predaj se!)«

»*Ma seasann tu!* (Če vztrajaš!)«

Izpustil je meč in se zgrudil na tla. Tudi preostala trojica je odložila meče.

Med ujetimi Slovani je zavladalo neizmerno veselje. Osvoboditev je prišla tako nepričakovano, da so komaj verjeli, da so res svobodni. Zdrveli so proti Germanom, brcali in pljuvali mrtve sovražnike, potem pa so hoteli obračunati še s preživelo četverico.

Ognjen je stopil pred ujetnike in razširil roke.

»Dovolj je bilo, bratje. Dobili boste hrano in odpeljali vas bomo v tabor. Lahko se boste pridružili moji vojski in morda bo še priložnost, da se udarite z Germani!«

Ujetniki so se razmaknili in godrnjaje umaknili. Obljuba hrane je naredila svoje.

Ognjen je pokleknil k Eimhearju.

»Kako to, da tako dobro govoriš keltsko?«

»Moja žena je bila keltska princesa Asterid.«

Ognjen je potipal vojakov utrip in pri tem razprl verižno srajco na vratu. Pod prsti se je nekaj zasvetilo. Premaknil je predmet in ostrmel.

V roki je držal Asteridino zlato ploščico, darilo poglavarja Tavriskov, ko jo je odpeljal s seboj. Ploščico, ki jo je od Asteridine smrti nosila Ajda.

»Kje je dekle, ki je nosilo ta obesek?«

Eimhearju so se zasvetile oči ob spominu na mlado žensko, ki ga je najprej spravila na pot smrti in ga potem popeljala nazaj v življenje. Verjel je, da je zbolel zaradi Ajdine kletve.

»Ne vem, poveljnik. Bila je med ujetniki, a mi je rešila življenje in sem jo izpustil.«

»Je bil z njo še kdo?«

»Trije smrkvaci, res lepo svetlolaso dekle in še ena starejša ženska.«

»Kje so zdaj?«

»Kako naj vem? Več mesecev je minilo, odkar smo se razšli. Šli so proti vzhodu. Lahko ti povem, kako so moji ujetniki poimenovali reko, kjer smo jih zajeli. Dneper.«

Luč v Eimhearjevih očeh je ugašala.

»So to tvoji otroci? Podobni so ti.«

»Ja.«

Ognjen ga je stisnil za desnico, ko se je tujčevo telo začelo tresti v predsmrtnem boju.

»Škoda, da nisem bolje izkoristil življenja, ki mi ga je podarila.«

Z zadnjimi močmi je strgal vrstico in izročil zlato okrasje Ognjenu.

»Reci ji *go raibh maith agat* (hvala).«

Izdihnil je, preden mu je Ognjen lahko obljubil, da bo.

Dan, ko so zapustili votlino, je ostal za vedno shranjen v njihovih srcih. Spomin na Vuka je kot zaklad romal v najbolj globok kotiček srca slehernega izmed njih.

Votlina je bila vez, zaradi katere bi lahko še upali, da se bodo še kdaj srečali. Če bi se zgodil čudež in bi Vuk preživel medvedji napad in če bi se zgodil še večji čudež, da bi preživel padec v prepad, in nadaljnji čudež, da ne bi zmrznil brez ovčjega kožuha, bi jih poiskal v votlini, saj so verjeli, da bi našel hrano in vodo. Ampak tisti čudeži, ki bi se morali zgoditi pred tem, so otrokom jemali vsako upanje. Le babica je trdno verjela, da je Vuk še vedno živ.

Sprijaznili so se z Ajdino odločitvijo, da morajo izkoristiti trdo zamrznjeno pokrajino in poiskati prvo

slovansko naselbino, na katero bodo naleteli. Otroci so stesali posebne sani, na katere so nameravali položiti babico in jo potiskati ali vleči po trdem snegu. Že vsaj teden dni ni snežilo, na snegu se je naredila trda skorja. Ni se vdala pod težo človeka. Zdaj je bil čas.

Rada je iskala način, kako bi sporočila Vuku, kam gredo.

Trdno je bila prepričana, da bo Vuk nekoč prišel v jamo in iskal njihove sledove. Rada ni poznala znakov, s katerimi so staroste pošiljali sporočila svojim poveljnikom po slih, in tudi otroci jih niso poznali. Morala se je domisliti česa zelo preprostega.

Ajda je Vladu in Plamenu kmalu po tem, ko so izdelali sani, ukazala, da gresta ob desnem bregu reke najprej dva, nato pa tri dni daleč in iščeta sledi požganega gozda, skrčenih njiv, ognja ali dima, lovskih pasti, česarkoli, kar bi kazalo na človeško prisotnost. S seboj sta vzela volka, hrano in orožje, naložila vse skupaj na sani in najprej v dveh, nato v treh dneh naredila dolgo pot do velike reke, kamor se je stekala njihova, jo prečkala in končno naletela na opuščeno zemljanko. Nista utegnila ugotavljati, ali so tam okoli njive, sneg je bil preglobok, vendar sta bila precej prepričana, da sta blizu naselja. Plamen je trdil, da je ujel vonj po dimu, Vlad o tem ni imel svoje sodbe.

Ajda babici ni znala več pomagati s tistim, kar je imela. V Radinih prsih je piskalo in praskalo, ko se je z ušesom naslonila na hrbet ali prsi in prisluhnila

njenemu dihanju. Čim prej bi morala do medu, zdravnih rastlin, ki bi premagale kašelj in sčistile pljuča, sicer bo v kratkem sledila pljučnica. Te Ajda ni mogla pozdraviti.

Začela se je bitka s časom.

Ali bo prepeļjala Rado v najbližje naseļje ali pa bo zbolela in umrla.

Otroci so razumeli Ajdine strahove in se brez ugovorov podredili njeni želji, da gredo na pot takoj, ko bo mogoče.

»Prosim, Ajda, Vuku moramo pustiti sporočilo.«

»Babi ...«

Bala se je izreči, da je Vuk mrtev, zato se je ustavila sredi misli. Jage babe so lovile takšne hitro izrečene sodbe in jih potem nalašč uresničevale.

»Na steno narišimo pot, po kateri bomo šli.«

Otroci so se kar navdušili nad to misljo. Za risarko so izbrali Milo, ker je imela najbolj mirno roko.

Z baklami so osvetljevali ravni del stene nad babičinim ležiščem, medtem ko je Mila risala s kosom oglja. Najprej se je lotila votline. Natančno je narisala obliko vhoda in skale v okolici.

»Kaj je to?« je vprašal Plamen.

»Naša votlina,« mu je odgovorila Mila.

»Teга nisi dobro narisala. Vuk ne bo vedel, da te čačke predstavljajo votlino!«

»Bo, ker ni tako neumen kot ti!« mu je zabrusila risarka.

Njene modre oči so jezno zabliskale.

»Nehajta! Mila, riši naprej!« je ukazala Ajda in z zanimanjem gledala, kako bo sestra nadaljevala.

Kmalu je nastala slika votline z okolico, reke, ki teče do večje, in nato zemljanke nekje tam, kjer sta fanta trdila, da sta jo videla. Nato je narisala še pet človeških postav in dve volčji.

Vsi skupaj so obstali pred sliko in se zamislili, kako bi v Vukovi koži razumeli narisano.

Plamen se je še vedno jezil.

»Vuk ne bo razumel, kaj mu hočemo povedati. Bom jaz narisal po svoje.«

»Ne,« je ukazala babica. »Dovolj bo. Če bo Vuk prišel do sem, nas bo tudi našel. Nič več ne bomo packali po steni. Pojdimo.«

Fanta sta vseeno dodala na steno še nekaj za svoji duši, pritisnila sta dlani ob steno in Mila ju je obrisala, da sta ostala svojevrstna podpisa.

Radi je skoraj zaprlo sapo od mraza, ko so jo otroci s sanmi vred privlekli na svetlo. Ajda ji je čez oči zavezala platneni trak, ker se je bala, da bi jo po toliko dneh, prebitih v skoraj popolni temi, močna sončna svetloba oslepila.

»Ne smeš ga odstraniti.«

»Rada bi gledala, kam bomo šli.«

»Babica, proti večeru ti bom malo zrahljala trak, da se bodo oči počasi privadile svetlobi. Zdaj je sonce

najbolj močno in od ledene površine snega se odbija kot od zrcala.«

Rada je žalostno vzdihnila.

»Še nekaj, dihaj samo skozi blago. Zrak je zelo mrzel.«

»Zadelala si me kot dojenčka.«

»Ne bodi otročja, babi. Zrak se bo malo ogrel, preden ga boš vdihnila. Tako bo boljše zate.«

Radi je bilo odveč, da je bila tako nebogljena in je morala za vse prositi Milo ali Ajdo. Čutila je, da otrokom predstavlja veliko breme. Brez nje bi se že zdavnaj obrnili proti zahodu in pobegnili. Verjela je, da bi jim uspelo. Kljub temu da so bili le otroci, so se pokazali za neverjetno domiselne in prilagodljive in znali so preseči spore in trenja med sabo. Dve dekleti, dva fanta, dva volka. Med njimi so se spletle vezi, trše od železa, čeprav jih z očmi ni bilo mogoče videti. Morala je priznati, da vidi v otrocih silni Ognjenovi energiji in daljnovidnost, in bila je hvaležna usodi, da je nje no hčerko združila s tako mogočnim moškim. Prav nič ni bila ljubosumna na hčerkino predhodnico, na princeso iz rodu Tavriskov, ki je ni imela priložnosti spoznati, a jo je s svojimi duhovnimi očmi kar naprej gledala v Ajdi.

Karavana se je prvič ustavila sredi dneva, da so se otroci odpočili, pojedli nekaj suhega mesa, volka pa sta otročje divjala naokrog in se med lovljenjem prikopicerala drug čez drugega.

Rada je prijela Ajdino dlan, medtem ko se je vnuki-
nja trudila, da bi jo očistila.

»Ajda, čas je že, da vstanem. Nočem biti več v tako
veliko breme.«

»Babi, ubogaj me. Saj boš kmalu na nogah.«

»Kako dolgo še? Tako me je sram, da morajo zame
skrbeti vnuki. Še vedno vas lahko odrešim. Samo pu-
stite me v kakšni soteski, da me ne izsledijo volkovi,
in mraz bo hitro opravil svoje,« se ji je spodnja ustni-
ca zatresla, kakor da bo zdaj zdaj zajokala.

Babica se je Ajdi smilila, zato jo je nežno in toplo
stisnila k sebi.

»Zlom kolka nikoli ni zaceljen prej kot v dveh lu-
nah. Samo pomisli, koliko časa si skrbela za nas, pa
kako si skoraj umrla od napora pri trojčkih. Takrat se
ni nihče spraševal, ali zmoreš, morala si. Mi smo iz
tvojega testa.«

»Ti nisi Rožina hčerka, ne bi ti bilo treba ...«

Ajda ni mogla odgovoriti, samo pobožala je babico
in upala, da se ne moti in bo babica spet shodila.

Čim prej jo mora prepeljati na toplo, potem pa jo s
pomočjo fantov dvigovati in spet naučiti hoditi. Dol-
go bo trajalo. Udi, ki jih ljudje niso uporabljali ali pa
so morali zaradi zdravljenja mirovati, so bili po tem,
ko so izgubili prisilno oporo, povsem nebogljeni, mi-
šice mlahave in oslabele. V bratstvu še ni videla uspe-
šnega zdravljenja takšnega zloma. Žrtve so vedno
umrle veliko prej, preden so se kosti zares zacelile.

Da bi videla babico spet na nogah, kako se uči hoditi,
je bila v tistem trenutku zanjo zgolj pobožna želja.

»Gremo naprej,« jih je podvizal Plamen.

Nekako si je vzel pravico, da ima odločilno mnenje
o izbiri poti, lovu in potovanju. Dekleti se nista vti-
kali v njegovo vodstvo, kadar je šlo za ta vprašanja.
Priznali sta mu, da je od očeta podedoval sposobno-
sti dobrega lovca in bojevnika.

Hitenje, bežanje in tek, to jim je bilo usojeno, od-
kar so se zavedali sami sebe. Od hitrosti je bilo odvi-
sno njihovo življenje in vsi so dali vse od sebe.

Prvi dan so premagali veliko večji kos poti, kot je
Plamen pričakoval. Upal je, da bodo naši ljudi že ko-
nec drugega dne, ne šele tretjega.

Otroci so se spraševali, kdo so ljudje, ki so zgradi-
li opuščeno zemljanko. Gotovo so bili Slovani. Kdo
drug bi bil tam? Kaj, če jih bodo izročili vrhovnim
starešinam?

Ne bodo vedeli, dokler ne bodo naši plemena.

Prenočili so v soteski, kjer se je dalo zakuriti, in
celo noč nalagali debele kose debel na ogenj, da bi
bilo babici, ki je nepremično ležala, toplo.

Mila je opazila, da sta volčja prijatelja nestrpnna, da
ne moreta spati in da tekata v noč ter se vračata v
rednih presledkih. Ujela ju je v svoj objem in spra-
ševala, zakaj sta tako na trnih, a sta se izmikala, jo
polizala po obrazu in potem spet izginila.

»Volkova čutita bližino drugih ljudi ali pa psov,« je rekla Ajdi.

»Kako veš?«

»Vem. Nekaterih stvari ni treba izreči, pa vseeno veš. Jutri dopoldne bomo naleteli na ljudi.«

»Upam, da imaš prav. Babica lahko vsak čas zboli.« Mila je pogledala proti babici in ji stisnila roko. Bila je precej vroča.

»Nima morda vročine?«

»Ne. Ne še ... Ampak ...«

»Saj vem. Ampak vseeno se morava pogovoriti.«

»O čem pa?«

Mila je samo kratko odkimala in molčala. Ajda je doumela, da noče spregovoriti pred fantoma. Počakali sta, da sta ta odšla do bližnjega grmovja.

»Nekaj morava narediti z volkovoma.«

»Zakaj? Misliš ...«

Ajda je razumela, preden je Mila razložila. Če bi se kolona otrok z babico na saneh približala gradišču tujega plemena v spremstvu dveh volkov, bi jih napadli vsi psi v plemenu, ljudje pa bi jih imeli za zle duhove, prinašalce nesreče in bi jih pobili, če ne bi tega naredili že psi.

»Volkva morata ostati v gozdu.«

»Ne bosta razumela,« je zajokala Mila.

»Česa ne bosta razumela?« je vprašal Plamen.

Dekleti sta vsakič znova pozabili, kako tanek sluh ima njun brat.

»Volkva morata ostati tukaj. Ljudje nas ne smejo videti skupaj.«

»Kaj bi ti storil pred enim letom, če bi prišli k nam tujci v spremstvu volkov?«

»Zgrabil bi lok ...«

»No, vidiš!«

Otroci so žalostno gledali volka, ki sta spet pritekla do njih in tiho cvilila.

Ajda ju je počehljala pod vratom, a sta bila preveč nestrpna, med tihim cviljenjem sta spet stekla proč.

»Mila, pošlji ju v votlino. Tam bosta lahko preživela brez nas.«

»Ne bosta me ubogala.«

»Zate bi storila vse. Samo ukazati jima moraš.«

»Ne bosta razumela.«

»Morala bosta. Sicer bomo vsi umrli.«

Nekaj ur do zore so otroci prebedeli ob ognju in z žalostjo v srcu razmišljali o novi izgubi, ki jih bo doletela. Volkova sta se jim prikupila, njuna mati jim je rešila življenje, mladiča sta pomagala pri lovu, lovsko prijateljstvo je utrdilo medsebojne vezi močnejše kot kri.

Mila je imela prav. Volkova nista poslušno sledila njemu ukazu, naj se vrmeta domov. Krožila sta naokrog in stekla, se spet obrnila proti njej, hotela za sanmi in otroki, ampak Mila jima je vsakič na novo ukazala, da morata ubogati. Dosegli so podrtro zemljanko.

»Mila, naženi ju!« je zavpila Ajda.

»Ne morem.«

»Moraš!«

Mila je stekla proti živalma in volka sta njen tek proti sebi sprejela za preklic krutega ukaza. Otroci so s trpkim okusom v ustih čakali, kaj bo.

Kar nekaj časa je trajalo.

Mila se je vrnila sama in po licih so ji tekle kot lešnik debele solze.

Volka sta zdirjala po poti, po kateri so prišli, in se nista niti ozrla. Otroci so gledali za njima, dokler nista postala majhni črni piki na obzorju, nato pa sta izginila.

»Ne bosta se več vrnila,« je zahlipala.

»Pohitimol!« jih je priganjala Ajda.

Pot proti vzhodu se je vzpenjala skozi redek brezov gozd, in ko so prišli do vrha, se je pred njimi razprl pogled daleč proti širni reki in stotini zemljank na utrjenem, dvignjenem področju ob njej, iz katerih se je dvigal dim.

Slovani so veliko naselje ob reki imenovali Ilovat Kan, toda otroci niso še nikoli slišali zanj in takrat, ko so se z velikim veseljem zapodili proti njemu, niso razmišljali, da bi kdo dajal skupinam zemljank posebno ime. Pri njihovih bratstvih tega ni bilo v navadi.

Budne oči domačih psov so jih hitro opazile in psi so z divjim laježem planili proti njim.

Mila je morala uporabiti vse svoje sposobnosti, da jih je ustavila, saj so prišleki s seboj nosili vonj po volkovih in se je vedno znova našel kakšen predrzen pes, ki se je odločil napasti.

Končno so se jim približali oboroženi varuhi naselja in pregнали pse.

»Kdo ste?«

»Otroci kovača Rastislava iz zadruge staroste Strogobora,« se je zlagala Ajda.

Ni bila pripravljena kar prvemu, ki bi se vtaknil vanje, razlagati, zakaj so morali zapustiti dom.

Najstarejši med vojaki z veliko sulico v rokah se je namrščil in močno nagubal čelo.

»Ne poznam kovača s takšnim imenom.«

»Ali staroste Strogobora,« ga je dopolnil moški s samo enim očesom in hudo rano čez drugo.

»Verjamem, da ne, vojaka. Ni ravno blizu. Ampak zdaj bi morali čim prej prepeljati bolno babico na toplo. Zlomila si je kolk.«

»Zakaj na svetu jo pa potem prevažate naokrog v tem mrazu? In prihajate od daleč, praviš? Kje so vaši moški?«

Vlad in Plamen sta vprašanje dojela z mešanico jeze in razočaranja.

Kar naprej so ju prištevali med otroke, čeprav sta se tako trudila kazati meč in lok, da ne bi nihče spreledal, da sta oborožena.

»Sami smo.«

Možje so planili v krohota.

Vsem je bilo jasno, da štirje otroci in starka, zakrita z vsemi močnimi kožuhi in oblačili, pozimi v gozdu ne bi preživel več kot nekaj dni.

Ajdi so se jezno zabliskale oči. Največjemu izmed telebanov bi najraje pritisnila svoje broneno orožje

na vrat, da bi mu izbila tisti žaljivi smeh z obraza, a bi s tem škodovala babici.

»Pojdimo,« je šepnila fantoma, da so potisnili sani naprej.

Domačini so se malo razmaknili in kolona se je podala naprej.

V bližini prvih zemljank je stala velika kamnita skulptura Svetovida.

Radovedni otroci so se začeli usipati iz zemljank, sledili so odrasli, prav vsi, ki so le lahko za hip opustili svoje opravke, pa so si prišli ogledat čudo, za katero se je šušljalo, da prihaja naravnost iz globokega gozda in je po nekakšnem čudežu ušlo iz Velesovega kraljestva. Nejevera se je kazala v radovednih očeh, potem pa so ženske prevzele stvari v svoje roke. Odpele so goste v eno od praznih zemljank, in kot bi mignil, je na ognjišču gorelo, s svojih domov so prinesle hrano in po dolgih mesecih so otroci in Rada okusili gosto, nasitno obaro.

Ajda je prepustila sestri, da je radovedne domačine potolažila s pripovedjo o njihovi poti. Poučena z izkušnjami, da je Mila s svojo očarljivostjo in priljudnostjo v trenutku osvojila srca poslušalcev, se je raje malo pritajila.

Prebivalci Ilovat Kana so odprtih ust strmeli v Milo.

Kdor je ne bi poznal, bi verjel, da iz njenih ust prihaja samo čista resnica, ampak tudi Mila je razumela,

da je nespametno priznati, kdo je njen oče in zakaj so se podali od doma, kje so doma, da so ušli Eimhearjevi vojski s pomočjo Ajdinega načina zdravljenja trebušne bolezni in kako so se preživljali na pustih, negostoljubnih goljavah. Prav tako je zamolčala, da so za njimi ostali eden od trojčkov in že skoraj odrasla volka.

Ajda je nestrpno čakala, da se je zanimanje umirilo. Vlad in Plamen sta v hipu našla otroke, pripravljene ne poslušati resnične in malo manj resnične lovske zgodbe, Mila se je pridružila skupini vrstnic, Ajda pa je poiskala zdravilko.

V zemljanki, kjer je prebivala morda najbolj izkušena zdravilka v Ilovat Kanu, jo je sprejel vonj po zeliščih, opazila je številne pripomočke, ki so pomagali pri najrazličnejših težavah, tudi pri porodih in obvezovanju ran. Okoli dobrodušne, zajetne ženske v najboljših letih se je motalo kar nekaj otrok in si radovedno ogledovalo Ajdo.

»Potrebuješ pomoč?« je zdravilka preskočila vljudnostna vprašanja.

Kdor se je pojavil na njenem pragu, ni prihajal zgolj na vljudnostni obisk ali klepet.

»Ja. Babica si je zlomila kolk. Prišleki smo.«

»Ja, sem slišala, da so prišli neki novi ljudje. Zdaj ljudje v glavnem odhajajo, Ilovat Kan je že na pol prazen. Kako pa ti je ime?«

»Ajda.«

»Jaz sem Vesna.«

Naročila je najstarejšemu otroku, da popazi na ostale, in se zavila v ovčji kožuh.

»Pojdiva. Mi boš spotoma povedala, kako je z babico.« Kmalu sta klečali ob Radi, ki je še vedno ležala na nosilih, ker je nihče ni hotel premikati ali prelagati na posteljo.

»Dve luni je že, mislim, da je kost zaraščena. Otupa la sem kraj zloma in kost na tistem mestu se je začela debeliti. Mislim, da se je zlom pozdravil in da bi jo zdaj lahko postavili na noge.«

Zdravilka je zmajala z glavo.

»Si prepričana, da si je res zlomila kolk? Pri takšni poškodbi je noga malo krajša in zasukana, tvoji babi ci pa na zunaj ni videti, da bi imela krajšo nogo.«

»Sem. Nogo sem naravnala in pritrdila, da je ostala v pravem položaju.«

»A so v tvojem bratstvu zdravilke dopustile, da se ukvarjaš s tem? Saj še nisi niti odrasla.«

Rada se je vključila v pogovor. Neprijetno ji je bilo, da sta se Vesna in Ajda ukvarjali z njo, kot da ne sliši in ne razume, o čem se pogovarjata.

»Jaz sem zdravilka. Vnukinja se je učila pri meni, a je zelo nadarjena in me je že prerasla v znanju.«

»Res? Kljub temu da je v kraju veliko manj ljudi, me še vedno kar naprej iščejo. Če si dobra, Ajda, bi mi lahko bila v veliko pomoč.«

Obrnila se je k Radi.

»Rada, si pripravljena?«

»Sem.«

Rada se je zavedala, kako krhke so kosti pri starejših ljudeh in da lahko v trenutku, ko bo spet obremenila poškodovano nogo, kost preprosto počí. To bi dokončno odločilo o njeni usodi.

»Postopoma te bova dvignili.«

Prijeli sta jo pod pazduhami in jo počasi dvignili v polsedeči položaj. Radin obraz je postal pepelnato siv. Ajda ji je s platneno krpo popivnala potne kaplje s čela.

»Verjemi, babi, kost bo zdržala.«

Posedeli sta jo do konca, da je Rada lahko zadihala. Potem je sledil težji del. Vesna in Ajda sta napeli mišice in Rado postavili na noge.

»Malo se ti bo vrtelo, Rada,« jo je opozorila Vesna, »zato kar počasi. Nadihaj se in kar stoj. Ne boš mogla premakniti noge, če si ležala polna dva meseca.«

Ajda se je sklonila, dvignila poškodovano nogo in jo premaknila za korak naprej.

»Nasloni se na nogo, Rada.«

Noga je zdržala, a Rada ni mogla hoditi sama. Sprva je bilo za vsak korak treba premakniti nogo s pomočjo roka, toda čez nekaj časa je zmogla brez takšne pomoči.

»Dovolj,« je rekla Vesna, zadovoljna zaradi Radinega napredka.

»V nekaj tednih bo že lahko hodila. Čudovito delo si opravila, Ajda. Moraš mi povedati, čemu služijo

tisti trakovi, s katerimi si povila Rado. Zdaj pa tečem. Otrok ni dobro puščati predolgo samih.«

Vesnina predvidevanja so se uresničila, Rada se je res mučila in skoraj bi lahko rekla, da se je na novo učila hoje, ampak po dveh tednih je hodila povsem tekoče, če sta jo pod pazduho vsak na eni strani držala Vlad in Plamen.

Samo dober mesec dni kasneje se je zdelo, da je bil ves čas od pobega do prihoda v Ilovat Kan le nočna mora, ki je minila in se ne bo nikoli ponovila. Otroci so željni stikov z vrstniki stkali številna prijateljstva, Ajda in Rada pa sta postali Vesnina desna roka, ko je bilo treba skrbeti za bolne in ranjene.

Samo tu in tam je v veselje zaradi preživetja kanila grenka kaplja spoznanja, da med njimi ni več Vuka.

Svet starešin je zasedal na zahtevo Lasota, željnega, da čim prej razreši Ognjena poveljstva nad slovansko vojsko. Prispeli so staroste vseh bratstev s starega ozemlja Slovanov, ki so živeli med rekama Dneper in Dnester. Bilo jih je več kot sto.

Lasota so spremljali sinovi Boris, Svjatopolk, Vladimir, Bogusz in Ziemowit. Vsi so bili visokorasli in utrjeni vojščaki, vsak izmed njih je vodil pravo majhno vojsko. Toda Lasotove želje se niso ustavile na domačem dvorišču. Hotel je poveljstvo nad najbolj elitno slovansko enoto, tisto, ki jo je izuril Ognjen, nato pa naredil veliko napako, ker se ni uklonil svetu starešin.

Lasota takšne napake ni kamil narediti. Prilizoval se je starostam, jim dajal lepa in dragocena darila. Računal je, da ima večino na svoji strani.

Takoj po obilnem obedu so se starešine umaknili na posvet.

Prvi je imel besedo najstarejši med njimi, starosta Kazimir.

»Prijatelji, dovolj smo modri, da lahko govorimo brez zvižčnosti in zavajanja drug drugega. Slovani še nikoli doslej nismo bili v takšnem položaju. Ves svet se spreminja. Tam, kjer smo pokopali dede naših dedov, se zdaj pasejo konji tujih ljudstev z vzhoda. Selimo se na zahod, tja, kjer nikoli nismo živeli. Tam so druga plemena in preganjamo jih z njihovih ognjišč. Slovani se nismo nikoli bojevali na tujih tleh. Drugim plemenom smo priznavali pravico, da živijo svobodno, in vedno smo zahtevali, da oni to svobodno dopuščajo tudi nam. Danes smo tu, ker je Ognjen preprosto ustanovil vojsko, ki jo veča iz dneva v dan. Nikoli doslej nismo imeli tako mogočne vojske. Prijatelj si je ogromen plen, njegove skrinje s srebrom so tako težke, da jih mora vleči deset vozov s po šestimi voli. Pošilja nam hrano, drobtine s svoje mize, v resnici pa je postal kralj, nekaj, kar poznajo na zahodu in česar mi ne poznamo in ne priznamo. Ljudstvo je za svoje voditelje izbralo nas, staroste, in ne Ognjena, ki si ne upa nazaj domov in ne uboga naših ukazov, naj se vrne z vojsko vred. In kaj se dogaja zdaj? Naša bratstva mu sledijo na zahod. Povzročil je preseljevanje, ki ga nismo odobrili in nam bo prislo samo vojne s sosedi.«

Mrmranje starost je potrjevalo, da velika večina misli podobno.

A ne vsi.

Vstal je starosta Borzivoi.

»Starosta Kazimir morda gleda preveč v preteklost. Kdo bo pregnal Obre? S svojimi ogromnimi konjenicami se prosto sprehajajo čez naša ozemlja, prisiljeni smo poklekniti pred njimi, in če se Slovani in Obri borijo skupaj, potem vse koristi pripadejo Obrom. Bojim se, da Slovani sploh nismo več svobodni. Moji prijatelji staroste hočejo odstaviti Ognjena in na njegov položaj postaviti Lasota ali katerega od njegovih sinov. Ne bom dal glasu za kaj takšnega. Ognjen je že dokazal svojo sposobnost in jaz ne bi menjal dobrega konja. Edini je, za katerega lahko upamo, da bo nekoč premagal tudi Obre.«

Razprava se je v hipu razvnela. Kazimirjevi zagoniki so bili veliko glasnejši kot tisti, ki so zagovarjali Borzivoia, in proti večeru, ko jih je že začela zmagovati utrujenost, predvsem pa lakota, je padla odločitev.

Ognjenu so odvzeli poveljevanje slovanski vojski.

Za vojskovodjo je bil imenovan Lasotov najstarejši sin Boris.

Lasotovi vohuni v Ognjenovi vojski so opozorili na obrobni spopad, v katerem so Slovani posekali nekaj Germanov in Keltov. Poveljnik poražene vojske je vedel, kje naj bi se nahajali Ognjenovi otroci. Pobegnili

naj bi proti vzhodu do Dnepra. Lasoto je vedel, da ima Rada, babica, ki je pobegnila z Ognjenovimi otroki, sestro v enem izmed bratstev tam daleč na vzhodu, zato so staroste šteli, da mora biti v poročilu nekaj resnice.

»Pošljite hitre sle k Dnepru. Največja naselbina je Ilovat Kan. Najprej naj poizvejo tam in potem iščejo navzgor in navzdol ob toku.«

Vuk se je zavlekel v posteljo v votlini, ki je še vedno dišala po bratih, in si želel, da se ne bi nikoli več zbudil. Preživel je strašno noč, polno strahov in mor, zjutraj je bil ves polomljen in neprespan. V votlini je bilo na palici visoko pod stropom, da do tja ne bi zašli škodljivci, obešenega nekaj suhega mesa. Vuk se je potolažil z njim in se spet zaril v slamo.

Veselje do življenja je izginilo.

Po dveh dneh žalovanja, stokanja in tudi občasne joka se je le odločil, da bi bilo vseeno dobro zakuriti in si osvetlili domovanje. Brez pretirane vneme je pripravil suho slamo, posušen mah, borove vejice in dračje ter ukresal iskro. Razpihal je šibek plamen in vtaknil gorečo slamo pod pripravljeno kurivo. Ogenj

je veselo hušknil po suhem lesu in votlina se je prikazala iz teme.

Vukove oči so se počasi privadile na migetanje ognja in potem je zagledal sliko.

Začudeno je nabral čelo v gube, vzel baklo in si posvetil.

V hipu je dojel, kaj pomeni.

Vedo, da sem živ!

Spoznanje ga je pretreslo do dna srca. Ves čas se je bal, da bodo babica, sestre in bratje menili, da ga ni več, zdaj pa je videl dokaz, da so mislili nanj in mu sporočali, kam so odšli. S prsti se je dotaknil slike, sledil krivuljam do figuric, ki so ponazarjale babico, Ajdo, Milo, Vlada in Plamena.

Zdaj je vedel, kam so šli, in lahko se bo podal za njimi.

Pod sliko je zagledal obris dveh dlani. Položil je svojo dlan na risbo. Ujemali sta se do popolnosti.

Vlad in Plamen sta mu čez steno v votlini segala v roko.

Zajelo ga je takšno veselje, da je zavriskal, kolikor mu je dalo srce.

Odmev se še ni izgubil, ko je zasišal šum pred vhodom.

Hitro je dvignil baklo.

Proti njemu sta tekli dve temni sencii.

Zavpil je, toda sencii sta se spremenili v volka, ki sta planila proti njemu.

Tik preden bi z baklo z vso močjo zamahnil proti napadalčema, ga je prešinilo, da sta volka še mlada, nedorasla in da ...

»Volki!« je zavpil od veselja, vrgel baklo na ogenj in razširil roke v objem, v katerega sta planila volka in ga začela cvileč lizati po obrazu.

Veselje obeh živali je bilo neizmerno, komajda se je rešil vseh nog in jezikov, ki so ga pritiskali ob tla in tacali po njem.

Vrgel jima je hrano, hvaležno sta jo pogoltnila in ga pozorno gledala s svojimi zelenimi očmi.

Njihov trop je razpadel na samo tri člane in volka sta molče priznala, da je Vuk zdaj prevzel položaj vodje tropa.

Crkjali so se in božali, lizali in se gnetli drug ob drugem.

Vuk ni skoparil s posušenim mesom, bil je tako vesel, da bi volčjima prijateljema dal vse, kar je imel.

Streznitev je udarila kot Perunova strela z vedrega neba.

Volka sta še naprej igrala svojo vlogo preganjalca divjadi, toda tokrat na drugi strani ni bilo treh lovcev, ampak samo eden, domet Vukovega orožja, loka ali prače, pa je bil omejen. Tudi divjadi skorajda ni bilo. Jeleni so se preselili, zajci so bili redki, predvsem pa hitri. Skoraj nemogoče je bilo zadeti bežečega zajca v teku, saj je neverjetno hitro menjaval smer. Ni mogel predvideti, ali bo prhnil vstran po treh, petih ali

petnajstih skokih. Težka jelenja koža ga je ovirala pri lovu, brez nje pa ne bi preživel zimskega mraza.

Trojica negodnih otrok je bila večkrat lačna kot sita. Vuku je bilo v votlini neprijetno spati samemu, zato je poklical volka k sebi in vsi trije so se zarili v globoko plast listja. Nobene potrebe ni bilo po večjem številu ležišč, zato je razdril vsa preostala in uporabil steljo zase in oba volka.

Ker v bližini votline ni bilo več najti divjadi, je morala trojica na dolge poti na goljave ali pa v gozdnato področje proti vzhodu, da bi se prehranila. Večkrat se je zgodilo, da so zatavali predaleč, da bi se do noči vrnili domov. Volkova sta se zvila v klobčič in zaspala kar v snegu, Vuk pa je iskal toploto tako, da se je zaril mednju in vse skupaj pokril s težko kožo.

Vedno redkeje so se vračali v votlino.

Divjad so našli dlje proti severu in sledili so ji tik za petami, lovili ostarele, slabše živali, ki so že izgubile življenjsko moč.

Zasledovanje divjadi na tuja območja je bilo nevarno, a se ne volkova ne Vuk niso zavedali nevarnosti, dokler ni bilo prepozno.

Mlada trojica ni bila edina, ki je iskala hrano. Po goljavah so se podili volčji tropi, ki so teknovali med seboj za hrano in so imeli svoja lovišča označena z vonjem odraslih samcev. Volkovi so se izogibali plenjenju divjadi na ozemlju drugega tropa, saj je to povzročilo neizbežen spopad za ozemlje.

Mladiča sta vedela, da vdirata na tuje ozemlje, a ker sta se podredila Vuku, se je podiralo naravno priučeno obnašanje. Mirno sta stekla na tuje ozemlje, prignala velikega jelena naravnost pred Vuka, ki je s srečnim strelom pobil žival. Vsi trije so planili po hrani, Vuk je z mečem razparal trup in si postregel z jetri, ki jih je imel najraje.

Grozljivo renčanje celega tropa volkov je kmalu prekinilo gostijo.

Mladiča sta planila pokonci, repa sta samodejno skrila med noge in kar malce počepnila. Samo nekaj korakov proč je drug ob drugemu stalo vsaj ducat odraslih, grozeče renčelih volkov z dolgimi, bliskajočimi očnjaki. Zahtevali so svojo pravico. Plen je bil njihov.

Vuk je planil pokonci in skočil proč od jelena. Pomaknil se je proti drevesu, ki je z nizkimi vejami branil neposreden napad od zadaj. Izvlekel je meč in potegnil težko jelenjo kožo na hrbet. Samo trenutek kasneje je prvi volk že poletel proti njegovemu vratu. Uspelo mu je uperiti meč v napadalčevo telo in zarezati v vrat, da je volk brez glasu padel pred njegove noge. V tistem so napadli ostali volkovi. Mladiča sta se zatekla pod Vukove noge in hlatala po napadalcih, zadajala kratke, ostre ugrize, Vuk pa je divje strgali vsenaokrog. Sploh ni čutil, da so mu volkovi strgali kožuh s telesa, začutil je le, da je lažji in hitrejši. Trop napadalcev se je vrgel na uplenjenega jelena. Zmagovalci so dokazali svojo pravico do hrane. Napad je

začel vodeneti, kolikor bolj se je mlada trojica odmikala od jelena. Volčji trop je bil zadovoljen z zmago.

Zveri so z divjim tekom žrle še toplo meso, tiste, ki so bile na vrsti za hranjenje v drugem krogu, pa so zasedovale vsiljivce do označene meje svojega lovišča, grozile z odprtimi gobci in uprizarjale lažne napade, ki so jih ustavile, tik preden bi jih doseglo Vukovo bridko orožje.

Vuk je hitel proč, pogrizena in krvava volka sta mu sledila.

Ko so bili na varnem, se je Vuk zrušil v sneg. Srce mu je še vedno divje utripalo in mrzaz mu je grizel rane, da je peklo kot živ ogenj. Spet je ostal brez kožuha.

Prijelo ga je, da bi zajokal od besa. Uplenjeni jelen bi zadoščal za dolgo, tudi mesec dni in več. Ne bi bilo več treba skrbeti, da bi pomrli od lakote.

Zdaj se je spet začejjala bitka za življenje.

Votlina je bila edina možnost preživetja, a še prej je moral očistiti rane. Volčja tovariša sta ležala v snegu, eden je imel veliko rano na vratu, kjer je napadalec iskal žilo življenja, da bi jo pretrgal, a je na srečo zgrešil za debelino palca. Lizala sta si rane in tiho cvilila. Ranjeni volk je izgubil precej krvi, postavil se je na noge in spet padel v sneg.

S tresočo roko je Vuk odsekal dve debeli veji in s pomočjo Ajdinega poduka, kako izdelati nosila, naredil ležišče za volka, položil vse svoje orožje na nosila in začel vleči.

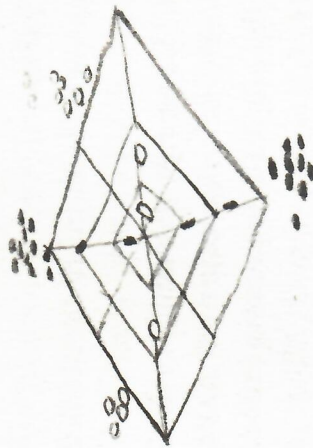
Računal je, da je od votline oddaljen dva dni hoda, a zdaj je že vedel, da lahko preživi tudi samo v lahkem oblaku, če naredi snežno zavetje. Okus po sveži hrani je kmalu izginil, pojavila se je lakota, a je vztrajno in odločno vlekel nosila z ranjenim prijateljem, medtem ko je drugi volk s spodvitim repom med nogami in sklonjeno glavo hodil ob Vuku.

Proti večeru so splašili jato jerebic, ki so v globokem snegu sprhutale v zrak in pristale v grmovju pred njimi, v upanju, da jih preganjalci ne bodo zasledovali.

»Stoj,« je Vuk ukazal lovskemu tovarišu, ki je našpil ušesa proti plenu.

Zavihtel je pračo in zadel. Jata je vnovič sprhutala proč z enim članom manj, a še vedno preblizu za smrtosno Vukovo orožje. Zadel je tudi drugič.

Razdelili so si plen, a je moral Vuk ranjenca pitati. Izsekal je zavetje iz ledenih kock in se zavlekel vanj skupaj z obema volkovoma, ki sta mu pomagala greti mrzlo prenočišče.

Rada je skušala skriti, od kod prihaja in kdo je, tako kot so to počeli otroci. Čim prej si je želela k Sobeni. Zdravilka Vesna jo je poznala po imenu in je vedela, da živi v bratstvu z imenom Dneper Ozero, samo tri dni hoda od Ilovat Kana proti jugu. Njena hoja je bila vsak dan bolj odločna in mišice so se ob močni hrani okrepile. Zdaj je že spremljala Vesno in Ajdo po naselbini, še vedno pa ni zmogla dolgega potovanja.

»Čim prej moramo od tod,« je rekla Ajdi in Mili, ko so sedle k večerji.

»Komaj smo si uredili tole zapuščeno zemljanko in bi že morali naprej?« je zastokala Mila.

»Hitro se moramo dogovoriti, preden prideta Vlad in Plamen. Kjerkoli se pojavite, pritegnete pozornost.

Dve lepi dekleti, ena temna, druga svetla in trojčki, povsem enaki drug drugemu. Hitro bodo ugotovili, da ste Ognjenovi otroci. Saj poslušate, kaj govorijo ljudje o vajinem očetu?«

Ajda je prikimala.

»Navijajo zanj. Sploh mladi fantje. Želijo si v njegovo vojsko.«

»Starejši niso na njegovi strani. Starešine jih strašijo, da je brezbožec, da ne spoštuje starih običajev in starih bogov, kar bo pripeljalo do poraza,« je dodala Rada.

»Ljudje so čudni,« je pristavila Mila.

»Čim prej moramo stran. Lasoto ima podporo starešin in izvedela sem, da sta zvečer v Ilovat Kan prišla spela ovaduha, da bi nas izsledili. Kdo ve, kako so izvedeli, da smo pobegnili sem.«

Pojedle so že večerjo, fantov pa še ni bilo na spregled.

»Presneta mulca!« se je jezila Rada.

»Poiskat ju grem,« se je ponudila Ajda.

Zavila se je v toplja oblačila in čeznje potegnila ovčji kožuh, da je bila videti kot malo manjši moški, nikakor ne črnolaso dekle, ki bi vzbujalo pozornost.

Ajda je kar slutila, kje sta brata. Vesnina sosedja je imela poleg drugih otrok tudi dve hčerki skoraj njune starosti, morda leto ali dve starejši, in fanta sta kar izgubila glave. Kar naprej sta tičala tam. Pritihotapila se je do tja, ne da bi jo kdo ustavil. Odmaknila je težko kožo, napeto čez slamo, in pokukala skozi špranjo.

Vlad in Plamen sta se igrala z dekletoma. Imela sta fižol črne barve, dekleti belega. Na tleh so bila vrisana na polja in igralci so morali spraviti vse svoje fižole mimo nasprotnika na varno v stajo. Na potezi je bil Plamen in pričakujoče je zavrtel vreteno, v upanju, da se bo ustavilo tako, da bo imel dovoljenje za prosto pot. Vreteno se je obrnilo narobe in na vrsti je bilo eno od domačih deklet. Zavrtela je vreteno, z upanjem gledala, kaj bo, in kriknila od veselja. S svojim belim fižolom je lahko prišla v hlev, pri tem pa je zabila dva črna fižola.

Mlajše deklice igra ni tako zelo zanimala, s svojimi modrimi očmi je strmela v Plamena in se nikakor ni mogla zadržati.

»Povej še enkrat, kako si se boril z medvedom.«

Plamen je malce zardel, potem pa vseeno ustregel dekletu.

»Bila je noč. Trdna tema kot v rogu. Vsi smo spali, samo jaz sem slišal stopinje velikanskega medveda, kako se nam bliža. Zgrabil sem sekiro in planil pokonci. Ni bilo časa, da bi budil ostale. Medved se je postavil na zadnji taci in strahovito zarjovel. Imel je gromozanski gobec, očnjaki so bili veliki za ped. Z vso silo sem se zakadil vanj, udaril s sekiro po njegovi glavi, da se je prevrnil na bok. Potem sem skočil nanj, še enkrat zavihljal sekiro, in preden je zver dvignila šape s kremplji, presekal njegovo glavo, kakor da bi razklal bučo.«

»Kako si pogumen!« je vzkliknila deklica.

Starejši člani družine, zbrani ob ognju, so se samo prizanesljivo nasmehnil.

»To imam po očetu. Moj oče Og- Ostromir me je učil, kako se boriti z medvedi. Od takrat sem neustrašen.«

Vlad se je smejal in ga na skrivaj sunil v rebra.

Eden od starejših se je obrnil k otrokom.

»Ti, junaček, jutri bo lov na merjasca. Zdaj se najbolje lovijo, ko je sneg globok in je mogoče prašičem dobro slediti. Lahko greš z nami in nam pokažeš, kako spreten lovec si.«

Ljudje so planili v krohot, samo občudovalka se je postavila Plamenu v bran.

»Plamen je velik in neustrašen lovec. Boste že videli!«

Ajda je počakala, da se je smeh umiril, potem pa siknila skozi režo.

»Plamen, takoj domov!«

Nihče ni slišal njenega ukaza, samo Plamen je trzil. Njegovo uho je prepoznalo tihi šepet in kmalu sta se pojavila iz tople zemljanke.

»No, veliki medvedji lovec. Bosta spala kar pri puncah?«

»Ajda!«

»Kaj, a se ne smukaš tu samo zaradi ljubke zlatolasteke z modrimi očkami?«

Plamen je jezno, a tudi precej otročje zamahnil proti sestri, ta pa je izbruh pričakovala in ga spotaknila čez podstavljeno nogo, da je padel v sneg.

Smeje mu je ponudila roko.

»No, vstani in hitro domov. Rado skrbi, da bosta ostala lačna.«

Zjutraj so se vsi moški v Ilovat Kanu zbudili polni lovske strasti. Že zelo zgodaj so opravili svoja jutranja opravila in se do zob oborožili z dolgimi kopji, sekirami in loki. Dan se še ni dobro prebudil, ko so tiho krenili proti gozdu in se začeli razvrščati v pahljačo. Druga skupina se je v koloni po eden odpravila daleč naokrog, da bi postavila zasedo. Divje prašiče so kanili gnati proč od vasi, in ne proti vasi, da ne bi kakšen ranjen ali podivjan merjasec vdrl v naselje in ranil katerega od starcev, žensk ali otrok.

Pri Radi je bilo zjutraj precej napeto, končalo pa se je s solzami v očeh nadebudnih lovcev, Vlada in Plamena, ki sta se na vsak način hotela pridružiti pogonu.

»Desetkrat boljša lovca sva od teh štorov, ki se bodo na vsa usta hvalili, če bodo kaj ujeli!« je tarnal Vlad.

»Babica, pusti naju, da greva. Obljubiva, da bova pazila nase.«

Rada ju je pobožala po laseh.

Spustila bi ju, saj je dobro vedela, kako silno si želi ta na lov, ampak prav ta dogodek je bil voda na mlin njene nakane, da se bolj ali manj na skrivaj izmuznejo iz naselbine in pobegnejo k Sobeni.

»Samo pobrali bomo svoje stvari in odšli, zato ne moreta na lov.«

»Odšli?« sta v en glas osuplo vprašala fanta.

»Tu ni več varno,« mu je razložila babica.

»Včeraj si se skoraj zagovoril, kdo je tvoj oče,« ga je opomnila Ajda.

Plamen je osramočeno spustil oči in skomignil. Tudi potovanje je obetalo dogodivščino. Svet od nasebine naprej je bil povsem neznan, predvsem pa vodnat. Velika reka je bila svet zase in fanta sta si ga želela поблиže spoznati.

»No, fanta, pomagajta.«

Otroci so poprijeli za delo, pospravili svoje uborno imetje v cule in jih znosili na sani. Rada je prosila Peruna, Velesa in Mokoša, naj bodo na poti prizanesljivi do njih, in brez slovesa so se podali iz naselja.

Niso še dosegli zadnje hiše, ko so zaslišali divje kričke od tam, kamor so zjutraj krenili lovci.

»Ne ozirajte se, otroci. Naprej moramo!« jih je podvizala babica.

Otroci so vseeno obstali in gledali, kaj se dogaja.

Štirje moški so pritekli iz gozda, vsak je držal eno okončino petega moškega, iz katerega je drla kri.

»Vesna!« so vpili tisti, ki so tekli ob nosačih.

Rada je prepoznala najvplivnejšega prebivalca naselja, mogočnega moškega s povsem sivo brado, Radsula, ki jo je sprejel in odredil, da jim dodelijo prazno zemljanko. Sodil je med najbolj vplivne staroste v kraju. Ranjenec, ob katerem je tekel, je bil njegov najstarejši sin.

Prvi tekači so že pritekli do Vesnine zemljanke, a pričakali so jih le otroci.

Položili so ranjenca na tla.

»Kje je Vesna?«

»Ni je tu. Neka ženska rojeva in je odšla tja.«

»Kam?«

Ajda je vse skupaj opazovala skoraj iz neposredne bližine. Gledala je ranjenca in temno rdečo kri, ki je v močnih curkih brizgala iz raztrganine na nogi.

»Rada, pridi!«

Stekla je k ranjencu in odrinila moške, ki so kot olesneli stali ob telesu na tleh, ne da bi vedeli, kaj naj storijo.

»Pustite me blizu! Rada, razkužilo!«

Izvlekla je broneno bodalo, ga za hip podržala nad ognjem in prerezala vsa oblačila, da je razgalila ranjeno nogo.

Stisnila je desnico v pest in jo z vso močjo potisnila na področje dimelj, da je vsaj malo ustavila krvavitev.

»Ti!« je zavpila moškemu ob sebi, da se je sklonil in pogledal, kaj hoče.

»Močno pritisni s pestjo takole, kot pritiskam jaz, in ne popuščaj. Uporabi vso moč, kar jo imaš!«

Moški je z odprtimi usti gledal Ajdo, dokler ni Rada sul zatulil.

»Naredi, kar pravi!«

Rada je medtem prinesla razkužilo, ki ga je imela pripravljenega Vesna za svoje potrebe, Ajda je hitro izmilarano, ranjenec pa je od bolečine na ves glas kričal.

Ajda je v raztrgani mišici našla pretrgano žilo in jo stisnila. Z nožem je malenkost razprla rano, da bi videla, ali je še kje kakšna večja poškodovana žila, a je ni opazila. Podvezala je žilo in začela šivati rano. Ranjenec je končno omedlel, kričanje je ponehalo, kot bi odrezal.

»Je Gnierat umrl?« je zavpil njegov oče.

Rada ga je pomirjujoče prijela za roko.

»Omedlel je. Morda je tako boljše. Zdaj ne čuti bolečin.«

Vsi moški v sobi so brez besed, skoraj brez diha gledali dve ženski, kako se trudita okoli ranjenca. Nikoli še niso videli česa takega. Starka in mladenka, Črnolaso dekle je umirjeno ukazovalo stari zdravilki, ki se je brez besed pokorila sleherni besedi. Gledalci niso vedeli, kaj počneta, strmeli so v ogromno odprto rano, ki bi morala nesrečnega lovca že pokončati. Mladenka je šarila po njej samo z iglo in čudovito okrašenim nožem, nikoli pa ni prijela ničesar s prsti, razen ko je podvezala žilo, pa še takrat si je dlani izmila v žganju. Plasti raztrganih mišic je večše zašila skupaj, potem pa je storila nekaj, kar je sploh povzročilo glasno zajemanje sape med gledalci. Radi je ukazala, naj najde močno slamico, jo razkuži v žganju in nekajkrat potegne čez ogenj. To slamico je namestila med plasti mišic prav do srčike raztrganine, tam, kjer je bila pretrgana žila, in šivala naprej. Na koncu je zašila še kožo in iz rane je gledala vstavljena slamica.

K ranjeni nogi je prislomila dva kosa prav skrbno obžganega in očiščenega lesa in povila nogo tako, da je les dajal nogi oporo. Rano je pustila nepovito, čez njo je položila čisto platno.

»Dvignite ga na posteljo. Previdno. Pazite na nogo, da se bo čim manj premikala.«

»Ubogajte,« je zagrmel oče in možje so se zganili, da bi čim prej izpolnili ukaz.

Takoj ko so ranjenca položili na ležišče, so se možje umaknili in v zemljanki so ostali Vesnini otroci, Rada s svojimi, ranjenec in poglavar Ilovat Kana.

Nekaj trenutkov je v prostoru vladala smrtna tišina.

»Vi ste Ognjenovi otroci,« je tiho spregovoril.

Ni mu bilo treba vprašati. Sloves črnolase zdravilke je segal zelo daleč in Lasotova nasledovalna skupina ga je dobro poznala in z njim seznanila tudi staroste v naselju.

»Ti si Ajda.«

Ajda je pokimala. Ko je videla krvavečega lovca na tleh, ni imela nobene izbire več. Zavezana je bila znano, s katerim je reševala življenje, in nikoli mu ni obrnila hrbta.

»Bo Gnierat preživel?«

»Odvisno od tega, ali je med zašitimi plastmi zli duh. Vstavila sem slamico, da bi se gnoj, ki kaže, da je v rani zli duh, lahko izcedil.«

»Dekle, česa takšnega nisem še nikoli slišal.«

»A to ne pomeni, da ni res.«

»Kaj moram storiti zdaj?«

»Lahko molite k bogovom, da je v njegovem telesu ostalo dovolj krvi in življenjske moči. Morda bo preživel ali pa tudi ne. Negovati ga bo treba vsaj dve polni luni. Čistiti in paziti, da se rana ne okuži. Če dobi vročico, bo umrl. Vesna bo vedela, kako. Dobra zdravilka je.«

»Dekle, menda ne misliš, da ti bom pustil oditi?! Ostala boš tu in rešila mojega sina.«

»Če lahko babica in otroci prosto odidejo k teti Sobeni.«

»Sam jih bom pospremil. Ampak ti boš ostala tu. Če bo sin preživel, se boš pridružila babici. Če umre, potem boš umrla tudi ti. Od moje ali Lasotove roke.«

Pogovor med Rado in Ajdo v prazni zemljanki, kjer ni bilo več nobene njihove stvari, je bil vse prej kot lahek.

Rada je jokala in stiskala Ajdo k sebi.

»Ne bom te pustila same, ljubica. Ostala bom in ti pomagala.«

»Ne. Babica, to je pretežko zate. Zlom je sicer zaraščen, ampak še vedno si šibka in ne moreš bedeti ob ranjencu. Še sama ne vem, kako bom zmogla. Tega pa ne morem početi, če nad vašimi vratovi visi Lasotov meč.«

»Ampak ves čas bo visel nad tvojim!«

»Rada, izvlekla sem se tudi iz težjih položajev. Zapaj vame.«

»Saj ti zaupam, ampak ti si po Rožini smrti moje edino sonce.«

Ajda se je zasmejala in zmajala z glavo.

»Kaj pa Mila? Praviš, da je izrezana Roža. Ona je prva v tvojem srcu.«

Rada je ostro zajela sapo.

»Tea mi pa že ne moreš očitati! Ti si moja prva vnukinja, čeprav si podobna svoji mami. Rada te imam, da me kar boli.«

»Saj vem,« se je omeščala Ajda.

Spet je objela babico, ki je trepetala kot drobno, rumeno pišče.

»Prosim te! Odpelji jih od tod.«

»Ne bom izgubila še enega otroka!«

»Babi, če ti kaj pomeni, nisem začutila Vukove duše. Ne še. Še vedno je med nami.«

Babici so se po licih usule solze.

Nikakor ni razumela, kako je lahko tako zelo zastajala deklici, ki je pred njenimi očmi postajala ženska. Ko je bila sama v njenih letih, so ji misli frilele naokrog kot radoživi metulji in ji ni niti na pamet prišlo, da bi poslušala mamo ali babico, čeprav sta bili obe izkušeni ženski in odlični zdravilki.

»Boš res pazila nase?«

»Bom.«

»Zakrivaj se. Zdaj se lahko, ker je še zima. Moškimi lahko hitro padeš v oči. Drugačna si od domačih deklet, to jih razburja.«

Ajda je pokimala. Seveda bo pazila. Ni si hotela nakopati nepotrebnih težav.

Slovo od domačih je bilo težko in fanta sta komaj skrivala solze. Ajda je bila nekaj vmes med izkušeno starejšo sestro in zelo mlado, razumevajočo mamo.

Kar nekaj časa je trajalo, preden so se poklapano obrnili proč in potisnili naložene sani proti jugu. Ajda je stekla v zemljanko, kjer je že čakala Vesna s ti-soč vprašanji. Skrivala je obraz, toda Vesni se ni dalo ničesar prikriti. Začutila je tolažečo dlan na hrbtu in dovolila si je, da je zatrepetala kot malo prej babica.

»Včasih si lahko dovoliš solze. Te čistijo dušo, Ajda. Potem je lažje.«

Ajda si jih je obrisala z rokavom in stopila k ranjencu.

»Kako je z Gnieratom?«

»Spi.«

Skupaj sta pogledali spečega moškega. Odgrnili sta ranjeno nogo in preverili slamico. Po njej se je izteкла sokrvica.

»Še naprej naj pije kamilični čaj, rano pa bova povijali s čemažem in smrekovimi vršički. Vedno, kadar sem otroške rane namazala s tema pripravkoma, so se hitro zaprle brez gnojenja.«

»Ne verjamem, da se tako grozna rana ne bo ognojila,« je podvomila Vesna.

»Če se bo, moje življenje ne bo vredno piškavega oreha.«

To je bilo res. Starosta se skoraj ni odmaknil od poškodovanega sina.

Gnierat je ravno takrat odprl oči in uperil pogled v Ajdine.

Težko bi rekla, da se je povsem zavedal, kako je z njim. Trpeti je moral hude bolečine, a ni poskušal z rokami razpraskati rane, samo vdano je gledal vanjo, kakor da ve, kdo drži v dlaneh njegovo življenje. Iz pogleda sta sijala zaupanje in neizmerena hvaležnost.

Nič ni rekel, ni se oglasil in Ajdo je zanimalo, kakšen glas ima. Tisto nečloveško vpitje, ko so ga prinesli, tisto ni štel, ker v smrtnem strahu ni mogoče nadzirati telesa.

Začudeno je gledala jasne, kot jesensko nebo svetle oči, obrobijene z dolgimi svetlimi trepalnicami, ki so spominjale na čisto majhne, umetelno narejene metlice. Čelo je bilo gladko, brez gub, kot da se nanj ni še nikoli splazila prav nobena skrb.

Ležal je mirno, povsem odvisen od njenih rok.

Odgovorna je bila zanj. Če bo šlo kaj narobe, bo sama kriva. Zato, ker bo kaj spregledala ali ker ne zna dovolj. Pri zdravljenju ran ni nikoli dovolj znanja, vedno se kaj zgodi prvič in predvsem nepričakovano. Stisnilo jo je pri srcu ob misli, da bi se temu lepemu mladeniču, ki je komaj odrasel, zgodilo kaj hudega ali da bi umrl zaradi njene nevednosti. Morda bodo nekoč ljudje znali bolje in učinkoviteje zdraviti, ampak ona je bila šele na začetku svoje poti.

Gnierat je bil pretresljivo lep. Ni si mogla pomagati, da ne bi položila prstov na nežne poteze še skoraj povsem gladkega obraza.

»Bom umrl?«

Zazeblo jo je do dna duše.

»Ne vem,« je priznala.

V tistem trenutku se ni upala zateči k zanikanju te možnosti, ki je običajno brez premisleka zletelo iz njenih ust. Ni mogla reči, da seveda ne bo. Da je vse v redu. Kako naj ve, ali se bo domislek s slamico izkazal za uspešnega? Kaj, če se slamica zabije, sokrvica pa ostane v rani, se ognoji in vname? Kako bo noga živela s spodvezano žilo? Morda so še druge žile, ki bodo nadomestile poškodovano.

Dvignil je dlan in prepletel svoje prste z njenimi.

»Hvala,« je dahnil čisto nežno.

Zaprj je oči, kot bi hotel pokazati, kako zelo ji zaupa.

»Od kod veš vse te stvari?«

Ajda se je obrnila k Vesni. Skoraj bi ji priznala, potem pa si je premislila. Rada jo je svarila, da je včasih boljše molčati kot povedati vse po resnici. Kdo ve, kako bi zdravilka sprejela razlago, da se predvsem uči iz primera do primera in da včasih išče znanje že preteklih generacij, spravljenih v svoji glavi, do katerega lahko dostopi le, kadar halucinira? Da takrat vidi svojo mamo, princeso iz rodu Tavriskov, ki so znanje zdravljenja povzeli po kdo ve kdaj živečih zdravilcih in

ranocelnikih, ki se niso bali odpreti človeškega telesa. Dobro je vedela, da zdravljenje ni vedno uspešno. Včasih se čisto običajna rana izkaže za smrtno in včasih na oko zelo huda miruje in se zaceli, da ostane samo brazgotina. Ajda je bila prepričana, da obstaja nekakšen zli duh, ki se naseli v rano, zato je rane branila pred vstopom tega duha z ognjem in žganjem, izvlečki zdravilnih rastlin, ki so šli duhu v nos in so ga odganjali. Včasih se je vseeno izkazalo, da je duh močnejši od njenega truda, in ranjenec je zgnil pri živem telesu.

Samo da se to ne zgodi Gnieratu!

Grožnja njegovega očeta, da bo umrla, se je ni dotaknila.

Tolikokrat se je že znašla na robu, da še enkrat ne bo prav nič posebnega.

Dotlej pa se bo z vsemi močmi borila za ranjenca.

»Ajda?«

»Oprosti, zamišljena sem.«

»Zdaj vsi, ki ne morejo dobro na stran, hočejo tebe. Pred hišo stoji cela vrsta bolnikov, in če starosta ne bi postavil dveh stražarjev, da jih odganjata, bi vdrli sem in te odpeljali s seboj. Nenadoma ne pomenim prav nič več, čeprav so me še nekaj dni nazaj vsi hvalili.«

Ajda je začutila grenko ljubosumje v Vesninih besedah. Nobene priljubljenosti si ni želela. Vesna bi ji lahko naredila veliko škode, hkrati pa jo je potrebovala. Gnierata ni mogla sama negovati ves dan, morala se je tudi spočiti. Morala si je pridobiti Vesnino zaupanje.

Vesna je poleg svojega znanja nosila v sebi tudi vse tisto, česar so jo učile predhodnice, in Slovani so v zdravljenje vmešali celo kopico vraž, najhuje pa je bilo, da so včasih uporabljali čudne, celo strupene zvarke, da bi zadostili zahtevam bogov, ko so jih prosili za zdravje. Bala se je, da bi Vesna vročico poskušala odgnati s pajčevino, namočeno v deset dni postano vodo, posušeni mi zajčjimi jetri, stolčenimi v prah, in podobnimi, na podlagi vraž pripravljenimi zdravili.

»Vesna, kmalu bom odšla. Že zdavnaj me ne bi bilo več, če se ne bi zgodila ta nesreča. Tudi trenutka dlje se ne bom zadrževala tukaj, če bo Gnierat okreval.«

Starosta je previdno odprl vrata in vstopil.

Zakorakal je naravnost k sinu in ga zaskrbljeno pogledal.

»Gnierat?«

Sin je pogledal očeta in dvignil roko, da sta se desnični znašli v tesnem stisku.

»Mama želi skrbeti zate.«

Ajda se je spogledala z Vesno. Zdravilki ni bilo vseh, da mora v svoji zemljanki trpeti ranjenca, za katerega se lahko izkaže, da bo še dolgo nepokreten. Raje bi videla, da bi za Gnierata skrbela mama. Ajda je lahko razumela Vesnine želje po zasebnosti, a se je bala pretirane materine vneme. Kadarkoli je prišla na obisk, se je jezila in klicala na pomoč Peruna, da bi pomagal sinu. Z Ajdo se nikakor ni razumela.

»Prenašanje bi Gnieratu lahko škodovalo.«

»Tudi iz gozda smo ga prinesli in je preživel.«

»Takrat je bil ranjen. Zdaj je zašit, šivi so še sveži, prosim, pustite ga tu vsaj še deset dni.«

Starosta je bil razdvojen, saj je živel pod velikim ženinim pritiskom, ker ni mogla razumeti, da tujka neguje in čisti njenega sina, ga gleda golega in ga umiva, čeprav je to želela početi ona. Toda Ajda ga je prepričala s svojo odločnostjo.

»Prav. Zaupam ti. Gnierat lepo napreduje.«

Najbližje Ilovat Kanu je Vuk prišel eno luno kasneje, ko so se volku, ki jo je skupil po vratu, rane zaprle in je lahko spet lovil. Vuk je preživel samo zaradi obeh volkov, ki sta ga v ledeni luknji grela s svojima kožuhoma. Potem so uplenili nekaj lisic in njihovi kožuhi so postali Vukova obramba pred mrazom. Na sever si mladi lovci niso več upali zaradi močnih volčjih tropov, lovili so vedno bližje kraju, kamor je Ajda povedla otroke in babico.

Vuk je kmalu napredoval do zapuščene zemljanke, ki sta jo nekoč našla Vlad in Plamen, in odločil se je, da bo ostal tam. Ni se več vračal v votlino. Volkova sta bila tako blizu človeških naselbin zmedena. Po eni strani sta se razumela z ljudmi, po drugi strani so jima ti vzbujali velik strah.

Vsi trije so se večkrat priplazili do roba gozda, od koder se je lepo videlo na ogromno naselje, in Vuk je željno gledal vse tiste luči, vlekel vase vonj po dimu, kuhani hrani in razmišljal, da je v eni izmed tistih zemljank njegova družina.

Pozorno opazovanje je pripomoglo, da je v nekem trenutku zagledal postavo, za katero je bil prepričan, da je Ajda. Izginila je v hiši, kjer je bilo daleč najbolj živahno. Na vrata so kar naprej prihajali ljudje in dve ženski sta izmenično odhajali z njimi. Ena od obeh je bila Ajda. Prihajali so tudi oboroženi možje, ki so spremljali mogočnega moškega, Vuk si je predstavljal, da gre za kakšnega pomembnega moža, morda pripadnika sveta starost.

Redno, vsak teden se je vsaj enkrat vrnil na razgledišče, volka pa sta ta čas izrabila za svoja vedno daljša potovanja po okolici, ki pa nikakor niso vključevala bližine človeških bivališč. Postajala sta večja in težja. Kadar sta se zvila v klobčič, da bi se greli skozi mrzlo noč, ju je le s težavo premaknil. Pomislil je, da tako močnih živali ne bi želel srečati kot nasprotnikov v gozdu. Mimogrede bi mu pregriznila vrat.

Vsakič si je upal bliže in bliže naselju.

Bil je prepričan, da bodo psi zavohali njegova lisičja krzna, a se to ni zgodilo. Več kot preveč dela so imeli sami s seboj, ljudi in domačih živali je bilo toliko, da šibkega vonja po divjini sploh ni bilo mogoče zaznati.

Vleklo ga je k zemljanki, kjer je sestra prebila večino časa, a se ni mogel prikazati na vhodu z neobdelanim lisičjim krznom. Bal se je, da bi spraval Ajdo v težave, če bi ugotovili, da je njen brat napol podivjjan gozdni mož, ki zaudarja po divjih živalih in se ga drži volčja dlaka. Moral se je skrivati za vogali in ni mu uspelo, da bi se videl z njo.

Vsi obiski v naselju pa niso dali odgovora na tisto najbolj žgoče vprašanje.

Kje je babica? Kje sta Vlad in Plamen? Kje je Mila? Nobenega od njih ni videl. Tu in tam je opazil samo Ajdo.

Verjel je, da skrbi za kakšnega bolnika. Nikoli ni mogla brez njih. Od nekdanj so se lepili nanjo.

Želel si je, da bi lahko vstopil v tisto zemljanko in opazoval, kako bi se Ajdi razširile oči od veselja. Ali pa bi samo rekla, kje je hodil toliko časa. Ajda je imela tipala razprostrta vsenaokrog, tudi tam, kjer bi najmanj pričakoval.

Tistega dne se je odločil, da bo vztrajal, dokler ne bo iz zemljanke prišla Ajda, pa če bi moral vso noč prebiti na mrazu. Nohti na nogah so mu že skoraj zmrznili, cepetal je od bolečine, a se je odločil, da bo vztrajal.

Ni dočakal, da bi Ajda stopila iz zemljanke, saj so ga zmotili težki koraki, ki so se previdno bližali stavbi. Stisnil se je k steni in upal, da ga ne bodo opazili.

»Zgrabitja jo takoj, ko pride ven.«

»Je res Ognjenova hčerka? Lasoto jo lovi že od poletja.«

»Je. Mož mi je povedal. Zdravilka je. On bi ji to kar spregledal, ker je ves neumen nanjo. Verjetno mu je dala kakšen napoj, da ga je pridobila na svojo stran.«

»Kje pa bomo našli še ostale otroke?«

»Eno dekle in dva fanta so se skupaj z babico odpravili proti jugu v naselje Dneper Ozero ob velikem jezeru tri dni hoda od tu. Majhno naselje je, brez težav jih boste našli.«

»Zakaj ne bi kar lepo vstopila in jo takoj zgrabila?«

»Ne,« je Vuk zaslísal žensko, kako je v strahu potegnila sapo vase.

»Moj sin leži tam. Lahko bi mu kaj naredila, če bi se prestrašila. Zgrabita jo, ko pride ven.«

Moška nista ugovarjala. Pomaknila sta se ob sprednji del zemljanke in se pripravila, da zgrabita Ajdo, takoj ko se bo prikazala.

Vuk je tvegál pogled proti njima. Lasotova vojščaka. Izbiral je samo velike in močne. Imela sta popolno vojaško opremo, meč, kopje in ščit čez hrbet. Za pasom je imel pračo in nekaj kamnov, a takšno orožje ni bilo uporabno v boju mož na moža. Tudi volka mu ne bi mogla pomagati. Od jeze so se mu orosile oči.

Še vedno je bil otrok.

Ni mogel zaščititi svoje sestre, ki bi zanj dala svoje življenje.

O Perun, daj mi moč.

V tistem je Ajda odprla vrata in na njenem obrazu je zagledal utrujenost, pomešano s pristno radostjo, da ji je uspelo nekaj, na kar je bila ponosna.

»Bežil« je zavpil na vse grlo.

Krik je presenetil Lasotova moža, ki sta kar malce zastala.

Ajda se je vrgla na tla kot mačka. Še preden sta se vojaka premaknila, je z bron enim nožem zarezala v ahilovo tetivo prvega, ki ga je dosegla. Vuk se je z vso silo z glavo zaletel v drugega nasprotnika, da mu je za trenutek vzelo sapo. Dovolj, da je črna mačka na tleh zarezala še drugič.

»Bežival«

Moška sta divje vpila, saj nista razumela, zakaj ne moreta stopiti na noge, ampak kar padata po tleh, ko hočeta steči za malima podlasticama, ki sta ju tako presenetili.

Vuk je tekel prvi, Ajda mu je sledila.

Tema ju je zakrila samo nekaj deset korakov iz Ilovat Kana.

Divje vpitje je priklicalo Vesno, starosto in vojaške, številne radovedneže z baklami in pse, ki so divje bevskali v noč.

»Kaj za Peruna se dogaja?« je hotel vedeti starosta.

»Ta dva možka,« je Vesna pokazala na Lasotova vojščaka, ki sta se v bolečinah valjala po pomrznjenih tleh, »sta hotela napasti Ajdo. Potem je nekdo zavpil, Ajda se je izmuznila, videla sem samo še nekakšno

nizko postavo v lisičjem krznu in potem ta dva, kako vpijeta.«

Starosta je v trenutku dojel, za kaj gre. Grenko se je pokesal, da ni dovolj pazil na ženo.

A zdaj je bilo prepozno.

»Popeljite ljudi v pogon za Ognjenovima otrokoma!« se je zadržal eden od Lasotovih.

Starosta je dvignil roko.

»Nobenega pregona ne bo. Nihče ne bo zasledoval Ajde. Kdor bo prekršil moj ukaz, mu bom lastnoročno prerезal vrat.«

Ognjenova otroka sta medtem že dosegla gozdni rob, dvignjeno planoto, s katere se je tako lepo osvetljeno videlo naselje.

Ajda se je zadihala, spoznala je, da ji je nenehno bedenje ob ranjencu pobralo veliko moči ali pa je Vuk v času, ko se nista videla, postal hitrejši in vzdržljivejši.

»Lahko se malo ustaviva,« je predlagal Vuk in pogledal, ali se po njuni sledi morda ne vije kača zasledovalcev z baklami v rokah.

Nikogar ni bilo za njima.

»Kako si me našel?«

»Po sliki v votlini.«

»Bili smo prepričani, da te je dobil medved.«

»Ni me. Volka sta z menoj.«

»Nismo ju mogli vzeti v naselje. Lahko si misliš, kako bi se ljudje odzvali.«

»Kje je babica?«

»Vsi skupaj so odšli k Sobeni. Ni daleč od tu. Lasotovi jih bodo dobili prej, preden nama jih bo uspelo posvariti.«

»Lahko poskusiva.«

Ajda je odkimala.

Kljub temu da je bila toplo oblečena, je mraz že kazal zobe. Nobene možnosti nista imela, da bi prehitela vojake.

»Dobro si jih presenetila. Bal sem se, da boš kar obstala, potem bi bilo konec. Kaj si jima storila?«

»Lahko bi jima prerезala stegenske žile ali pa kite na peti. Izbrala sem drugo možnost, ker ju nisem hotela ubiti.«

»Preklinjala te bosta celo življenje. Nikoli več ne bosta mogla hoditi.«

»Samo branila sem se. Kje pa bova prebila noč?«

»Snežne luknje imam ob poti do zapuščene zemljanke.«

»Snežne luknje?

»Ja. Ne moreš verjeti, ampak v njih postane kar toplo. Voda ne zmrzne več in zjutraj celo kaplja po stenah. Stisnili se bomo drug k drugemu. Tudi volka bosta prišla.«

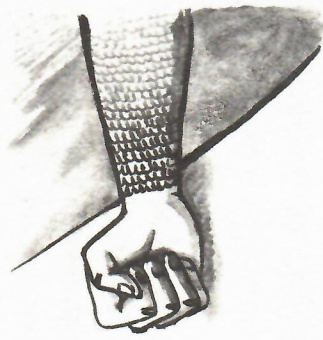
»Kje pa sta?«

»Kadar grem k naselju, me ne spremljata. Ne marata ljudi. Mogoče bosta kaj ujela. Običajno mi prinese ta delež. Brez skrbi, kmalu bomo skupaj. Vsem štirim bo še topleje.«

»Ne bosta me prepoznala. Smrdim po ljudeh.«

»Ne boj se.«

Zgodilo se je, kot je napovedal Vuk. Volkova sta se pripodila skozi temo kot neslišna senca smrti in brez opozorila treščila ob Vuka in Ajdo. Tudi če ju je Ajdin vonj motil, tega nista niti za trenutek pokazala. Motala sta se ji med nogama, iskala njeno pozornost, se ulegla na hrbet pred njo in ji razgalila vrat, kakor bi hotela pokazati, da sta ji še vedno podložna. Zakopala je prste v gosta kožuha in ju čehljala, potem pa so se vsi štirje zrinili v iglu.

Ognjen se je premetaval na ležišču, čeprav je zelo pozno legel k počitku.

S svojimi vojskovodji Bohumilom, Slavotihom, Dragorazdom, Hviezdoslavom in Niedlicem je dolgo v noč razpravljal, kako naprej.

»Zimski tabor zahteva ogromno hrane. Imamo jo le še za teden dni,« je pripomnil Bohumil.

Ognjen se je te nevarnosti dobro zavedal. Pomlad je bila še daleč in priložnost za premik vojske še dlje. Kojenjenica ni mogla riti po blatu in se udirati v močvirja.

»Porabi še eno skrinjo srebra za hrano.«

Niedlic je s hrkanjem opozoril nase. Bil je zadnji izmed vojskovodij, ki ga je na tako visok položaj postavil vrhovni poveljnik, in ni hotel izstopati pred drugimi.

Ognjen mu je pokimal.

»Dobra tretjina naše vojske je plačancev, ki prisegajo zvestobo samo srebru. Če bodo ugotovili, da nam gre pri srebru za nohte, se bodo pridružili Germanom.«

»No, potem tega ne smejo ugotoviti. Postavil sem te za poveljnika plačancev, ker te spoštujejo. Od sužnja si se prebil do velikega poveljnika. To znajo ce-
niti. Ko se vname bitka, srebro ne pomaga do pre-
živetja, samo hladna glava in premissijeno vodenje.
Koliko je od zadnjic prišlo novih?«

Slavotih je imel številke.

»Dve plemeni z območja Buga. Tisoč dvesto borcev.«

»Pešci.«

»Ja.«

»Naše razmerje med konjenico in pešci me skrbi.
Želel bi si več konj. Kupiti jih moramo.«

»Potem bomo izgubili še več srebra,« se je upiral
Dragorazd.

»Ti samo kupi konje in hrano. Zaradi mene lahko
Germanom daš vse srebro, ki ga imamo. Spomladi
bomo pridrveli nad njih močnejši kot kdaj prej in jim
ga pobrali nazaj. Sprejmi to samo kot začasno hram-
bo srebra v njihovih kamnitih hišah, ki jih bomo spo-
mladi tako in tako porušili.«

Na vrsti je bil Hviezdoslav s svojimi skrbmi glede
oblegovalnih naprav.

»Primanjkuje nam vrvi in nateg za metalne napra-
ve. Tudi oblegovalni ovni so v slabem stanju. Komaj
jih bomo popravili do pomladi.«

Skrbi in težave so poveljniki reševali še dolgo, po-
tem pa jih je Ognjen odslovil in Ahmetaj je pripeljal
vohuna iz Lasotovega tabora.

Globoko se je priklonil, preden je podal poročilo.

»Poveljnik!«

»Kar začni. Kako je v Pridneprju?«

Vohun je prinašal slabe novice in je kar malce men-
cal, ko je izbiral, s katero naj začne.

»Najvišji zbor starost vseh slovanskih plemen je
vnovič podelil vso oblast Lasotu. Na poti je skupina z
ukazom, da predaš poveljstvo Borisu.«

Ognjen je vedel, da se to ne bo zgodilo, ker bi obrski
kagan potem zlahka pokoril vse Slovane. Edina sila,
ki bi se mu lahko postavila po robu, je bila prav Ognje-
nova vojska, ki je medtem narasla na več kot petde-
set tisoč vojakov, ves čas pa so pritekali novi. Obrri so
bili v zavezništvu s Slovani samo zaradi Ognjenove
vojske, brez nje bi jih preprosto zasušnjili. Staroste
se tega niso zavedali ali pa so nalašč pogledali stran.
Slovanska svoboda je bila odvisna od moči njihove
vojske, ta pa z Borisom na poveljniškem položaju ni
imela nobene prihodnosti.

»Kaj pa moji?«

»To je prava zmešnjava. Izgubil si enega izmed sinov.«

»Veš ime?«

»Vuk.«

Ognjen je trdno stisnil pest. V duhu se je poslo-
vil od sina. Bil je vojak in smrt je bila njegova redna

spremljevalka, moral se je naučiti izgubljati najboljše prijatelje.

»Tvoja tašča je z Milo in preostalima fantoma prišla k svoji sestri. Lasoto je že poslal vojake, da jih privedejo pred zbor starost. Kot običajno te bodo izsiljevali z njimi. Dobro, da jim je uspelo tako dolgo bežati pred njim.«

»Kaj pa je z Ajdo?«

»Izkazala se je v Ilovat Kanu, ko je rešila Radsulovega sina, je pa sedaj na milost in nemilost prepuščena Radsulovi dobri volji in zdravju njegovega sina. Saj veš, kako je, če se ranjenčevo zdravje obrne, jo običajno zdravilka ne odnese dobro.«

Ognjen je s pestjo udaril po mizi.

»Znam si predstavljati!«

Odslovil je vohuna in razmišljal, kaj naj stori.

Za seboj je začutil Ahmetajevo senco.

»Veš, kaj bi moral storiti?«

»Ne stori tega,« je odvrnil njegov najbolj zvesti osebni stražar.

»Kako veš, kaj mislim, da bi bilo treba?«

»Saj je očitno. Popeljal bi vojsko nazaj proti Dnepru, zanetil bratomorno vojno in porazil Lasota in Borisa. Več kot pol starost podpira Lasota, tako da bi bila to res strašna morija in za vedno bi oslabilo slovansko moč. Rešil bi svoje otroke in spremenil Slovane v lahek plen za Franke, Germane, Obre, na jugu pa Ante in Bolgare.«

»Žrtvovati moram svoje otroke za to, da ohranim Slovane, za kar pa mi ne bo nihče hvaležen. Vsi vidijo samo težo srebra, ki sem si ga priboril.«

»Taka je usoda vojskovodij, moj gospod.«

Ognjen je snel zlato okrasje princeze Asterid z vrata in ga dvignil proti Ahmetaju.

»Vrni se domov in najdi moje otroke. Potem pridi te za menoj. Nobene izbire nimam. Ne morem nazaj, ker bi moral posekati lastne brate. Moram nadaljevati proti zahodu. Tam bo naša nova domovina. Tudi tistih, ki zdaj pljuvajo po mojem imenu.«

»Pametno ravnaš.«

»Mislil sem, da boš protestiral, ker boš moral sam v osje gnezdo in ker ti nisem dal na voljo oddelka najboljših vojakov.«

»Ne moreš mi dati dovolj vojakov, da bi pomenili resno grožnjo Lasotu, zato je boljše, da grem sam. Tudi hitreje bom potoval in vohuni me morda ne bodo izvohali.«

»Prav.«

Ahmetaj je pospravil okrasje, ki bo otrokom dokazalo, da ga je poslal njihov oče.

Pripravil je orožje, se toplo oblekel in odjezdil v temo.

Sobena je bila žena poglavarja naselja Dneper Ozero, in ko je zagledala svojo sestro z vnuki na vhodu v svojo zemljanko, skoraj ni mogla verjeti svojim očem.

»Rada!«

»Sobena!«

V joku sta si planili v objem in se dolgo stiskali. Sobenine hčerke so stale za mamo in radovedno opazovale teto, komajda so jo še imele v spominu, Rožinih otrok pa niso še nikoli videle.

»Kakšno presenečenje, Rada! Ti! Pa v tej zimi! Tako sem te vesela.«

»Morda se bo veselje skisalo, ko boš slišala, kdo nas preganja.«

»Kdo?« se je oglasil Racimir.

Poglavar je veljal za preudarnega in modrega moža, pripravljenega, da najprej prisluhne, pretehta vse okoliščine primera, potem pa sprejme odločitev.

»Lasoto. Z nami skušajo trgovati za poveljstvo Ognjenove vojske.«

Racimir se je popraskal po skoraj že plešasti glavi. Nasršeni brki so kazali, da se dobro zaveda, kaj je v igri.

»Najprej se najete in spočijte, posušite premočena oblachila, potem pa bo čas, da si bomo krajšali noč s pripovedovanjem,« je odločil.

Rada je končno po dolgem času lahko sprostita svoje čute, ki so bili dolge mesece napeti kot strune in usmerjeni v varovanje vnukov. Začutila je toplino in nežno skrb ter se jima predala.

Sobena je takoj opazila, da malce potegne nogo za seboj, ko hodi.

»Si se poškodovala?«

»Zlomila sem si kolk. Dva meseca sem bila nepokretna.«

Sobena ni mogla verjeti očem.

»In zdaj tako dobro hodiš?«

»Ja. Na srečo so me vnuki negovali. Največja zahvala pa gre Ajdi.«

»To je komaj verjetno. Morala bi že biti v deželi senc. Vse mi poveji!«

»To je dolga zgodba, Sobena. Vse ti bom povedala, ko bo prišlo na vrsto pripovedovanje.«

Zvečer se je v zemljanki zbralo vseh pet Sobeninih hčera s svojimi moškimi, nekaj pomembnejših so sedov in gruča otrok, skoraj povsem stisnjena med orodje ter vreče prosa in drugega žita. Rada je uživala v pomembnosti, ko je opazila, koliko oči ji skoraj pije besede z ustnic, a je bilo treba priznati, da je bila odlična pripovedovalka.

Vlad in Plamen sta tu in tam vpadla v besedo.

»Babica, ni bilo tako. Pozabila si, da je volkulja napadla medveda.«

»Eh, otroka, nisem, samo ljudi ne zanima prav vsaka podrobnost.«

»No no, Rada, nikar ne izpuščaj tako zanimivih stvari. In praviš, da sta mladiča ostala pri vas? To je skoraj neverjetno,« se je čudil Racimir.

Tisto najtežje je prišlo na koncu.

»Pred Lasotovimi vojaki imamo morda pol dneva prednosti. Jutri dopoldne bodo že tu. Zato bomo takoj, ko se jutri prebudimo, pobegnili naprej.«

Med poslušalci je završalo.

»To pa ne! Ne boste po toliko dneh trpljenja spet zbežali v zimo!« je vzkliknila Sobena.

»Če nam boste dali topla oblačila in proso, bomo lažje preživeli do pomladi. Saj ni več daleč. V tej hudi zimi smo se marsičesa naučili.«

V Racimiru je vrelo od besa. Lasotova pogoltnost po prevzemu oblasti ga je močno razburila. Njegove simpatije so veljale pogumnemu Ognjenu in nikakor

ne precej spletkarskemu, vojaško pa povsem neizobraženemu Borisu. Odkar je Ognjenova vojska zrasla do zavidljive moči, pomembne tudi za Obre, Germane, Ante, Bolgare, Franke in druge glavne igralce na področju, zahodno od Dnestra, kamor so se začela valjati slovanska plemena, se je pričel zavedati slovanske moči. Toda ta moč je bila zdaj zaradi nesloge ogrožena. Lasota je treba ustaviti zlepa ali zgrda.

»Rada, nikamor ne boste šli. Bratstvo se bo skupaj odločilo, kaj bo storilo, ko bodo prišli Lasotovi vojak. Takoj zjutraj bom zahteval, da se jim postavimo po robu. Verjamem v svoje sorodnike, prijatelje in sosede. Podprli me bodo.«

Bratstvo staroste Racimirja je podprlo predlog, da se upre Lasotu, čeprav je ta nosil ukaz vrhovnega svetarost vseh Slovanov med Dneprom in Dnestrom. Pravičnost je zahtevala, da zgrabijo za orožje. Otroke in ženske so morali varovati ne glede na ukaze, takšno je bilo njihovo vodilo v življenju, čeprav je grozilo, da bo bitka krvava in bodo številne družine do večera ostale brez očetov, bratov, sinov.

Utrjevanje naselja je zaposlovalo vse prebivalce, od otrok do starcev. Vlad in Plamen sta končno dobila osti za svoje puščice, namestila sta jih nanje in preverjala moč tetive. Lokostrelci so postavili oznake, ki jih napadali med tekom verjetno ne bodo opazili, so pa omogočale natančno streljanje. V jeku bitke je včasih težko umiriti srce in glavo. Moški so se oblačili

v bojna oblačila, preverjali gorjache in nekateri so si nadeli verižne strajce.

Na nasprotnike ni bilo treba dolgo čakati.

Prijezdili so s precej gospodovalnim izrazom na mrkih obrazih in s sulicami in meči v rokah. Običajno bi se pred takšno silo vsako bratstvo poskrilo po zemljankah, tokrat pa je pred njimi stalo nekakšno obzidje iz hlodov, skal in našpičenih kolov. Dostop do vzpetine z naseljem Dneper Ozero je bil posejan z odločnimi branilci.

Konjenik na čelu kolone je dvignil roko in ustavil svojo vojsko.

»Racimir!«

Krik je kot kanjin klic zarezal skozi mrzel zimski zrak.

Poglavar je vstal in se postavil na vrh barikade.

»Kaj želiš?«

»Po ukazu mojega poveljnika Lasota predaj otroke odpadnika Ognjena in njegovo taščo Rado!«

»Pridi in jih vzemi, če si upaš,« se mu je porogal Racimir.

Vojaki so se spogledali in še enkrat omalovažujoče premerili obrambo, potem pa je poveljnik zamahnil z mečem in konjeniki so zdirjali po vzpetini navzgor.

V trenutku, ko je gruča jezdecev pridirjala do prve oznake za lokostrelce, da bi sprožila smrtonosno salvo, je na barikado planila Mila. Povsem razoglava z valjučimi pšeničnimi lasmi, ki so kot zastava plapolali

v vetru, v beli obleki in ovčjem kožuhi je spominjala na ponosno belo vilo. Divje je zahrzala kot konj v najhujših mukah. Vsi konji, ki so nosili napadalce proti barikadi, so se v hipu ustavili in zarezgetali v odgovor. Mila se je oglasila še enkrat. Nobenemu jezdecu ni uspelo ostati na konju, popadali so v sneg, čreda konj pa je z dvignjenimi repi v polnem teku poletela proti Mili, kakor da je njen edini cilj v življenju dotakniti se tega čudovitega svetlolasega bitja. Mila je skočila z barikade in stekla proti prehodu, kjer je pričakala konje, ki so divje privršeli do nje in se ustavili na dosegu nje ne roke, proseč, naj se jih dotakne.

Branilci so izkoristili zmedo med napadalci in z dvignjenimi sulicami zdrveli proti klobčiču pobirajočih se vojakov, ki so preklinjali in skušali najti svoje orožje, meče in sulice. Preden so se dobro postavili na noge, so bili obkoljeni z ostmi, uperjenimi v svoje vratove.

»Odvrzite orožje!« je zatulil Racimir. Ko je nekaj napadalcev nagonsko sledilo ukazu in odvrгло meče, je zven padajoče kovine potegnil vse ostale, da so sledili tovarišem.

Branilci so zagnali divji »Hura!«, planili po Lasotinih vojakih in jih začeli pretepati, brcati in pljuvati.

»Stran!« je v zmedo posegel poglavar in ploha udarcev se je unesla.

»Zvežite jih in odpeljite v naselje. In da ne vidim nobenega izpada več. Pustite jih pri miru.«

Branilci so slavili zmago brez prelite krvi in zdelo se je, da so se uresničile prošnje vseh mater in deklet v naselju, ki so zjutraj prosile bogove, naj prizanesejo prav njihovim otrokom, možem, bratom in očetom.

Nihče ni pričakoval takšnega preobrata in ženske so pokleknile pred Milo, da bi ji s tem pokazale svojo hvaležnost.

»Vstanite, prosim, vstanite! Saj ni nič. Ničesar takšnega nisem storila. Prosim, vstanite.«

Strah pred bližnjo smrtjo je zamenjalo neizmerno veselje, Mili se ni posrečilo prepričati ubogih žensk, da nima nadnaravnih sposobnosti, ker je njihovim najdražjim prinesla rešitev.

Ujetniki, ki so morali z zvezanimi rokami v sprevedu drug za drugim mimo čudovite deklice v belem, so preklinjali in ji obljubljali maščevanje, medtem ko so se njihovi konji še vedno izdajalsko drenjali okoli nje.

Ajda se je zbudila prepletena z volčjimi in bravimi okončinami in globoko potegnila zrak vase. Bilo je zatohlo. Toplota telesa je tako ogrela notranjost zavetja, da se je po stenah cedila voda. Morala je ven. Odrinila je sneženi blok, ki sta ga uporabila namesto vrat v iglu. Njeno premikanje je prebudilo živali in Vuka, a so samo dvignili glave proti njej, potem pa se namestili nazaj.

Ajdo je sprva zmrazilo, ko se je zavrnila pred kopicu snega, v kateri je prebila noč, potem pa je nekajkrat zamahnila z rokama in se ogrela.

Z zahoda se je svetilo, jutro je bilo tik pred tem, da razsvetli svet.

Bila je zbegana. Nujno je potrebovala materin svet, kako naj ravna.

Tisti del srca, v katerem so tičali babica, Mila in bratje, je kričal, da mora čim prej nadaljevati pot proti naselju, kamor so se zatekli. Spet se morajo združiti, se okrepčati in oskrbeti s hrano ter se končno usmeriti proti zahodu.

Tam je oče.

Tam je njena prava domovina, domovina njene matere, ljudi, ki govorijo enako, kot je govoril Eimhear.

A obstajal je še del srca, ki ji je prigovarjal, da njeno delo v Ilovat Kanu še ni končano. Da tam leži Gnierat. Potrebuje jo in nje ni, da bi mu pomagala. Razumela je njegovo mammo, ki bi naredila vse za svojega otroka, a bo hotela odstraniti vse, kar spominja nanjo. Rano bo zaklinjala, jo mazala s pripravki, kot to počno zdravilke, in če bo izvlekla slamico, po kateri se bolni duh izceja iz rane, potem ...

Gnieratova smrt se ji je tako nazorno prikazala pred očmi, da je zavpila od strahu.

Njegove vdane, zaupanja polne oči so postale mrtve in steklene. Iz njih je izginilo življenje in mrtvo so strmele v zadnjo skrivnost, ki se mu je razodela.

»Ne!« je zavpila.

Krik je priklical Vuka, da se je skobacal iz zavetja in pomolil glavo na plan.

»Zakaj vpiješ?«

»Oprost, nisem te hotela prestrašiti.«

Tudi živali sta prilezli ven, naredili kratek krog po okolici in s svojim vonjem označili ozemlje, kjer

nikakor ne bi trpeli nobenega drugega predstavni-ka svoje vrste. Z velikimi koraki sta se bližala svoji odraslosti.

Pritekla sta k Ajdi in Vuku, obližnila Ajdino dlano in polna upanja gledala, kdaj bodo krenili na lov.

Zanju je bilo tako enostavno, je pomislila Ajda. Vse življenje bosta lovila. Od jutra do večera, do zadnjega dne. Postajala bosta vedno bolj spretna in nevarna lovca, dokler ne bosta našla samic, si ustvarila krdela in zavladala prostranim gozdovom in planjavam in zanju ne bo nobenih meja.

Stisnila ju je k sebi z vso močjo, da sta se kar malce nelagodno skušala izvleči iz objema in tako močnega dokazovanja pripadnosti in ljubezni.

Nagon, ki ju je silil, da kar naprej lovita, je motila samo nerazumljiva vdanost do Ajde in Mile. Čutila sta Ajdino moč in sta se ji bila pripravljena brezpo- gojno podrediti.

»Kaj bova storila z volkoma?«

»Kako, kaj? Ne razumem.«

»Ljudje in volkovi ne moremo živeti skupaj.«

»Ajda, kaj pa govoriš? Seveda lahko. Skupaj lovimo, in če ne bi bilo teh dveh volkov, ne bi preživel, že zdavnaj bi vsi umrli od lakote.«

»Vem,« je pritrčila Ajda.

Ni hotela več begati začudenega brata. Objela ga je in stisnila k sebi.

»Tako sem vesela, da je tako. Da si živ.«

»Seveda sem živ. A si bolna, tako čudno govoriš?«
»Ne, seveda ne, Vuk.«

Volkova sta se naveličala čakati, stekla sta v gozd. Tudi v njej je tičal živalski nagon po preživetju. Kadar ni razmišljala, kadar se je bilo treba odzvati brez razmisleka, nagonsko, takrat je bila podobna volkovoma. Če bi pomislila, ne bi nikoli poškodovala vojakov, ki sta čakala nanjo. Če ne bi Vukov klic predramil živali v njej ...

Pustila bi, da jo vojaka primeta, in potem prosila Radsula, da ji dovoli do konca ozdravit Gnierata. Rodila se je z darom, ki ni bil dan niti Radi, čeprav jo je babica naučila vsega, kar so znale Slovanke in prenašale na potomke, da je šlo vedenje iz roda v rod. V njej sta bila drugačna, neslovanska mati, znanje njenih prednikov in drugih načinov zdravljenja. V njej sta se združili Rada in Asterid. Bil bi greh, če bi zavrgla takšno priložnost, da znanja različnih ljudi in plemen ne združi in ga ne uporabi.

Nekoč ga bo prenesla na svoje hčerke.

Želela si je na zahod in odločila se je, da bo tja popeljala svoje brate in sestro.

Njen oče je že tam. On je prvi, ki ve, da je sožitje med Slovani in plemenom njene matere mogoče in da lahko živijo v tistem kraju, upodobljenem na zaupščini njene matere.

Prijela se je za vrat, kjer je običajno ležalo zlato, in začutila izgubo, ker je segla v prazno.

Samo za kratek čas se je ločila od obeska.

Spet se bo združila z njim, ker je to most do njene matere.

Ni izgubljen.

Prihaja.

Odločnost jo je preplavila kot velikanski val moči. Skoznjo je stekla vročina, da ji je kljub zimi postalo toplo.

Pogledala je proti vzhodu, sonce se je že dvignilo nad obzorje in obljubilo čudovit, jasen dan.

Volka sta pritekla nazaj, rahlo nestrpnna, ker jima Vuk ni sledil, in razočarana, ker je že tako svetlo, ker jima je nagon govoril, da bi morala loviti ponoči.

»Vuk, nazaj v Ilovat Kan moram.«

»Nazaj? Lasotovi te bodo ubili!«

»Ne bodo. Ti moraš k bratom in sestri. Od Ilovat Kana do tja je samo tri dni.«

Vuk ni mogel razumeti Ajdine odločitve.

Seveda si je želel k Vladu in Plamenu, ni bilo trenutka v dnevu, ko ne bi razmišljal o njiju. A da bi pustil Ajdo samo nazaj v naselje, kjer so čakali njihovi sovražniki, to je bilo preveč zanj.

Poskušal je pregovoriti sestro, jo spraviti k pameti, a si Ajda ni pustila dopovedati, kako veliko napako dela.

Hočeš nočes je moral slediti poti nazaj proti naselju, in bliže ko so bili Ilovat Kanu, bolj potrj je postajal.

Zdelo se je, da so bili zaman napori, da bi pobegnili, se osvobodili in se nekoč pridružili očetu.

Na vzpetini, od koder je z očmi tolikokrat iskal Ajdo in svoje, sta se ustavila.

»Pojdi zdaj proč in po tej strani gozda, da te ne opazijo iz vasi. Kdo ve, koliko vojakov je tu, ki komaj čakajo, da nas zasledijo. Poljubi vse v mojem imenu. Prišla bom, ko bom tu opravila, in potem bomo šli k očetu.«

»Če nas ne bodo prej dali iz kože.«

»Ne bodi tak zajček.«

Poljubila ga je in čakala, da je dojel dokončnost nje ne odločitve in se obrnil proti jugu.

Volka sta v dvomu zastala.

Ajda je dvignila roko in pokazala proti Vuku.

»Pojdita z njim.«

Žalostno sta zacvilila in čakala, ali si bo premislila, in ker si ni, sta stekla za fantom.

Ajda je globoko vzdihnila in polna pričakovanja stopila na pot proti Ilovat Kanu.

Ni se mogla več zadržati.

Stekla je po globokem snegu proti naselju, kjer so se že kazale prve glave in so začeli bevskati psi.

Lasoto je za upor v Ilovat Kanu in Dneper Ozeru izvedel šele več kot mesec dni kasneje.

Od stotih vojakov s precej lahko nalogo, da polovijo pobegle otroke, ni bilo ne duha ne sluha. Že zdavnaj bi se morali vrniti z njimi, in ker se niso, je za njimi poslal izvidnico. Tudi ta se ni vrnila. Takrat je dojel, da se je v tistem zakotju nekaj skuhalo, nekaj, kar mu lahko prekrži načrte, zato ni več pomišljal.

Odločil se je, da bo težave odpravil sam. Vedno je bilo slabo, če je sinovom prepustil preveč svobode in računal na njihovo sposobnost. Preprosto niso bili iz pravega testa. Če bi lahko, bi vse svoje sinove zamenjal za tistega presnetega Ognjena.

Vedno se je držal očetovega nasveta, kako ravnati, ko pride do težav. Treba je delovati strogo in odločno.

Mehkoba in popuščanje prineseta samo še večje težave.

Če sta se naselji odločili, da njegovemu sinu obrneta hrbet in ne spoštujeta ukazov najvišjega sveta starost vseh slovanskih plemen, potem jih bo izkoreninil v opomin vsem drugim, da še njim ne bi prišlo na misel razmišljati po svoje.

Ni mu šlo v glavo, da je tako odločni bojevnik in starosta, kot je bil Radsul, tako pomehkuženo ustregel vsemu, kar si je izmislila tista mala črnolasa žverca, samo zato, ker se ji je posrečilo rešiti njegovega prvorojenca. Kot bi ne imel še kopice drugih otrok.

Lasoto si jih ni nikoli preveč gnal k srcu. Otroke je uporabljal, kot so zahtevale okoliščine. On jih je spravil na svet in imel je pravico odločati o njihovi usodi.

Če je zaradi sina tvegala pomor vseh prebivalcev Illovat Kana in Dneper Ozera, je to njegova odločitev.

Gnil zob je treba izrjavati. Boli, ampak potem odleže. Če odlašaj, te lahko celo tako majhna stvar na koncu ubije.

Zima se je končno poslovila in sušec je pregovorno osušil stepo, da je bilo mogoče poslati večjo vojsko proti Dnepru. Že teden dni, preden je Boris pogнал moške v pogon, so potekali zbiranje konj, kovanje orožja, mešanje strupa za puščice, pripravljanje zalog hrane. Pohod ni bil ravno mačji kašelj, ker borci niso bili zgolj poslušne ovce, razmišljali so s svojo glavo.

Ljudje v upornih mestih so bili Slovani.

Vohuni iz Ognjenovega tabora so poročali, da je vojska dobro prezimila, se okrepila in izurila. V prvih dneh meseca se je dvignila na pohod in na poti proti zahodu porazila germanski plemeni Lombardov in Svebov. Z oblegovalnimi napravami je razrušil mogoč-
ne utrdbe v Bohemii in osvojil mesto Zavst ali Zavist.

Bojni pohod v skoraj zimskih razmerah je očitno močno presenetil nasprotnike, a moral je priznati, da je s to genialno potezo osvojil še enkrat več ozemlja, kot ga je obvladoval do tedaj.

Lasoto je čutil, da mu zmanjkuje časa.

Če bo Boris samo še malo cincal, bo Ognjenova vojska dosegla številko sto tisoč, takrat pa bodo staroste obrnili plašč po vetru. Ljudje častijo zmagovalce. Čim prej jim mora ponuditi razlog za zmagoslavje.

»Boris!« se je zadržal po dvorišču, ko je stopil ven.

Topel zrak se je vrtinčil po prašnih tleh, nobene sledi od zime ni bilo več.

»Oče?«

»Pridi sem.«

Zadnje zimo ga je začela boleti noga in je vojaški pohod hočeš nočeš prepustil sinu. Lasotova vojska je štela petsto dobro izurjenih vojščakov, nasproti pa jim bo stalo nekaj tisoč otrok, starcev, žensk in mor-
da tudi nekaj zagrehtih mladcev, ki niso imeli nobenih vojaških izkušenj.

»Kaj želiš?« je mladec precej zviška pogledal očeta.

Po višini ga je Boris prekašal vsaj za dve glavi, bil je res pravi hrust, a ni imel prepotrebne zvijačnosti za poveljnika. Ni štela samo moč, še manj pogum.

»Pazi se tiste deklinel!«

Boris je omalovažujoče zaprhal.

»Otrok me ne bo ustavil!«

»Ni več otrok in naj ti osvežim spomin. Moja najboljša vojaka ne bosta nikoli več hodila zaradi nje.«

»Zaradi tega jo bom odiral počasi, pri živem telesu.«

»Ne!« je zarjul Lasoto. »Prav zaradi tega sem te poklical. Nobenega maščevanja ne bo. Samo zveži jo in ji za pri usta ter jo pripelji sem. Jaz se bom pogajal z Ognjenom, ko bom imel vse pankrte na kopici. Tvoja naloga je, da jih pripelješ sem. Mogoče ti jih bodo dali prostovoljno, pobijanje Slovanov ni najboljšje za naš sloves.«

»Če se bodo upirali, jih bom zbrisal s svetla!«

Lasoto se je zamislil.

Morda bi vendarle moral sam pojezditi pred Ilovat Kan.

Boris je bil neustrašen v bitki, a slab poveljnik.

Če bo res prelisicil Ognjena in mu odvzel poveljstvo, Boris nikakor ne bo njegova izbira za položaj poveljnika.

»Ti lahko zaupam?«

Boris se je namrščil. Vedel je, koliko je na kocki. Če bo zamočil, ga bo zamenjal nekdo izmed njegovih bratov. Takšne sramote si nikakor ni želel doživeti.

Raje bo poklal vse upornike do zadnjega.

Strah je tudi vzgojno zdravilo za morebitne upornike, ampak seveda se oče z njim ne bi strinjal. Oče je kar naprej mešetaril, podkupoval in se prilizoval slabotnim starcem z dolgimi bradami.

Čas je za železno roko.

»Lahko mi zaupaš, oče. Čez dva meseca bom na tole dvorišče pripeljal tisto ubežno svojat.«

Dneva, ko se je pred Ilovat Kanom pojavila Ajda in se prostovoljno vrnila v naselje, ni pozabil nihče izmed prebivalcev, ki so imeli srečo, da so opazovali njen prihod.

Zdelo se je, da je sama, in ko je bila že čisto blizu naselja, sta iz smeri Dneper Ozera kot strela z jasnega zdrvela dva skoraj povsem črna volka. Prebivalci so zavpili od strahu, toda bili so predaleč, da bi lahko pomagali. Vpitje je opozorilo dekle, da se nekaj dogaja, začela se je ozirati naokrog, potem pa je opazila zveri, ki sta se ji bliskovito bližali.

Namesto da bi stekla, se je obrnila proti njima, pokleknila na eno koleno in razširila roke, kakor da bi ju želela objeti.

Gledalcem je iz grl ušel stok, ko so že kar videli, kako se volka poženeta žrtvi za vrat.

Volka sta se zadnji hip ustavila in se z glavama zari-la pod njene roke, kakor da bi bila pomehkužena psa, željna gospodarjevega čehljanja in trepljanja. Ajda je volka ljubkovala, potem pa se je dvignila in z roko pokazala tja, od koder sta se pritepla.

Volka sta spodvila repa med noge. Počasi in poklapa-no sta naredila nekaj korakov v ukazano smer. Potem sta se hkrati obrnila v upanju, da si bo Ajda premislila.

Ni si. Strogo je še enkrat pokazala proti jugu in vol-ka sta končno ubogljivo stekla proč.

Vse skupaj je trajalo morda nekaj utripov srca, am-pak prizor se je za vedno vžgal v spomin opazovalcev.

Ajdine sposobnosti so jih globoko pretresle.

Nihče drug ni znal ukazovati volkovom.

Znala je odpreti človeško nogo in jo zapreti nazaj.

Ko je vstopila v naselje, se ni nihče premaknil, nih-če ni upal spregovoriti.

Popolna tišina je Ajdi izkazovala spoštovanje, ki gre bogovom.

Tudi ona se je globoko zamišljena in brez besed namenila naravnost v Radsulovo zemljanko. Ljudi, ki so zijali vanjo, se sploh ni zavedala, vsa skrb je ve-ljala ranjenemu Gnieratu. Ob njem je sedela mati, pripravljena, da končno potegne tujek iz rane. Skozi slamico se je še kar naprej cedilo in prepričana je bila, da to ni prav. Rana bi morala biti zaprta, sokovi bi

moralni ostati v ranjenem sinu, ne pa da brezplodno mežijo na tla.

»Ne!« je zakričala Ajda in ženska je otrpnila, njena dlan je bila samo za ped oddaljena od sina.

V treh korakih je bila pri njej, zgrabila je njeno dlan in jo z vso močjo potegnila proč.

»Če želite, da Gnierat umre, potem mu prerežite vrat! Manj bo trpel in veliko hitreje bo konec. Če zaprete rano in je v njej še vedno zli duh, bo umiral dolgo in v groznih mukah. Da bi ga rešili, mu bo treba odrezati nogo, rano izžgati z žarečim železom. Toda strup se bo vseeno širil po telesu. Začel bo gniti pri polni zavesti. Moram povedati naprej? Naj sliši še Gnierat, saj se bo to dogajalo njemu.«

Ženska se je ob vsaki Ajdini besedi bolj skrčila, na lica so ji pritekale solze in sina je pogledala s takšnim strahom v očeh, da se je Ajdi kar zasmilila.

»Njegovo življenje še vedno visi na nitki. Obe se bova morali še dolgo truditi, da bi ga ugrabili Velesu. Ali bo to uspelo ali ne, lahko povedo samo bogovi, ne umrljivi ljudje, kot sem jaz, mlada, še vedno hudo nevedna deklica. Mi boste pomagali?«

»Bom, bom,« je skoraj zajokala Gnieratova mati.

»Vse bom storila, samo reši ga, da bo preživel!«

Od tedaj je šlo Gnieratu samo še na bolje.

Mesec dni kasneje se je rana toliko osušila, da iz nje ni pritekla niti kapljica več. Ajda je takrat sama previdno potegnila slamico iz rane. S strahom jo je

dvignila k nosu in povonjala. Ni smrdelo po gnitju. To je bilo dobro znamenje in upanje, da bo ranjenec preživel, je bilo vedno večje.

Radsul je prihajal na obisk k sinu veliko redkeje kot njegova žena, ki je bila ob njem vse budne ure dneva. Starosto je mučil hud dvom, kako naj ravna. Ajda je res zdravila njegovega sina, ampak dogodki v Dneper Ozeru so mu odprli oči. Vsa ta Ognjenova otročad je s seboj prinašala velike težave. Poznal je Lasota kot izjemno maščevalnega in častihlepnega starosto. Po- raza pri Dneper Ozeru ne bo pozabil. Ajdina sestra Mila je osramotila njegovo vojsko, ko jo je z enim samim krikom vrgla iz sedel. Nad uporne prebivalce, ki so zavrnilo njegov ukaz in ukaz slovanskih starost, bo poslal močno vojsko. Prelite bo veliko krvi.

Radsul ni bil vročekrven voditelj. Slava mu je bila zadnja skrb na svetu, želel si je le miru.

Ni se še odločil, kako bo ravnal, ko se bo treba odločiti.

Če bo Gnierat ozdravljen, si ne bo pomišljal Ajde prepustiti maščevalnim Lasotovim rokam.

Ajda je rešila sinovo življenje, a kot starosta je moral zaščititi življenja vseh prebivalcev, ne samo svoje družine.

Ni bil čisto prepričan, koliko let bi ji prisodil, bila je že godna za ženitev, morda tam okoli petnajst, leto gor ali dol, ampak razmišljala je že kot prava lisica. Kdo bi si mislil, da ob sebi ni želela bratov in tiste

čudne svetlolase sestre, ki je znala žvižgati konjem in je starosti Dneper Ozera priborila nepričakovano zmago nad Lasotovo vojsko.

Bala se je, da bi Lasoto zajel vse Ognjenove otroke. Zavedala se je, da ni mogoče na isti dan obkoliti dveh tako oddaljenih naselbin in da bo Lasoto najverjetneje, če se bo res prikazal v Pridneprju, najprej napadel Ilovat Kan. Ajda bi morala zgolj po kurirju sporočiti bratom in sestri, naj nabrusijo pete. Lasoto ni mogel preprečiti stika med njimi, ker sta obe naselji ležali ob Dnepru in je lahko čoln po vodi poletel kot ptica.

Led na Dnepru se je že zdavnaj stopil, pomladansko cvetje je krasilo skoraj vsako ped dehteče trave, ptice so ob jutrih prepevale v silni nuji, da si čim prej najdejo partnerja, s katerim si bodo spletle gnezdo. Sonce je prijetno grelo, črede ovac in koz so preplavile pašnike, prebivalci naselja so se pripravljali na setev.

Gnierat je poln pričakovanja čakal Ajdino dovoljenje, da vstane.

»No, pa poskusiva,« je končno privolila.

Radsul je pomagal sinu na noge na eni strani, mati na drugi. Vsi trije so se vzravnali in pogledali Ajdo, ali smejo nadaljevati. Rahlo je pokimala, se potopila v fantove jasne, tisti trenutek tako pričakujoče oči, da jo je stisnilo pri srcu.

Gnierat je naredil prvi korak s poškodovano nogo in ostro potegnil sapo vase.

»Je vse v redu?« se je prestrašila mama.

»Ja. Si lahko misliš, mama, hodim! Lahko hodim!« Naredil je še en korak, odrinil roki, ki sta ga podpirali, premagal razdaljo do Ajde in se ob njej zgrudil na kolena. Močno se je oklenil mlade zdravilke in samo nemočno hlipal.

Starši niso dobro sprejeli tako neposrednega izražanja hvaležnosti.

»Gnierat!« je zavrisnila mama.

Tudi Ajdi je bilo neprijetno. Z veliko muko je potegnila fanta pokonci. Podarila mu je tri mesece svojega življenja, dihala z njim, preganjala strahove, njegove in lastne, upala in se veselila napredka. Zmagala je in v trenutku zmagoslavja je v sebi začutila samo veliko praznino. V srcu, zadnje mesece nabitim z najrazličnejšimi čustvi, nenadoma ni bilo ničesar več. Povsem se je izpraznila.

Želela si je stran.

Ni več dobro prenašala takšne pozornosti, kot so ji jo v Ilovat Kanu namenjali prebivalci. Zijali so vanjo, šepetali za njenim hrbtom, tisti z boleznijo, pravo ali namišljeno, pa so jo zasledovali in prosili, naj jim pomaga.

Gnierat je skupaj s starši odšel na sonce. Navdušeno se je pogovarjal z brati in sestrami, sedel na klop in skušal odgovoriti na kopico vprašanj, vsak je hotel iz njegovih ust slišati, da je zdrav in da naslednji trenutek ne bo padel po tleh v hudih bolečinah. Vzhičen je opletal z rokami, se dotikal vseh, ki so mu želeli

dobro, toda skrb v očeh ga je gnala, da je s pogledom begal naokrog in iskal Ajdo.

Nenadoma je izginila.

Ajda je v času, ko je skrbela za ranjenca, dobobra proučila Radsula. Ni se nadejala njegove pomoči, ko bo pred Ilovat Kan prijezdila Lasotova vojska.

Takoj ko ji je v navdušenju nad sinovim napredkom obrnil hrbet, je pograbila svojo culo in se na drugi strani zemljanke zrinila ven. Čez glavo si je ogrnila staro, raztrgano plahto. Skrila je dolge črne lase, si poveznila čez glavo krzno ovčjega mladička, nato pa si zavezala ruto, ki je vse skupaj skoraj povsem prikrila. Izpod rute je kukalo le nekaj svetlih volnenih kodrčkov v barvi lanu.

Sključila se je kot starka in se z desnico opirala na debelo palico, kot da brez nje ne more hoditi.

Imela je srečo, da ni nihče opazil, iz katere zemljanke se je splazila, in da se je pomešala med prebivalce, ki so hiteli po svojih vsakdanjih opravkih. Betežna starka ni pritegnila njihove pozornosti.

Počasi se je bližala obrobju, še nekaj zemljank, končno je bila zunaj.

Zdaj se ni več premikala po polžje, hitela je in se zravnila. Pred seboj je že videla cilj, skupino dreves ob poti, ki je vodila v Dneper Ozero, kamor je hitela, da bi se končno spet združila s svojimi.

Za seboj je zaslíšala vpitje.

Po naseljju so tekali oboroženi moški in se kot ose zapodili za njo.

Ajda je v trenutku na polno stekla, toda dolgi meseci skrbi za ranjenca so ji izpili moč iz nog, hitro je začela pešati. Pljuča niso več sledila zahtevi po zraku, premalo ga je vdihnila, da bi lahko na vso moč tekla. Zasedovalci niso imeli težav s telesno pripravljeno-stjo, vedno hitreje so jo dohitevali. Kljub vsemu je drevje dosegla precej prej kot sopihajoči moški za njo.

Sredi teka ji je nenadoma zmanjkalo tal, niti zavpiti ni utegnila, ko se je znašla v nekakšni luknji. Začutila je močne roke, kako jo pritiskajo k tlom, in zajela jo je tema.

Pr eden ji je uspelo obrniti bodalo proti napadalcu, je začutila jeklen prijem okoli zapestja.

»Izpusti, Ajda! Na tvoji strani sem! Miruj!«

Ajdi se ni sanjalo, kdo je moški, ki jo pritiska k tlom. Čutila je travo in vejice na obrazu, sile so ji v nos in jo dušile. Odločila se je, da uboga napadalca, zasedovalci iz Ilovat Kana so bili v tistem trenutku slabša izbira. Manjše možnosti je imela, da pobegne množici oboroženih moških, proti posamezniku se bo morda lahko izvlekla.

Topot bližajočih moških je postajal vedno glasnejši, prenehala je dihati in telo je trepetaje čakalo, da se vanj zasadi sulica.

Zasedovalci so stekli mimo njiju in vpili.

»Kam je izginila?«

»Še nekaj trenutkov nazaj je tekla mimo drevja!«
»Povem vam, da se je ne dotakneta ne meč ne ogenj! Zastonj se podimo za njo!«

Glasovi so se oddaljili in potihnili.

Ajda je začutila, kako ji je moški izvil bodalo iz desnice in malo popustil pritisk.

»Imaš še kakšno orožje?«

»Ne.«

»Pošilja me tvoj oče, Ognjen. Ime mi je Ahmetaj. Pomagal ti bom.«

»Ne verjamem ti.«

»Okoli vratu imam obešeno nekaj, kar je tvoje.«

»Moje?«

»Ja.«

Ajda je premagala odpor in dvignila roko do vratu. Takoj ko je zatipala ploščico, je vedela, da med prsti drži materino posmrtno darilo, zlato okrasje, dokaz, da je princesa Tavriskov.

»Kako ...«

»Tvoj oče je naletel na tuje plačance, ki so vodili sužnje proti frankovskim deželam.«

»Kaj pa Eimhear? On mi je vzel to zlato.«

»Umrli je. Je pa povedal, kam ste pobegnili. Zato sem tu. Previdno vstani, umaknila se bova od tod, da ne bo kdo od vojakov našel tega zaklona.«

Dvignil je pokrivalo iz srobot, šopov trave in drugega rastlinja, pod katero se je skrila, da ga Ajda ni opazila in da so ju, ko sta ležala v izkopani luknji,

spregledali tudi vojaki. Morda ukana ne bi uspela, če bi zasledovalci hodili počasi in pazljivo opazovali tla, ker bi ugotovili, da je trava na tistem kraju poteptana in da morda ne leži vsa v isti smeri. Ahmetaj se je za našal tudi na srečo, ta pa mu ni obrnila hrbta.

V zavetju drevja sta se previdno umaknila v gozd.

Slišala sta vojake, ki jezno vpijejo drug na drugega, in se jim izmaknila.

»Kaj pa zdaj?« je vprašala Ajda, ko je postalo jasno, da so zasledovalci obupali in se vrnili v naselje po nove ukaze.

»Šla bova k ostalim.«

Borisova vojska se je vztrajno in nezadržno pomikala proti Ilovat Kanu. Konjeniki so jezдили naprej in prečesavali področje, da ne bi spregledali kakšne zasede, pešci pa so počasi napredovali za njimi in preklinjali zdaj širna mokrišča, kjer so se do kolen pogrezali v blato, zdaj suho stepo, kjer ni bilo nobene vode in so se jim usta zlepila od žeje in prahu. Dva dni hoda pred Ilovat Kanom je Boris že vedel, da je Ajda pred tednom dni skrivnostno izginila in da tudi drugih otrok in stare Rade ni tam.

Besno je škripal z zobmi in razmišljal, kako naj ravna.

Moral bi se obrniti proti Dneper Ozeru in ujeti podgane v tisti luknji. Ampak prav lahko bi se zgodilo, da

bi se ves tisti Ognjenov drobiž potuhnil, izmaknil volkom in spet pobegnili v Ilovat Kan.

Boris se ni nameraval igrati skrivalnic.

Če je hotel imeti zagotovilo, da otroci ne bodo bežali med dvema naseljemama, je moral prvo uničiti, nato pa nadaljevati proti drugemu.

Predstavniki ogroženega naselja na bregu Dnepra so prijezdili Borisovi vojski naproti in prosili za srenjem pri poveljniku.

Boris je precej neprijazno privolil v pogovore.

Vzvišeno je čakal, da poslanci spregovorijo.

»Poveljnik Boris, čast in slava. Prinašamo ti pozdrave staroste Radsula.«

Boris ni odgovoril na pozdrave, samo zamahnil je z roko, kot bi hotel odgnati vsiljivo muho.

»Povejte, kar imate povedati.«

Sli so se spogledali, zaslutili so, da pogovori ne bodo stekli v pravo smer.

»Ilovat Kan se v sporu za poveljstvo nad slovansko vojsko ni postavil na Ognjenovo stran, ampak je podprl poveljnika Lasota.«

»Jaz sem zdaj poveljnik njegove vojske.«

»Ilovat Kan ni s teboj ali tvojim očetom v nobenem sporu, zato te sprejemamo prijateljsko in te vabimo, da si naš gost.«

»Kaj pa moja vojska?«

»Pogostili bomo tudi tvojo vojsko. Deklice Ajde, ki jo iščeš, ali njenih bratov ali sestre ni med nami. Ne

želimo ogroziti miru, lahko si pogledaš naselje. Vojska naj ostane zunaj.«

»Kdo pa ste, da mi boste postavljali pogoje?!« je zavpil Boris.

»Ne postavljamo ti pogojev. Dobrodošel si kot gost našega staroste Radsula v Ilovat Kanu. To je vse, kar želimo povedati.«

»Povejte temu bedaku Radsulu, da smo na poti dva meseca in da so vojaki precej slabe volje. Niti dneva več, kot je potrebno, niso pripravljeni spati na trdih tleh. Izpraznite naselje in ga pripravite, da ga prevzamemo, sicer bom napadel in v napadu ne bom poznal nobene milosti.«

Sli so prestrašeno pogledovali drug drugega, nato pa se poklonili poveljniku in oddirjali nazaj.

Radsul je z nejevero poslušal poslance in sklical svet starost Ilovat Kana, da se skupaj odločijo o svoji usodi.

»Bratje, prijatelji! Sklical sem vas, da mi pomagate sprejeti težko odločitev o naši usodi. Pred našimi vrati je Borisova vojska. Sli pripovedujejo, da je moč na in šteje vsaj petsto dobro oboroženih in izurjenih vojakov, od tega jih je kakšnih sto na konjih. Lahko branimo naše domove in tvegamo, da pobijejo vse naše žene in otroke, ali pa zapustimo Ilovat Kan in dovolimo Borisu, da ga požge in tako prepreči bežanje Ognjenovih otrok med naselji. Mislim, da je njegov namen, da celotno pokrajino ob Dnepru spremeni v ognjeno puščavo, da bežeči otroci ne bi imeli

nobenega zatočišča. Takšna potrata naših žuljev in življenj žali duha Svetovida, našega zaščitnika, ampak bogovi ne bodo ustavili strupenih puščic, ostrih mečev in kopij. Bratje, sprejeti je treba odločitev.«

Starci so nejeverno poslušali Radsulov nagovor in stiskali ustnice, da ne bi nevljudno vpadli v besedo, bili so že dovolj izkušeni, da niso dopustili krvi, da bi prehitro zavrela.

»Povejte svoje mnenje,« jih je pozval Radsul.

Prvi se je k besedi priglasil Bogdan, najstarejši izmed starost, še dve leti nazaj Radsulov predhodnik.

»Lasoto in Ognjen se igrata z našimi življenji, kot da smo ničvredne smeti. Vsak od njiju ima svojo vojsko, in če me spomin ne vara, smo se pred časom odločili, da Lasotu podelimo vrhovno poveljstvo nad slovanskimi vojskami, ne glede na to, kje se nahajajo.

Lasoto je za poveljnika postavil Borisa. O njem nismo staroste nikoli odločali. Slišim, da je zaletav, vročekrven in maščevalen vojskovodja. Že iz tega razloga Ognjenu ne seže niti do peta. Čeprav sem glasoval za Lasota, pa ne podpiram Borisa. V tem primeru je moj glas namenjen Ognjenu in njegovim otrokom. Moji sinovi bodo branili naše zemljanke in bi branili tudi Ajdo in ostale, če bi bili tu. Prestar sem, da bi s culo na rami zapustil Dneper. Slovani se selijo za Ognjenom, ker iščejo boljše zemljo in bolj varno življenje. Čez Dneper vdirajo vzhodna plemena in ne preostane

nam drugega, kot da se pomaknejo na zahod. Glasujem, da se borimo. Naj bo Svetovid z nami.«

Naslednji se je k besedi priglasi Marborziat.

»Srčni ljudje so mi všeč in ohole preziram. Tista črna punca ima večje srce od kogarkoli izmed nas. Postavil se bom v bojno črto s kopjem in ščitom v roki. Moji sinovi, zeti, vnuki, vsi se bodo postavili za menoj.«

Drug za drugim so staroste spregovorili, niti eden ni omenil možnosti, da bi zapustil domačo zemljanko in Borisovi vojski prepustil naselje brez boja.

Radsul je s tesnobo v srcu ugotovil, da velika večina prebivalcev Ilovat Kana ne bo dočakala naslednjega večera.

»Dobro. Vodil bom vojsko. Približno trikrat več nas je kot napadalcev. Obrambno črto bomo postavili na vzpetini Ilovat Kana in to nam bo dalo prednost, ki nam mora pomagati do zmage.«

Trojčki od sreče niso mogli priti k sebi. Ko sta Vlad in Plamen zagledala Vuka, sta zajokala od sreče. Črna senca na njunem srcu jima do tistega trenutka, ko sta držala v objemu svojega izgubljenega brata, ni pustila svobodno dihati. Vsakič, ko sta zajela sapo, ju je v prsih ostro zbodlo, da sta kriva Vukove smrti. Upanje, da še vedno živi, je sicer še tlelo, toda razum jima je veleval, naj se sprijaznita z grozno resnico, da sta zakrivila njegovo smrt.

»Vuk! Vuk! Živ si!«

Vuk je kričanje obeh bratov, ko sta se prepričala, da ni le privid, ampak človek iz mesa in krvi, sprejel kot veliko zadoščenje. Spoznal je, kako grozno sta ga Vlad in Plamen pogrešala, in tudi njemu so stopile solze v oči.

Trojčki so se umaknili na samo, da jih ne bi opazovali prebivalci Dneper Ozera, in pripravili dan za obujanje spominov in pripovedovanje prigod v času, ko so bili ločeni. Šele lakota jih je pozno zvečer prignala domov. Vuk je moral o svojih prigodah pripovedovati še Radi in Mili, vsi skupaj pa so se z ostanki hrane odpravili v noč, da so postregli volkovoma, ki sta ga spremljala med njegovim potovanjem v Dneper Ozero.

Mladiča sta se že približala starosti enega leta in sta bila neverjetno veliki in lepi živali. Dlaka je še potemnela, zdaj sta bila že skoraj povsem črna, zobje pa so postajali vedno bolj grozeče, nevarno orožje. Postala sta previdna in se nista več prosto potikala po planjavah, da bi ju lahko opazili drugi ljudje.

Ubogljivo sta sledila Milinim ukazom, da morata nazaj v llovat Kan, kjer sta skrivaj pazila na Ajdo. Potem se je na pomlad vrnila Ajda.

S seboj ni prinesla samo slabih novic, spremljal jo je skrivnostni bojevnik temne polti in še temnejšega pogleda, vedno pripravljen na spopad in previden kot najbolj plašna žival. Najtežji trenutek njegovega življenja je bil brez dvoma trenutek, ko je zagledal Ajdo v družbi dveh skoraj odraslih volkov, ki sta kot puščici planila nadenj in se v trenutku, ko je Ajda zaklicala, ustavila. Z mečem v roki je skušal umiriti divje utripanje srca, ko sta volka neprijazno kazala strašno dolge zobe, in se ni mogel načuditi, da Ajda zahteva, naj se vsi trije umirijo in spoprijateljijo. Od

takrat se je kar naprej skrivaj oziral, da bi morda ne spregledal smrtonosnega volčjega napada.

Ahmetaj se je skoraj v trenutku prikupil trojčkom. Seveda je pomagalo, da je bil očetov osebni stražar, a bilo je še nekaj več. V očeh se mu je zrcalilo prepričanje o zmagi in z rojenim zmagovalcem so se fantje v trenutku poistovetili. Otroke je učil uporabljati orožje, predvsem lok, saj je bil nenadkriljiv strelec. Natančno in smrtonosno je znal vreči nož, pri čemer ni bilo tako zelo pomembno, ali je bil uravnovežen ali ne. Če je bilo držalo pretežko, ga je vrigel povsem drugače, kot če je po teži prednjačilo rezilo. Preprosto je čutil met in ga izvedel tako, da se je rezilo započilo globoko v tarčo, s katero so vadili. Pokazal jim je vzhodnjaški način mečevanja, ko ni toliko štela groba moč, ampak prefinjenost, stroga obramba in nepričakovan napad. Fantom se je kar smejalo, ko je pripovedoval, da je podobno ali celo bolje izurjenih vseh dvesto pripadnikov Ognjene nove osebne straže. Vsi trije so se že videli, da si bodo prislužili položaj med njimi.

Ahmetaj je z velikim zanimanjem poslušal, kako je njihovi sestri Mili uspelo vreči s konj celo konjenico nasprotnikov, zato se je zblížal tudi z njo. Vzhodnjaška miselnost je dopuščala več svobode in zakaj ne bi znal kdo govoriti z živalmi? Na vsak način je skušal izvabiti iz nje skrivnost daru, zaradi katerega se ji ni bilo treba bati nobene živali, če ji jo je le uspelo pravi čas nagovoriti. Medveda sredi napada ji res ni

uspelo ustaviti, a morda zgolj zato, ker se je zgodil tako hitro.

Najbolj pa je moškega s poševnimi očmi prevzelo Ajdino znanje. Ahmetaju strupi niso bili neznanaka, na vzhodnih dvorih so se uporabljali ob številnih priložnostih, zato so imeli vsi plemenitashi preizkuševalce hrane. Ob Ajdinem znanju pa se je počutil kot začetnik, ampak dekle svojega znanja ni hotelo uporabiti kar tako, morala bi biti v resni stiski. Poslušal je tudi, kako je rešila babico in moškega z raztrgano nogo. Daleč v deželi Kitaj so zdravniki obvladali medicino v tolikšni meri, da bi se lahko kosali s tem čudežnim dekletom, a tisto znanje je bilo verjetno za vselej izgubljeno.

Vsak od poveljnikovih otrok je bil zgodba zase in kar težko mu je bilo pri srcu, ko je razmišljal, da jih Ognjen v resnici sploh ne pozna. Zanj so bili zgolj imena, zdavnaj izgubljene slike v spominu, v resnici pa so bili še kako radoživi in neustrašni.

»Čim prej moramo iz Dneper Ozera,« jih je priganjal. Otroci se niso upirali odhodu kot takemu, nerazrešeno je bilo zgolj vprašanje babice.

Rada ni mogla na pot, to je bilo jasno vsem njenim vnukom, toda niso se mogli prisiliti, da bi jo pustili pri njeni sestri. Nikoli v življenju je ne bi več videli, če bi se sami brez nje podali na zahod. Kdor je zapustil staro domovino, da si najde novo na zahodu, se ni več vračal.

Nikoli več, to je bilo za otroke preveč dokončno. Ko so pomislili na ti dve besedi, jih je stisnilo v prsih in v očeh so se pojavile solze. Otroci niso pozabili, da jim je bila Rada v resnici kot prava mati, ko je njena hčerka umrla, in vedeli so tudi, da pobega na vzhod ne bi preživeli, če je ne bi imeli s seboj.

Vsak pri sebi je tuhtal, kako bi jo prepričal, da bi vseeno šla z njimi, a jim na misel ni prišlo nič pametnega.

Potem je prišel sel iz Ilovat Kana in vsi načrti so padli v vodo.

»Lasotova vojska je prišla pred naše naselje in zah-teva popolno predajo ali smrt. Radsul se je odločil, da bo naselje branil.«

Otroke je zazeblu pri srcu.

»Kako se bo Radsul upiral takšni premoči? Na svoji strani nima izurjenih vojakov, Lasotovi pa so divji krvoloki.«

»Vodi jih njegov sin Boris.«

Rada je samo odkimala.

»Kakršen oče, takšen sin. Nobeden ni nič prida.«

»Pomagati jim moramo,« se je oglasila Mila.

»Ja. Da le ne bi bilo prepozno. Zdaj pomladi bi lahko na konjih prijezdili do tja prej kot v enem dnevu.«

Sel je zmajal z glavo. Otroci ne bodo mogli ustaviti Borisove vojske. Tega jim ni hotel reči v obraz, čeprav si tudi ni predstavljal, da bi otroci znali tako dobro jezdit.

»Zbrala bom najhitrejšje konje,« je rekla Mila.

Vse živali, ki so na njen ukaz pred Dneper Ozerom ubogljivo vstale na zadnje noge, so ostale tam in se polne moči pasle po hranljivi pomladanski travi.

»Čakajte, ne mislite vendar kar na vrat na nos v boj, ne da bi sploh imeli kakšen načrt!« se je oglasil Ahmetaj.

»Imam načrt,« mu je odvrnila Ajda.

»Le kakšnega?«

V nobenem primeru ni bil pripravljen dopustiti, da bi se otroci podali v nevarnost, sploh pa niso imeli prav nobenih možnosti, da bi vplivali na izid bitke. Vojno bojujejo odrasli moški v polni življenjski moči, in čeprav so bili otroci srčni, vojakom niso predstavljali nobene resne nevarnosti. No, razen morda Vuka, ki je znal prožiti smrtonosno natančne strele s pračo.

»Zaradi nas bo Ilovat Kan krvavel. Umirali bodo nedolžni ljudje,« je Ajda odločno uperila pogled v tujca. »Tega ne moremo dopustiti.«

»Se boste predali Borisu? Ali pa ga kanite posekati?«

»Ahmetaj, kako dolgo si že z našim očetom?« je vprašala Mila.

»Odkar pomnim. Vsekakor precej let.«

»Je meč že kdaj rešil težavo?«

»Za zmagovalca vsekakor.«

»Vsi drugi pa v vojni izgubijo. Ne bomo pustili, da prebivalci Ilovat Kana prevzamejo nase naše breme.«

Ahmetaj je nenadoma doumel, da vseh petih otrok ne more zgrabiti za ušesa in jih odvleči za seboj.

»Prosim, bodite razumni!«

Ajda ga je prijela za roko. Ko je uprla svoje kot noč temne oči vanj, da so zarezale skozi prsi do srca, je vedel, da je izgubljen. Ognjen ga bo dal iz kože, če se mu bo sploh še kdaj posrečilo priti v njegovo bližino.

»Pomagaj nam, Ahmetaj.«

Konji, ki jih je izbrala Mila, so bili vsi črne barve. Odlikovali so se po moči in vztrajnosti pa tudi breme, ki so ga nosili, ni bilo pretežko. Samo Ahmetaj je tehtal nekaj več, a tudi ta se po teži ni mogel meriti s slovanskimi hrusti.

Za konji sta hitela oba volka. Slutila sta, da se pravlja nekaj posebnega, in Milina prošnja, naj jim sledita, je bila brezpogojno uslišana.

Ponoči niso mogli dirjati po stepi, konj bi lahko stopil v luknjo, padel in jezdec bi si lahko zlomil vrat. Zvečer so se ustavili in prenočili, ko pa je v črnino kaniło prvo jutranje svetlikanje, so že sedeli na živalih in previdno krenili naprej. Z naraščajočo svetlobo so jezdili vse hitreje.

Kmalu so bili že povsem blizu Ilovat Kana.

Ajda se je za trenutek ustavila, za hrbtom je v daljavi zagledala nevihtno črto.

»Pohitimo,« je zavpila, »nevihta nam bo pomagala. Ampak moramo jo prehiteti!«

Podvizali so se naprej.

Branilci obleganega naselja so tudi vstali že z nočjo. Na hitro so zmetali vase nekaj hrane, marsikateri ri moški je popil malo medicine, da bi umiril tresenje rok, nato pa so že sledili starostam na barikade pred zemljankami, kjer so nameravali zadržati prvi naval nasprotnikov.

Mrko so gledali v luči pred seboj.

Napadalci so prav tako na hitro zmetali hrano vase, se pripravljali na boj, pregledovali orožje, nekateri so molili k bogovom, ki so jim najbolj zaupali.

Potem so zaslíšali topot kopit po trdi zemlji.

Ni šlo za veliko število jezdecev in zvok se ni bližal iz branjenega mesta, ampak z juga.

Tudi Boris je slišal konje in se obrnil proti njim.

»Prestrezite jih!«

Temno rdeča črta na vzhodu je v smer, iz katere so se približevali jezdec, metala ravno toliko svetlobe, da so se silhuete jasno videle na obzorju, ni pa bilo mogoče prepoznati obrazov.

Vojaki so otrplo čakali na ukaze, potem pa so otroci prijezdili tako blizu, da so jih lahko prepoznali.

»Ognjenovi otroci!« je nekdo vzkliknil.

Zdelo se je, da jih nosijo krilati črni zmaji, vsi konji so bili tako črni, da so tisti z najboljšim vidom videli samo široko razprte živalske oči.

Pogled jim je nagnal strah v oči. Prav tako nihče ni spregledal, da otroke spremlja odrasel, oborožen možki in da za njimi v velikih skokih tečeta dva skoraj črna volka.

Nenadoma so se otroci ustavili.

»Lasotovi vojaki,« je zavpila Ajda, kolikor je mogla glasno. »Umaknite se! Ne prelivajte nedolžne krvi prebivalcev Ilovat Kana. Bogovi tega ne bodo dopustili.«

V potrditev njene zahteve je divje zapihalo.

Tisti, ki so bili najbližje, so opazili, kako je Mila dvignila roke in izpustila nekakšen glas, ki ni mogel pripadati človeku, rojenemu iz ženske. Odgovor je bil silovit, predvsem pa hiter. Iz bližnjega gozda se je dvignil roj ptic, ki je z divjim ščebetom zakrožil nad Lasotovo vojsko, in ko je Mila zamahnila z roko navzdol, so se ptice zapodile v obraze vojakov in jih začele kljuvati.

Vojake je napad ptičev popolnoma presenetil. Začeli so mahati in vpiti, ampak drobnih ptic je bilo toliko, da so povsem zatemnile jutro.

Vojaki so dvignili ščite, toda napadalne ptice so našle pot mimo njih.

Tako kot se je začel, je napad tudi prenehal.

Mila je dvignila dlani nazaj v nebo in ptice so izginile v gozd.

»Vrnite se domov! Svetovid ne bo mirno gledal, kaj počnete!« je zavpila Ajda.

Pogledala je proti vzhodu, v upanju, da je nenadni napad ptic vsaj za toliko zadržal Borisovo vojsko, da jih bo nevihta dosegla, preden bo izdan ukaz za napad. Preletela je še resne obraze branilcev in upanje v njihovih očeh, da jih bo zadnji hip rešila usoda, je vedno močnejše tlelo.

Morda se bo izšlo!

Mila je s pticami ravno dovolj zmotila napad, da je ponudila priložnost nevihti.

Potem je udaril prvi val vetra. Pometel je z vsemi, ki niso trdno stali.

»Umaknite se! Bogovi so proti vam!«

To so bile zadnje besede, ki so jih slišali borci obeh strani.

Ahmetaj je zažvižgal skozi prste in otroci so zdirjali za njim.

Takrat, ko so Ognjenovi otroci izginili v temi, je privršala nevihta.

Najprej je prineslo močan dež. Debele kaplje so v nekaj trenutkih izdolble globoke jarke v prašno zemljo in jo ponesle naravnost proti taboru Borisove vojske, ki je še vedno pripravljena čakala, da se poda v boj. Šibki ognji, na katerih so pripravljali zajtrk, so v trenutku ugasnili. Vojaki so se začeli zakrivati s

krznom, omaščenim platnom, z vsemi mogočimi pripomočki, da bi ostali kolikor toliko suhi.

Nič ni pomagalo.

Potegnil je še močnejši veter in kmalu dosegel orkansko moč. Dež ni več padal z neba, zdelo se je, da ga nese vodoravno in da pika v obraze kot roj jeznih os. Nihče ni več mislil na bližajoči spopad, vojaki so iskali rešitev in luknje za preživetje. Prvi vojaki Borisove vojske so odvrgli orožje in se razbežali proti gozdu, kjer so se pod silo strašnega vetra podirala drevesa.

Treščil je prvi grom. Kmalu je sledil drugi in povsem temno jutro, bolj podobno temni noči, se je razsvetlilo kot ob najmočnejšem soncu. Tako silnega groma vojaki niso še nikoli slišali. Zasmrdelo je po žveplu. Zemlja se je začela tresti. Nato je udarilo deset ali dvajset strel, ne da bi se sploh ločile druga od druge. Razvejani prsti svetlobe so se dotikali med seboj, kakor bi želeli stkati preprogo. Grom je sledil samo za dolžino srčnega utripa kasneje. In ni nehal. Spojil se je z naslednjim in nato z naslednjim in naslednjim. Bobnenje sploh ni prenehalo. Tudi svetloba ni niti za trenutek ugasnila, le migetala je od največje moči do malo manjše in nazaj.

Vojaki so to vzeli za znamenje bogov, da ne dovolijo vojne proti lastnim bratom.

»Bežimo!«

»Svetovid je na njihovi strani!«

»Ognjenovi otroci imajo prav! Ne smemo udariti po Slovanih!«

»Bogovi ne pustijo napasti Slovanov!«

»Uprimo se Borisu!«

Sredi hrumenja narave se je vojaški red dokončno zlomil, še tisti najbolj trdni in vztrajni so odvrgli orožje in stekli. Zavetje je bilo pred njimi, naselje Ilovat Kan in njegove zemljanke, v katere so se poskrili tudi branilci. Nihče ni stal na barikadah, vsi so kot prestrašene živali iskali luknje. Ljudje so se pomešali med seboj, napadalci in branilci, a nihče več ni v rokah držal orožja, da bi umoril nasprotnika. Znašli so se v stiski in si pomagali. Objeti so trepetaje čakali, da Svetovid, Perun in Veles prenehajo razkazovati svojo moč.

Nihče ni dvomil, zakaj se je nad naselijem razbesnel takšen božji bes.

Umrjivi ljudje so se kar dvakrat pregrešili proti postavi, dvignili so meč drug nad drugega in skušali škodovati otrokoma, ki sta bila očitno božanske narave.

Mili, ki je obvladovala živalski svet, in Ajdi, ki je reševala že izgubljena življenja ter jih iztrgala gotovi smrti.

Nihče od njih ni bil več pripravljen skriviti otrokom enega samega lasu na glavi.

Tudi Boris ni najbolje prenašal jutranjih dogodkov. Ko je spoznal, da so mu nasproti prijezdili Ognjenovi otroci in da jih ima na dosegu roke, so se mu usta škodoželjno razprla.

Upiral se je divji sili vetra, trdno stisnil meč in se pognal za njimi.

Ahmetaj je z otroki vred razjahal, da bi si poiskal kritje, konji so divje odgalopirali proč.

Boris je pridrvel nadnje, ne meneč se za razsulo, ki je zavladalo na bojišču.

Vlad je prvi opazil nevarnost, visoko je dvignil meč in v vrtincu vetra planil v poveljnika sovražne vojske. Vojskovodja ni pričakoval, da bo otrok kar poletel proti njemu, niti zamahniti ni utegnil, ko se je otrokov meč že zaril vanj. Udarec je bil prešibak, da bi prerezal železne členke zaščitne kovinske srajce, a je Borisu pognal dodaten bes po žilah. S svojo težo je pomendral otroka pod seboj in z vso močjo pritiskal, da bi zdrobil žilavo bitje in bi to končno obmirovalo.

»Vlad!« je zavpila Ajda, a se klicu ni uspelo oprijeti divjega vetra, ki je bičal vse tiste, ki še niso našli zavetja.

Tudi Ahmetaj ni slišal dekletovega klica, je pa sam ves čas opazoval poveljnika, saj je vedel, da bodo vojaki sledili Borisu samo tako dolgo, dokler bo lahko ukazoval. Če ga podre na tla, bo bitka dokončno dobljena.

Visoko je dvignil damaščanko, kot so to počeli bojevniki z vzhoda, in se zapodil proti Borisu.

Lasotov najstarejši sin je imel oči tudi na hrbtu. Kakor hitro je začutil bližajočega se nasprotnika, se je prevalil z otroka in dvignil meč v obrambo. Železo

je trčilo ob jeklo in Borisov meč se je preklal na dvoje, kakor bi v rokah držal leseno palico.

Zamahnil je s štrcljem proti Ahmetajevemu trebuhu, da je ta zadnji hip odskočil.

V trenutku je Boris spoznal, da pred seboj nima več negodnih mladičev, ampak izkušenega in smrtno nevarnega nasprotnika z odličnim orožjem, pred katerim verižna srajca ne bo pomagala.

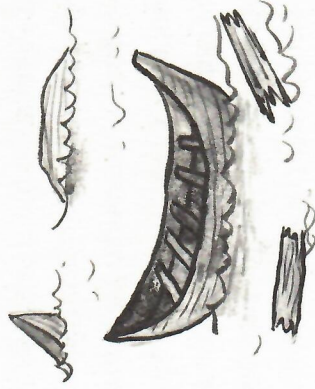
Sklonil se je po kopje, vrgel ostanek meča v Ahmetaja in dvignil ost proti njemu.

Pazil je, da jekleni meč ne bi dosegel sulice, zato jo je držal tik ob sebi, pripravljeno, da jo z vso silo zabode v Ahmetaja.

Veter je divjal s takšno silo, da je pometal otroke po tleh, samo borca sta ostala na nogah, se upirala sili orkana in čakala, da sprožita smrtonosni udarec. Vedela sta, da boj ne bo dolg, odločil bo en sam udarec. Boris se je povlekel v obrambo in prepričan o premoči daljšega orožja zgolj čakal, kako se bo odločil neznan vojak neslovanskega rodu.

Ahmetaj je nenadoma razkril bok in napadel. Borisu so se v zmagoslavju raztegnila lica, zabodel je, toda telo pred njim je v čudnem poskoku odbilo vstran in poletelo je mimo njega, kakor da kljubuje naravnim zakonom, po katerih so po zraku smele leteti samo ptice. Videl je še, kako je napadalec prhnil mimo. Potem je začutil, da ga zebe v vrat, in noge so odpovedale poslušnost. Padel je na tla, mrtev, in se ni več

zavedal, da se njegova glava kotali, gnana od divjega
vetra, po blatu proti koreninam bližnjega drevesa,
kjer je zagozdena obstala.

O rkanski veter je popustil, še preden so se
otroci privlekli do Radsulove zemljanke. Te-
mni oblaki so se umaknili na zahod, vzeli s
seboj dež, sonce pa je z vso milino, kolikor jo premore
usmiljeno božanstvo po hudi preizkušnji, obliło Ilo-
vat Kan. Ljudje so pretreseni čakali še nekaj časa, da
ne bi postali tarče kakšne neslane šale, potem pa so
prišli k sebi. Začeli so gledati drug drugega, se obje-
mati in trepljati po ramenih v veselju, da so preživel
nekaj, kar je še pred nekaj trenutki obljubljalo groz-
ljivo smrt.

Težko je bilo verjeti, da je vse skupaj minilo, kot se
ne bi nikoli zgodilo.

To je mejilo na čudež.

Vojaki, pripravljene, da razsekajo branilce Ilovat Kana na kočke, so zdaj verjeli, da so nevihto s seboj pripeljali kar Ognjenovi otroci.

Nagnali so čisto običajne, prestrašene ptičke, da so se kot sršeni zaletavali vanje, s seboj so prinesli grom in streljo, ker jim ob strani stoji sam Svetovid, nekako so sneli glavo Borisu z ramen, saj so sprva našli le njegovo truplo, ki je v desnici v smrtnem krču trdno stiskalo kopje, napol presekan železni meč in po daljšem iskanju glavo s še vedno presenečenim izrazom na obrazu in široko razprtimi očmi.

Tudi branilci z Radsulom na čelu so strahoma pogledovali proti otrokom, kakor bi se bali, da bodo naslednji trenutek, kdo ve, zakaj, žrtve njihovega nena- dnega maščevanja.

Nobena zemljanka ni ohranila cele strehe, toda toplo sonce je obljubljal, da bo nekaj časa mir in bodo lahko strehe popravili pred prvim dežjem.

Po divjanju orkana ni bilo ne poraženca ne zmagovalca, razen morda vojskovodje brez glave, ki si je brez dvoma prisluzil oznako velikega poraženca.

Otroci so se brez prave volje pripravljali na odhod. Nobene želje niso imeli razpredati s prebivalci ali vojaki, kaj se je zgodilo in ali so res prinesli nevihto s seboj. Želeli so si samo proč.

Psi v nasebini so se še vedno motali gospodarjem med nogami, tako da jih niso z laježem opozarjali, da se po Ilovat Kanu sprehajata dva volka. Nestrpno sta

čakala, kaj bo, pripravljena, da vsak trenutek planeti proti gozdu. Vonj po toliko ljudeh ju je motil in počutila sta se veliko preveč izpostavljena za njun okus.

»Pojdimo!« jih je končno priklical Ahmetaj in popeljal na breg Dnepra.

Ladje in čolni, ki so bili privezani za kole v naravnem pristanišču, so bili potopljeni ali pa polni vode.

Ahmetaj je v kalno vodo potisnil velik čoln, ki je ležal na bregu, in pokazal na vesla na nabrežju.

»No, fantje, vzemite štiri vesla in poskačite v čoln. Čim prej moramo od tod.«

Otroci so ubogali, toda volka sta cvileč obstala na trdnih tleh.

Vuk, Vlad in Plamen po slovesu od Rade niso bili pripravljene na nobeno žrtev več.

»Mila, reci jima, da morata z nami.«

Ajda je pogledala negotovi živali.

»Fantje, volkovi ne marajo vode. Strah ju je. Naša pot bo dolga, kdo ve, kaj bo z njima, če nas bosta spremljala.«

»Nikamor ne gremo brez njiju,« so bili neomajni trojčki.

Ahmetaj je skomignil in Mila se je nagnila čez čoln.

Samo nekaj trenutkov kasneje sta dve temni telesi pristali na čolnu in ga močno zagugali. Trojčki so ob jeli svoja ljubljenca, čoln pa je odneslo proti sredini močnega toka.

»Vesla v roke!« je ukazal Ahmetaj.

Ajda je še zadnjič pogledala proti Ilovat Kanu. Želela se je posloviti od Gnierata, spomin na tople, vdane oči jo je zaščemel pri srcu.

Morda je imel Ahmetaj prav, ko je svetoval, da se k očetu ne odpravijo čez celo slovansko ozemlje, kjer bi se morali ves čas izogibati Lasotovi vojski. Varneje bo po morju in nato ob Donavi do reke Savus. Če bodo sledili njenemu toku navzgor, bodo prispeli v deželo Tavriskov.

Ahmetaj je predvidel, da bo Ognjen tam pred njimi.

Ajda se je bala, da se bo napoved uresničila.

Oče bi lahko s svojo vojsko pobil pleme njene matere, če se se mu bo postavilo po robu na poti proti zahodu.

Tavriski bodo branili svojo svobodo.

Na vsak način mora prehiteti očeta.

Čas in prostor Ognjenega plemena

Glavnino današnjega slovenskega prebivalstva sestavljajo Slovani, a ti niso prvotni prebivalci našega prostora. Pred njihovim prihodom so tukaj živel različna keltska plemena, na jugu pa Iliri. Kelti so bili pleme, ki je še pred našim štejetjem naseljevalo velik del Evrope, od Irske do današnje Bolgarije. Eno izmed keltskih plemen, ki se je ustalilo pri nas, so bili tudi Tavriski s središčem na območju današnje Vrhnike. Kakor druga plemena na tem območju so tudi keltski Tavriski morali priznati premoč vojske sosednje rimske države in se ji proti koncu 2. stoletja pred našim štejetjem podrediti. Z Rimljani je današnji slovenski prostor stopil v zgodovino, saj so prvi ustvarili pisana poročila o vzhodnoalpskih prebivalcih in pokrajini. Keltska in ilirska plemena so začela prevzemati drobce naprednejše rimske kulture in vsakodnevnih navad, s tem pa tudi počasi izgubljati svojo samobitnost.

V naslednjih nekaj stoletjih se je rimski imperij razširil okrog celega Sredozemlja, sever in vzhod Evrope pa so preplavila germanska plemena, ki so se tja

že prej preselila z območja južne Skandinavije. Meja med rimskim cesarstvom in germansko naselitvijo je v prvih štirih stoletjih našega štetja tako potekala na čeloma po rekah Ren in Donava: Germani so živeli na območjih današnjih Nemčije, Češke, Slovaške in Poljske. Njihovi vzhodni sosedji so bili Slovani, o katerih pa zaenkrat ne vemo praktično ničesar: rimski pisec Tacit je okrog leta 100 pisal, da kradejo (sam jih ni nikoli spoznal, ta podatek so mu zaupali Germani!).

Konec 4. stoletja – natančneje leta 375 – so Evropo zajele velike spremembe, v Vzhodno Evropo so čez ruske stepe (in skozi ozemlje Slovanov, ki očitno niso nudili nikakršnega odpora) prihrumeli Huni. Ti so s svojim nevarnim načinom bojevanja v beg pognali mnoga germanska plemena, ki so prekoračila Ren in Donavo ter začela vdirati v vse šibkejšo rimsko državo. Huni so s smrtjo svojega voditelja Atile že sredi 5. stoletja izginili iz zgodovine, a njihova zapuščina je daljnosežna: posredno so popolnoma spremenili etnični zemljevid Evrope, povzročili nekaj stoletij trajajoč proces, ki mu je zgodovinopisje nadelo ime *selitev narodov*. Gre za veliko ločnico v zgodovini Evrope, enega izmed ključnih dogodkov, s katerim se je začela nova doba – srednji vek.

Selitve narodov vse bolj pešajoči rimski imperij ni preživel. Že konec 4. stoletja je dokončno razpadel na dva dela, na Zahodno rimsko cesarstvo in Bizantinsko cesarstvo na vzhodu, meja je potekala približno po sredini Balkanskega polotoka. Medtem ko se je

bizantinski imperij obdržal še tisoč let, je zahodno cesarstvo zaradi vpadov germanskih barbarских ljudstev propadlo že leta 476. Bogastvo Zahodne Evrope, ki ji je stoletja vladal rimski imperij, je privabljal mnoga germanska plemena, ki so za seboj v Vzhodni Evropi pustila relativno prazen prostor. Selitev proti zahodu seveda ni zajela vseh plemen, razmeroma slabo zaščiteno prostrano ozemlje Vzhodne Evrope pa je privabilo pleme s step skrajnega evropskega vzhoda – Slovane.

Pradomovina Slovanov se je verjetno raztezala na območju današnjih držav Belorusije in Ukrajine, segala pa naj bi tudi v dele Poljske in Rusije. Na tem območju Slovani niso razvili države, živeli so v plemenskih zvezah, ki so se med seboj povezovale za potrebe napada ali obrambe. Posamezni skupini je poveljevala skupnost starešin, odločbe plemenskih skupčin pa so pogosto kršili; posameznika niso vodili zakoni, ampak strah pred krvnim maščevanjem. Prvotna dejavnost Slovanov je bilo kmetijstvo, ker pa zaradi primitivnih poljedelskih tehnik njihove njive niso bile stalne in so se kljub rodovitni zemlji hitro izrabile, jih je potreba po novih obdelovalnih površinah silila v selitve proti zahodu.

Slovanom so šle zgodovinske okoliščine na roko, saj je bila Evropa zaradi selitve narodov od konca 4. stoletja naprej pahnjena v kaos. Okrog leta 500 so začeli množično prodirati izza Karpatov proti osrednji Evropi. Njihova selitev proti zahodu ni bila osamljena

pojav, potekala je v navezi z Avari, ki so jim Slovani rekli Obri. Obri so prišli v Evropo po isti poti kot pred njimi že Huni, za njimi pa nekaj stoletij pozneje Madžari – torej iz Azije skozi slovansko ozemlje. Razlog za njihov prihod ni povsem jasen, verjetno pa jih je privabila ugodna evropska klima. Slovani so z Obri sklenili vojaško zavezništvo, ker pa so bili sicer pogumni, a relativno šibko oboroženi, je bilo to zavezništvo neenako; Slovani so morali svojim močnejšim partnerjem odstopiti boljši del plena in plačevati davek, svoje volje ali poglavarjev pa jim Obri niso vsiljevali.

Slovani so tako tudi z obrsko pomočjo zavzeli velik del Srednje in predvsem Vzhodne Evrope. Proti ozemlju današnje Slovenije, kjer je živelo maloštevilno staroselsko romanizirano prebivalstvo, nekaj let pa tudi germansko pleme Langobardov, so si pot utirali iz dveh smeri. S severa je preko današnje južne Poljske in zahodne Češke do mesta Vindobona (današnji Dunaj) prihajala ena skupina, druga pa se je najprej naselila severno od spodnje Donave (današnja Romunija) in je k nam torej prodirala iz jugovzhodne smeri. Slovani so postali gospodarji naših krajev po letu 568, ko se je s tega območja proti zahodu umaknilo pleme močnejših Langobardov. Zveza z Obri jim je najprej koristila, nato pa so ti postajali vse bolj naporni sosedje. Ščasoma so začeli Obri kljub zavezništvu napadati in pleniti slovanske naselbine. Slovani bodo kasneje izkoristili obrsko šibkost in se

sredi 7. stoletja uprli: nastala bo prva slovanska država – Samova plemenska zveza, v katero bodo vključeni Slovani od Alp do Poljske.

Miha Pohar

Moj svet Ognjenega plemena

Prodor Hunov v Evropo je povzročil več kot tri stoletja trajajoče spreminjanje in posledični propad do tedaj mogočnega rimskega imperija ter preseljevanje celotnih ljudstev na področja, kjer živijo še dandanes. Moji mladi junaki doživljajo to zgodovinsko prelomnico čisto po svoje, s pogledom, uprtim v vsakodnevne težave, in z eno samo željo – preživeti.

Slovani niso imeli pisnih virov o svojem življenju, zato so o njih, največkrat žaljivo in podcenjevalno, pisali sodobniki, latinski in grški pisci, predstavniki imperijev, ki sta se srečala z njimi na bojišču. Glede na to je težko presojati, kako objektivni so ti zapisi.

V tistem času je odraslost dosegla manj kot polovica otrok, povprečna življenjska doba pa je znašala okoli trideset let. Vojne, zveri, lakota zaradi slabe letine, nesreče in bolezní so jemale hud krvni davek. Slovani so živeli v nižinah med Dneprom in Dnestrom in jih je pred vdori Germanov varovala široka, precej močvirska pokrajina. Preživljali so se s poljedelstvom, živinorejo in lovom. Gnojenja njiv niso poznali, so pa

že obračali zemljo na njivah s primitivnim ralom. Največja težava je bila iztrošenost njiv, kjer so pridelovali žita. Negnojene njive so tako slabo rodile, da so morali kar naprej iskati novo zemljo. Nove njive so pridobivali s požiganjem šibkejših in redkejših gozdov, krčenjem gozdov in prekopavanjem zemlje. Tri leta je trajalo, da so uredili njivo, prav toliko časa je nato zadovoljivo dajala pridelek, potem je bilo treba iti naprej. Takšno poljedelstvo je zahtevalo veliko zemlje, posledica pa je bila tudi redka poselitev. Veliko ljudi na istem kraju ob slabi rodovitnosti zemlje ne bi preživele. Vemo, da so Slovani v stari domovini prebivali v zemljankah, v nizkih stavbah so živele cele družine, hkrati pa je bila v delu zemljanke tudi drobnica. Odgovore na temeljna vprašanja o usodi, boleznih in naravnih pojavih so iskali v mitologiji. Slovanska mitologija se je razvijala več tisoč let in je poznala tri svetove: Jav, Prav in Nav. Jav je predstavljal snovni, materialni svet, Nav pa nasprotno nesnovni, nematerialni svet. Prav pa so predstavljali zakoni, ki so se jih držali. Najvišji bog je bil Svarog ali Triglav. Bogov je bilo veliko, častili pa so jih na svetih krajih, ki so se nahajali v naravi (saj niso poznali templjev ali cerkva), torej na jasah, v gozdovih, močvirjih, votlinah, rekah, na prostorih, ki so po svoji lepoti ali magičnosti odstopali od običajnih, da so domišljjsko lahko postali sveti. Tam so izvajali obrede, ki so se ohranili do danes (jurjevanje, praznovanje najdaljšega dneva s kresovanjem). V zgodbi se omenjajo

predvsem Perun, bog groma, dežja in plodnosti, Veles, bog živine, pašnikov, plodnosti, zaščitnik čred in pastirjev, ter Svetovit (tudi Svautovit), upodobljen s štirimi glavami, ki gledajo vsaka v svojo smer, bog ognja in sonca. Tudi Svarog je bil bog, posvečen soncu in ognju. Triglavi bog, vladar nebes, zemlje in podzemlja, svetlobe in teme, je bil Triglav. Naj omenim še Lado, boginjo ljubezni, zakona in otrok, Živo, boginjo življenja, in Morano, boginjo smrti, zime in teme.

Te kolikor toliko objektivne informacije o življenju Slovanov v času, ko se je začelo njihovo preseljevanje proti zahodu, so mi služile kot podlaga za zgodbo Ognjenega plemena, petih otrok, ki si morajo z begom v neznano reševati življenje. Otroci so bili v tistem času najbolj ranljiva skupina ljudi. Običajni otroci sredi hude zime brez hrane in varstva odraslih ne bi preživeali.

Tako sem pet Ognjenovih otrok v svoji domišljiji obdaril s precej nenavadnimi sposobnostmi. Ajda je vsaj v mojem srcu glavna junakinja cele zgodbe. Pripisal sem ji skoraj neverjetno znanje izkušene zdravilke, ki ga črpa iz opazovanja svoje babice Rade in iz precej neenavadnega vira, svoje podzavesti. V njeno podzavest je svoje znanje »shranila« njena mati, tavrška princesa Asterid, Ajda pa se lahko uči iz njega, kadar ji uspe prestopiti most med zavestjo in podzavestjo. Idejo za takšno iskanje znanja sem črpal iz postopanja druidov v keltskih plemenih pa tudi ustnega prenašanja znanja

in zgodovine posameznikov in plemen v kameni dobi. Znanje je postalo univerzalno v trenutku, ko se ljudem ni bilo treba vedno učiti določenih stvari od začetka, ampak so lahko nadgrajevali že doseženo stopnjo. Ne vemo, kaj so o zdravljenju bolezní in poškodb vedeli Tavriski, mogoče pa je, da veliko več, kot si lahko predstavljamo danes.

Tudi Mila ima posebna znanja in glede na povezanost ljudi z naravo v tistih časih sem ji pripisal sposobnost sporazumevanja z živalmi. Ljudje so si od nekdaj želeli obvladovati živali, si podrediti njihovo voljo in jo izkoristiti v svoj prid, vendar Mila ni dreserka takšne vrste. Je bitje ljubezni in razumevanja in to svojo ljubezen v enaki meri prenaša na ljudi in živali, oboji pa ji jo obilno vračajo. Živali ji želijo ustreči in pomagati, kadar je v težavah. Ne gre zgolj za to, da bi se Mila na skrivnosten način uspelo naučiti živalskih jezikov, ampak tudi za izkazovanje in podarjanje najdragocenejšega, kar premoremo, ljubezni. Živali imajo Milo rade, zato so presrečne, če ji lahko in morejo pomagati.

Trojčki so pravo nasprotje obeh sester, stavijo na moč in reševanje težav z orožjem. Njihova velika želja je, da bi postali neustrašni borci, enaki svojemu očetu, ki je njihov veliki vzor. Žal je resničnost precej kruta, odrasli nasprotniki pa so po pravilu premočni zanje, toda če delujejo vsi trije skupaj, jim včasih uspe v boju tudi zmagati.

Otroci so nosilci ideje o sobivanju med različnimi kulturami in plemeni. Ajda in Mila ter trojčki Vlad, Plamen in Vuk s svojim obnašanjem in razmišljanjem predstavljajo temeljne življenjske vrednote, kot so sodelovanje, ljubezen in pogum, te človeške lastnosti pa jim omogočijo, da presežejo neverjetne ovire, ki se pojavijo pred njimi na dolgem potovanju proti zahodu.

Igor Karlovšek

**Prihajajo še štiri knjige iz zbirke
Ognjeno pleme!**

V drugi knjigi Ajda, Mila, Vuk, Vlad in Plamen pri-
stanejo za zidovi mogočnega Konstantinopla. Moč
Ognjenove vojske se še krepi, s tem pa tudi število
njegovih sovražnikov, ki v njegovih otrocih vidijo
lahko obvladljivo sredstvo za izsiljevanje. Kako se bo
Ognjeno pleme znašlo v tujem mestu? Kakšne načrte
ima z njimi cesar Mavricij? Se njihova pot konča za
konstantinopelskimi zidovi?